

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Andra kammaren.

Nr 7.

Lördagen den 31 januari f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 innevarande januari.

§ 2.

Hans excellens herr statsministern Sandler avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 21, med förslag till lag rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län;

nr 19, angående pension åt skeppsmättningskontrollören J. A. Anderson; och nr 20, angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Herr *talmannen* gav härefter på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Arvid Lindman till mig framställt följande frågor:

Gillar herr statsrådet den förföljelse av olika slag mot arbetsvilliga, som blivit en följd av den nuvarande blockad- och bojkott-trafiken, och det olidliga andliga och fysiska tvång, som härigenom utövas mot oliktankande?

Om ej så är fallet, är herr statsrådet villigt medverka till att i avvaktan på utredningen om lagliga åtgärder mot blockader *dels* för arbetarebefolkningen framhålla vådorna av den nuvarande förföljelsen mot arbetsvilliga, *dels* tillse att myndigheterna med kraft beivra förekommande övervåld mot menige mans rätt och frihet och för detta ändamål tillhandahålla nödig ordningsmakt?

Jag hoppas, att den ärade interpellanten icke missförstår mig, om jag till en början anhåller att få tacka honom för hans interpellation. Detta tack kan tyvärr icke gälla själva interpellationens syfte, men interpellanten har givit mig ett osökt tillfälle att få ställa i rätt belysning en sedan rätt länge pågående agitation, som i sin med total ensidighet parade hetsighet är ägnad att göra samhällelig skada. Att jag sammanbinder interpellationen med åsyftade agitation beror därpå, att interpellationen tydligen tillkommit under dess påverkan och själv på samma gång i en slags snabbmålning ger dess summa och förträffligt framhäver dess karaktär. Den ärade interpellanten har gjort sig till tolk för — med begagnande av hans egna ord — en »växande kraftig opinion, som under de sista månaderna särskilt upprörts över de riksbekanta blockaderna och bojkotterna i Härjedalen och annorstädes i Norrlands skogstrakter». Han talar å

Svar å interpellation.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ett »kränkt rättsmedvetandes» vägnar och han ordar om »en terror», som utgör »en vanheder för det urgamla svenska rättssamhället», och som är »ovärdig vår höga kulturståndpunkt».

Arbetskonflikterna i det nutida samhället föra utan fråga i sitt kölvatten åtskilliga företeelser, som äro ägnade att uppröra rättsmedvetandet.

Herr Lindman har uteslutande fäst avseende vid arbetarblockader och arbetarbojkotter och vid den förföljelse utav blockadbrytare och strejkbrytare, som de stundom ha i släptåg. Andra slags blockader och bojkotter synes han totalt sakna kännedom om. Men icke kan man uppträda i den sunda samhällsmoralens namn, om man energiskt blundar med ena ögat men är desto mera klarvaken med det andra.

Jag har tillåtit mig att göra denna allmänna reflexion i omedelbar anslutning till mitt återgivande av interpellantens frågor. Hans uppläggning av problemet ägnar sig illa som utgångspunkt för en sakligt givande diskussion. Kammaren bör därför inte bli förvånad, om jag funnit det meningslöst att giva ett punktvis utformat svar på de tvenne frågorna. Men detta skall dock icke vara något skäl att avböja behandling av ett allvarligt problem.

Jag vill därvid först erinra om en föregående riksdagsbehandling av blockadfrågan. Redan år 1908 väckte dåvarande ledamoten av riksdagens andra kammare doktor Karl Hildebrand en motion i syfte att förhindra offentliga blockadmeddelanden. Han krävde ändrad lydelse av § 3 mom. 11 tryckfrihetsförordningen, där det heter:

»Angripelser mot enskild man, vilka å ära gå eller för dess borgerliga namn och rykte förklenliga äro; brottet straffes enligt allmän lag och varde dessutom skriften konfiskerad.»

Till det straffbara ville motionären — i konstitutionsutskottets formulering — lägga följande:

»Så ock offentligt meddelande, som innebär uppmaning till förföljelse mot enskild man i uppenbart syfte att förorsaka honom ekonomisk skada eller obehörigen tvinga honom att något göra eller underlåta.»

Detta förslag avvisades av riksdagens andra kammare. Konstitutionsutskottets majoritet stod bakom förslaget, men till utskottets utlåtande hade fogats en reservation, undertecknad av herrar af Callerholm, Berger, på sin tid justitieminister i en Boströms ministär, Beckman, Eriksson i Vallsta, Staaff, friherre Bonde och Kvarnzelius. I denna reservation hette det bland annat:

»Lagbudets lydelse är sådan, att detsamma synes bliva tillämpligt även å vissa meddelanden, vilka skäligen böra anses tillåtna. Erkänner man över huvud, såsom väl alla göra, rätten till arbetsinställelse, lär man icke kunna förneka arbetarna och deras organ att söka göra en sådan åtgärd effektiv. Men detta kan ju svårligen ske därest det skulle förbjudas arbetarpressen att uppmana andra arbetare att icke taga arbete å arbetsplatsen i fråga. Att sådana uppmaningar kunna göras i ett motbudande och hotfullt språk och i sådant fall med rätta böra väcka ogillande utesluter ej att de hållna inom rätta gränser må anses fullt berättigade. — — —

Vidare anförde reservanterna att det »bör anses som en god gärning att tidningspressen går till rätta med ockrare, försäljare av humbugsvoror, innehavare av sämre teatrar eller vissa andra nöjeslokaler o. s. v. Om nu en tidning i sin strid mot sådana personer så förfar, att tidningen genom ofta upprepade anmaningar till allmänheten kan sägas uppmana till förföljelse mot sagda personer, så skulle tidningsutgivaren — — — enligt lagförslaget ådraga sig straff. Den nämnda förföljelsen har nämligen till uppenbart syfte bland annat att förorsaka vederbörande ekonomisk skada.»

Under debatten i andra kammaren yttrade herr *Ernst Beckman* bl. a.:

»Numera tror jag verkligen att det kan anses allmänt erkänt att arbetarna ha rätt även till gemensam arbetsinställelse. Men om således denna arbetsinställelse är berättigad, kan det då vara oberättigat att söka göra den effektiv? — — — Vidare kan man väl tänka sig att det finnes tillfällen, då det t. ex. kunde vara berättigat att uppmana till att den eller den varan icke må användas. Man kan ju tänka sig — för att taga ett exempel — att i ett samhälle, där det finnes en krog, gång på gång i pressen införes uppmaning: 'Undfly krogen.' Detta, ofta upprepat, tager ju form av förföljelse och vore sålunda brottsligt, — — — så är det ju naturligt att för den ena parten, för arbetsgivarna, som äro jämförelsevis få, finnes det andra möjligheter, långt närmare liggande än de offentliga meddelanden, som här åsyftas. Det går lättare för dem att nå sina jämförelsevis fåtaliga medlemmar genom privata meddelanden, än vad fallet är i fråga om arbetarna. När det därför t. ex. beslutats av en arbetsgivareorganisation, att ett visst antal arbetare icke skola erhålla arbete å arbetsplatser, tillhörande denna organisation, går det mycket lätt att bringa detta beslut till medlemmarnas kännedom genom att kringskicka enskilda cirkulär. Vad arbetarna åter beträffar, är det ofta så, att de behöva tala till många tusen, spridda i långt skilda delar av landet. De äro därför i långt högre grad hänvisade till pressen, således till vad man här menar med 'offentliga' meddelanden. Därför har det känts som om förslaget vore alldeles särskilt riktat mot arbetarna, mot deras sätt att använda dessa medel i den sociala striden.»

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

I detta anförande instämde bland andra herrar *Staaft*, *Petrén*, *Röing* och *Kvarnzelius*.

Den behandling ifrågavarande motion fick i riksdagens andra kammare vittnade på ett värtaligt sätt därom, att man fullt klart insåg, i vilket nära sammanhang blockaderna och bojkotterna stå till arbetskonflikterna och att man väl förstod de nästan oövervinnerliga svårigheter, som ett ingripande från lagstiftningens sida skulle stöta på, därest denna lagstiftning skulle bli annat än en klasslagstiftning.

Om man vill söka objektivt och rättvist bedöma blockad- och bojkottväsendet, ett intresse som synes vara interpellantens främmande, måste man först och främst komma i håg, att det finns olika slag av blockader och bojkotter. I regel äro ju blockaderna och bojkotterna direkta utlöpare av sociala och ekonomiska konflikter och stå med dem i ett intimt och ouplösligt sammanhang.

Sådana blockader och bojkotter påbjudas av båda parterna, då konflikt utbrutit. Då den ärade interpellanten i detta avseende, såsom förut påpekats, vänder sig ensamt mot bojkotter och blockader, som pålysas av arbetarparten, avstår han därmed från att giva ens en någorlunda objektivt rättvisande framställning. Det lär därför bli ganska svårt för honom att tillvinna den indignation och det moraliska patos, han utvecklar, nödigt förtroende. Ty precis samma metoder, som arbetarna använda för att söka förhindra strejkbryteri, använda som sagt arbetsgivarna för att förhindra motsvarande solidaritetsbrott bland de sina. Sålunda heter det i stadgarna för Sveriges verkstadsförening:

§ 28.

Förbud att understödja strejkande m. fl.

Medlem är förbjudet att under pågående strejk eller lockout eller där-
efter i strid mot överstyrelsens eller Svenska Arbetsgivareföreningens be-
slut sysselsätta eller eljest understödja strejkande eller utestängd arbetare.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Medlem är ock förbjudet att eljest, då överstyrelsen i anledning av konflikt utfärdat förbud mot anställande av vissa arbetare, bereda sysselsättning eller på annat sätt understödja sådana arbetare.

§ 29.

Förteckning å strejkande eller utestängda arbetare.

Vid inträffande strejk eller beslutad lockout skall medlem cfördröjligen upprätta och till föreningens expedition i Stockholm insända förteckning å strejkande och utestängda arbetare, upptagande dessa i alfabetisk ordning samt angivande fullständiga namn, födelseår och -dag, ävensom yrkesbeteckning. Denna förteckning översändes genom expeditionens försorg till Svenska arbetsgivareföreningen ävensom till föreningens medlemmar.

I Svenska arbetsgivareföreningens stadgar heter det på liknande sätt:

§ 23.

Delägare är förbjudet att under pågående strejk eller lockout eller där-efter, i strid mot styrelsens behörigen kungjorda beslut, i arbete använda strejkande eller utestängd arbetare från andra verk och företag eller eljest understödja sådana; börande styrelsen vidtaga lämpliga åtgärder för möjliggörande av dessa bestämmelsers efterlevnad.

Uppsätlig överträdelse härav föranleder skadeståndsskyldighet.

Vari ligger skillnaden mellan dessa arbetsgivareförbud mot att anställa strejkande och arbetarnas försök att förhindra tillopp av arbetsökande till en blockerad arbetsplats? Jo, enda skillnaden är den, att arbetsgivarna begagna sig i de särskilda fallen av *icke offentliga* skrivelser och cirkulär, under det att arbetarna *offentligen* meddela sina blockader. Herr Lindman påstår, att en avbön ofta är förenad med dryga penningböter. Det är möjligt, att i något fall någon person fått vidkännas »böter» i sammanhang med avbön — personligen har jag aldrig hört talas därom — men som vi se så stadgar arbetsgivareföreningen att uppsätlig överträdelse av dess avstängningsbeslut föranleder skadeståndsskyldighet. Med andra ord: arbetsgivarens »bötes»skyldighet, för den händelse han bryter mot en hemlig blockad av arbetskraft, är obligatorisk. Antagligen skulle arbetsgivareföreningen på laglig väg komma att indriva förfallet vite, om den enskilda arbetsgivaren skulle vägra betala. Reverserna i arbetsgivareföreningens kassaskåp äro påtryckningsmedel av tillräckligt handfast natur. Det är dock icke blott i form av förbud mot att anställa arbetare, som arbetsgivarna söka giva sina stridsåtgärder effektivitet. De söka ock att under konflikter avstånga den arbetsvilliga arbetsgivaren från att erhålla därtill behövt material.

År 1920 iscensattes sålunda en mycket effektiv spärr av byggnadsmaterial under då pågående byggnadslockout. I anledning av denna blockad verkställde socialstyrelsen en utredning. Resultatet av utredningen föreligger i en skrivelse av den 25 september 1920, undertecknad av generaldirektör Huss och dåvarande aktuarien Järte. I denna redogörelse heter det bl. a.:

»Vid utbrottet av konflikten (den 1 april 1920) befanns det, att från arbetsgivarsidan omfattande åtgärder vidtagits till förhindrande av att en del viktigare byggnadsmaterialer, såsom cement, tegel, trä m. m., utlämnades till användning vid sådana byggnadsföretag, som sysselsatte arbetare, tillhörande de i konflikten invecklade arbetarorganisationerna.

Då tillgången å cement till alldeles övervägande del kontrollerades av Cementa samt de båda utomstående fabrikerne, kunde arbetsgivareföreningen genom avtal med dessa ganska effektivt reglera distributionen av detta material. För ändamålet upprättades fyra s. k. cementnämnder, stationerade i Stockholm, Malmö, Göteborg och Sundsvall, en för vardera av byggmästareförbundets fyra distrikt. Cement utlämnades först efter prövning av ansökningar, som ingingo antingen direkt från förbrukare eller genom Cementas ombud i orterna. Nämnderna ägde slutligt bestämma om avslag eller bifall, helt eller delvis, samt synas hava tillämpat mycket restriktiva principer. — — — Enligt vad det vill synas gjordes tilldelningen av cement väsentligen beroende av sannolikheten av huruvida dennas användning kunde komma att bereda anställning åt arbetare, berörda av konflikten. Sälunda torde nämnderna ofta hava avslagit ansökningar även från egnahemsbyggare på grund av vunen erfarenhet om att sådana efter erhållen licens plägat anställa lockoutade arbetare. Det vill också synas, som om skarpa restriktioner gjordes gentemot byggmästare, som, stående utanför yrkets företagarorganisation, ansågos vilja utnyttja denna sin fria ställning.»

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Socialstyrelsen yttrar i sin nämnda redogörelse om verkningarna av cementblockaden:

»Sin väsentliga betydelse för de organiserade byggnadsarbetsgivarna synes cementspärren hava ägt därutinnan, att den träffat utanför stående byggmästare och deras arbetare. Även på platser, som icke direkt drabbats av den akuta konflikten, har till följd härav den byggnadsverksamhet, som eljest kunnat förekomma, blivit begränsad och tillgången å arbete för byggnadsarbetarna inskränkt.»

Vad säga oss nu dessa redogörelser för arbetsgivarepartens åtgärder vid arbetskonflikter? De säga oss att ingenting underlåtes, som kan göra striderna ur arbetsgivarsynpunkt effektiva. Man upprättat med minutiös noggrannhet listor över alla strejkande eller lockoutade arbetare och förhindrar så långt sig göra låter att någon arbetsgivare tar en på dessa listor antecknad person i sin tjänst. Det har hänt, att förföljelser mot strejkande ha pågått i årtal efter en konflikts lösning och många svenska arbetare ha drivits i landsflykt på grund av dylik förföljelse. Man inskränker sig dock ingalunda till att förhindra strejkande från att erhålla arbete. I den mån sådant anses ändamålsenligt ur stridssynpunkt avspärrar man t. ex. oorganiserade arbetsgivare från möjligheten att erhålla nödigt materiel för driftens ostörda gång, såsom konstaterades år 1920 under byggnadslockouten. Arbetsgivarna låta med andra ord endast stridens egna krav bliva bestämmande för valet av åtgärder. Men om dessa allbekanta förhållanden låtsar interpellanten fullständig okunnighet.

Tillåt mig spørja herr Lindman: Vet herr Lindman verkligen ingenting om alla dessa företeelser eller varpå beror herr Lindmans totala tystnad om dem?

Att verkningar av blockad och bojkotter ofta bereda personer, som stå utanför och vilja stå utanför arbetskonflikterna, obehag och svårigheter, är obestridligt. Det är emellertid icke blott obestridligt utan torde även vara oundvikligt. Vid sidan av de förut åsyftade blockaderna och bojkotterna har man emellertid att räkna även med de s. k. okynnesblockaderna, varmed jag åsyftar bl. a. sådana fall, då konflikternas föremål icke står i någon rimlig proportion till de olägenheter, bojkotten framkallar för vidsträckt samhällsgrupper, vilka inte äro parter i striden. Exempelvis inträffar det lätt, då ett parti varor förklarad vara »smittat gods», att bojkotten leder till oförusedda och orimliga konsekvenser och får en räckvidd, som gör densamma ohållbar.

När en okynnesblockad föreligger eller ej, därom kunna naturligtvis menin-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

garna vara delade. Men lika säkert är att förnuftiga människor ofta bliva eniga i de konkreta fallen. Sådana blockader framkalla också nästan alltid en reaktion, som kommer dem att brista sönder. Om fördomandet av avtalsstridiga blockader liksom av avtalsbrott över huvud taget äro väl de flesta människor ense, ehuru det i detta sammanhang icke bör förbises att en lagstiftning, som icke blott formellt utan även reellt verkar opartiskt är mycket svår att åstadkomma. Här nämnda slag av blockader åstadkomma mycken förargelse och giva ett lätt utnyttjat material för en ständig agitation emot arbetarrörelsen, som man försöker stämpla såsom en rörelse med snedvriden moral och brist på känsla för rätt och billighet.

Vad särskilt Härjedalsblockaderna beträffar, vilka tydligen främst legat bakom hela interpellationen, synas de visserligen härleda sig från små arbetskonflikter men hava i sin senare gestalt så småningom utvecklats ur en högst egendomlig härva av arbetskonflikter, kommunalt bråk och personliga motsättningar. De äro ju på intet sätt karakteristiska för arbetarrörelsen i dess helhet och torde snarast vara ett tecken på att denna rörelse uppe i Härjedalens glest befolkade bygder befinner sig i de typiska barnsjukdomarnas stadium. Emellertid torde icke heller där skulden till förekommande trakasserier kunna enbart förläggas till ena sidan.

De uppträden, som nyligen ägt rum i Ekträsk i Degerfors socken uppe i Västerbotten kasta ljus över vissa säregna företeelser i de Norrländska skogs-trakterna. Här hade bland ortsbefolkningen uppstått en syndikalistisk organisation, och det bolag, som driver avverkningarna i trakten, hade förklarat, att det icke ville underhandla med en syndikalistisk arbetarorganisation. Då sedan enskilda arbetare från platsen i fråga anmälde sig till arbete, förvägrades dem detta därför att de voro syndikalister. Samtidigt värvade vederbörande bolag arbetare och bönder från annat håll, främst från Norsjö socken, för att verkställa sina utdrivningar. Hos mig väcker det ingalunda någon förvåning att ortsbefolkningen, som sedan gammalt plägat erhålla arbete i de skogar, det gällde, reagerade emot hela förfaringssättet. Den kunde icke fatta, att det skulle betraktas som ett slags brott att ha bildat en syndikalistisk organisation. Det förefaller som om herr Lindman skulle kunna göra en rätt god gärning genom att påpeka för arbetsgivarna, att de icke böra bryta gammal sed och hävd därför att arbetarna organisera sig. Fast jag icke har några särskilda sympatier för syndikalistiska organisationer, måste jag dock anse synnerligen olämpligt, att man helt enkelt försöker svälta ut en bofast befolkning, emedan denna bildat en lokal samorganisation. Exemplet från Ekträsk visar, synes det mig, med full klarhet, att olämpliga och förargelseväckande åtgärder ifrån arbetsgivares sida emellanåt ligga till grund för olämpliga och förargelseväckande åtgärder från arbetarnas sida. De norrländska trävarubolagen ha tidigare genom sin framfart framkallat en lagstiftning emot sig. Om de till gamla synder nu lägga även den, att försöka utestänga orternas bebyggare från arbete, kunna de åstadkomma allvarlig samhällelig skada.

Den uppfattning rörande s. k. okynnesblockader, som jag ovan utvecklat, går alltså ut på att man sannolikt icke kan råda bot mot dem genom lagstiftning. Det är efter min bestämda mening långt klokare att bygga på den växande erfarenheten om lämpliga och olämpliga, rimliga och orimliga blockader eller bojkotter.

Det må ursäktas mig om jag begagnar tillfället att inlägga en gensaga mot de nu moderna försöken att framställa strejkbrytaren som en samhällets räddare, vilken bör bli föremål för samhällets särskilda omsorger. En erfarenhet, som ingen sanningsenlig människa kan jäva, har nämligen lärt, att strejkbrytarelementen ofta tillhöra bottsatsen i samhället. Man skall icke förbise att

det verkar nedbrytande på samhällsandan, om hederliga svenska arbetare erfar, att de från arbetsgivarhåll bekämpas med klart och utpräglat antisociala element som hjälptrupper, och att dessa antisociala element därefter i en uppmärksammas agitation räknas till samhällets mera bärande krafter.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

I interpellationen uppmanar herr Lindman mig att uttala

»ett manande och varnande ord» i syfte att »väcka oroselementen till besinning, stäcka de tendenser som för närvarande förefinnas att ytterligare skärpa förföljelserna mot arbetsvilliga samt öka respekten och förståelsen hos de breda lagren för den hörnsten i vår samhällsordning, som består i rätten till självförsörjning på eget ansvar».

För den uppmaning interpellanten riktat till mig som socialminister har han genom den tendentiösa ensidigheten i sin framställning undanryckt varje grund.

Vad interpellationen i övrigt angår, skulle det vara intressant att veta, vad som motiverar den ärade interpellantens påpekan, att det i främsta rummet tillkommer chefen för socialdepartementet »såsom ordningsmaktens högste målsman att hos underlydande myndigheter inskräpa» förpliktelsen att »ingen-ting eftersätta i fråga om att inskrida och beivra alla förekommande övergrepp mot medborgarnas rätt och frihet att arbeta». Herr Lindman anför icke något exempel på att de underlydande myndigheterna i detta avseende skulle hava försummat sig. Vet herr Lindman något eller några fall, där det med fog kan göras gällande att myndighet underlåtit att inskrida mot och beivra övergrepp? Då måste jag anhålla, att han upplyser mig om de fall, som kommit till hans kännedom. Eller menar han måhända att jag trots myndigheternas pliktuppfyllelse skulle låtsas, som om de gjorde sig skyldiga till försummelse, och i oträngt må tillhålla dem, vad deras frid tillhör?

Den framställning, jag tillåtit mig giva i mitt interpellationssvar, har främst avsett att söka klargöra det faktum, att blockader och bojkotter äro intimt sammanhängande med de akuta konfliktstillstånden på arbetsmarknaden. Skulle man försöka att förhindra blockader och bojkotter i samband med strejker och lockouter, så skulle detta hava en mycket ensidig verkan. Den *offentliga* blockaden och bojkotten skulle alltid vara åtkomlig för lagens arm, under det att den *hemliga* blockaden och bojkotten mycket lätt skulle kunna undkomma straffri. Det vill i verkligheten säga, att samhället skulle ingripa mot arbetarparten, medan arbetsgivarparten knappast skulle generas i sin rörelsefrihet. I det ögonblick man på allvar skulle försöka att genom lag förhindra bojkott och blockad, skulle man komma att inse att själva strejken och lockouten samtidigt måste förhindras. Det vill säga, att man måste taga de radikalast tänkbara mått och steg för att förhindra uppkomsten av öppna arbetskonflikter. Vill interpellanten vara med härom? Ingenting vore väl meningslösare än att medgiva rätten till strejk och lockout men däremot förbjuda parterna att göra sina stridsåtgärder effektiva. Uppenbart är emellertid att varken en strejk eller lockout kan göras effektiv, därest icke avstängningen av arbetskraft kan genomföras, d. v. s. därest blockader och bojkotter skulle förklaras rättsstridiga.

Frågan om att avskaffa strejker och lockouter upprullar emellertid det ännu större spörsmålet om *att undanröja grunden och orsakerna till konflikterna på arbetsmarknaden*. Interpellationen erbjuder icke någon lämplig anknytningspunkt för att ingå därpå. Jag har endast velat markera, var efter min mening det verkliga och allvarliga problemet ligger. Från mina utgångspunkter ser jag i den socialdemokratiska arbetarrörelsen den främsta hävstången för de förändringar av samhället, som kunna leda ut ur det nuvarande krigstillståndet på arbetsmarknaden.

Svar å
interpellation.

(Forts.)

Vidare yttrade:

Herr Lindman: Herr talman! Jag ber att få framföra min tacksamhet till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet för att han velat lämna ett svar på den interpellation, som jag fått kammarens tillstånd att rikta till honom. Han tackade mig för interpellationen men icke för syftet med densamma. Jag skall be att få tacka herr socialministern för svaret, men icke för innehållet i detsamma.

Det är nämligen åtskilligt i detta svar, som icke kan undgå att tilldraga sig en ganska stor uppmärksamhet och en ganska stor gensaga. Herr socialministern klandrade mig för ensidighet. Jag undrar, om jag icke skulle kunna visa detta klander tillbaka till honom själv. Kanske det blir möjligt för mig att i fortsättningen lämna någon belysning av detta mitt påstående. Herr statsrådet förklarade, att jag, interpellanten, saknade kännedom om andra slags blockader än vissa, och kom in på frågan om de metoder, som användas av arbetsgivarna. Jag skulle vilja säga, att om man försöker att med den kännedom man äger om förhållandena draga ut paralleller mellan dessa båda företeelser, skall man ganska lätt finna, att de icke äro kommensurabla.

Herr statsrådet har anfört vad som förekommit i riksdagen vid ett tidigare tillfälle och i detta sammanhang redogjort för en reservation och ett uttalande av herr Beckman. Det förvånar mig — det inskjuter jag inom parentes — att han såsom belägg för att blockader skulle vara berättigade tog utfärdandet av ett upprop: undfly krogen! Men det säger jag som sagt endast inom parentes. Det är uppenbart, att dessa förekommande stridsmetoder, sådana de uppenbara sig i de, så att säga, mera regelrätta striderna mellan arbetare och arbetsgivare, äro, som herr statsrådet mycket riktigt uttryckte sig, ett slag för sig. Herr statsrådet trodde, att jag icke kände till den saken, men jag vill meddela, att jag har full kännedom om detta förhållande. När t. ex. en strid uppstår mellan tvenne organisationer, där ett avtal har funnits mellan de båda organisationerna, vilket avtal upphört, och t. ex. arbetarparten går i strejk, då förklaras därmed även arbetsplatsen i blockad. Ja, det äro vi vana vid, och det är *en* av dessa stridsmetoder, som man ju icke egentligen klandrar, därför att man blivit van vid den. Det är ett av arbetarnas skyddsmedel i striden att se till att andra arbetare hindras att taga arbete på platsen. Men då lär man icke heller behöva förvåna sig mycket över, att från arbetsgivarsidan den motåtgärden vidtages, att de arbetare, som belägga denna plats med blockad, i sin tur hindras att erhålla arbete på andra håll. Det ligger i denna strids metod. Huruvida detta är lyckligt, huruvida det är bra, det kan jag för ögonblicket lämna å sido. Efter min uppfattning borde det vara ett önskemål för oss alla, att man även i dessa strider kunde åstadkomma någon regelmässighet, någon metod, varigenom man kunde vinna klara bestämmelser om vad som skall anses tillåtet och vad som icke skall vara det. Att arbetsgivarna göra detta såsom ett självförsvar, sammanhänger väl egentligen med den sak, om vilken herr statsrådet talat, och det torde icke i det fallet kunna betraktas såsom något så onaturligt.

Att jag i denna min interpellation, som herr statsrådet förklarat vara så ensidig, icke rullat upp hela detta problem, må ursäktas mig, därför att jag anser, att vad i den här frågan särskilt påtalas icke har någon motsvarighet på arbetsgivarnas sida. Vad jag med min interpellation framförallt syftat på, är att sådana fall förekommit, vilka man utan tvivel måste säga sig strida mot vad vi vant oss att betrakta såsom svensk rättsuppfattning. Jag skall be att i detta sammanhang få ytterligare något belysa vad jag menar med dessa arbetsgivarnas metoder i den mån, de äro kända. Det förhåller sig väl ändå på det sättet, att det är skillnad, om man begagnar tvångsmedel, ett hot om våld eller något annat, eller om man träffar en överenskomst om att i

händelse av brott mot denna överenskommelse åstadkomma vissa ekonomiska prestanda. Vad de svarta listorna beträffar hava de, såvitt jag har mig bekant, den betydelse, som jag nyss nämnde, nämligen att förhindra sådana arbetare, som tillgripa strejk eller blockad, från att erhålla arbete på annat håll. Detta är med andra ord arbetsgivarens svar på de stridsmedel, som begagnas gent emot honom.

Jag skall nu, om jag också därigenom icke går riktigt i ordning med frågorna, be att få taga upp den fråga, som herr statsrådet sist varit inne på, nämligen frågan om de svenska myndigheternas vilja att upprätthålla ordningen och straffa övergrepp. Det är uppenbart, att jag från herr statsrådets sida aldrig väntat något annat svar än att myndigheterna göra sin plikt och skola göra sin plikt. Den saken om de svenska ämbetsmyndigheternas utövning av sina plikter känna vi tillräckligt mycket, men den stora frågan är, huruvida myndigheterna i alla delar av vårt vidsträckta land disponera över de krafter, som erfordras för att göra deras myndighet fullt gällande, om de äga möjlighet att kunna icke blott snabbt skrida till ett ingripande där övervåld försiggått, utan även att idka en preventiv verksamhet och förhindra brott mot laga ordning. Även detta torde väl vara en av myndigheternas uppgifter. Vad jag nu sagt gäller i alldeles särskild grad, när man tar i betraktande våra stora vidsträckta skogsområden inom Norrland och andra delar av landet, där naturligtvis en fåtalig ordningsmakt icke alltid kan göra sig gällande på det sätt, som vore önskvärt. Att ingripande skett, ha vi sett både av händelserna i Degerfors och Alfta, men jag tror, att det kunde gjorts i större utsträckning, just i förebyggande syfte. Vi veta alla, att myndigheterna disponera möjlighet till förstärkt polisbevakning, och enligt min uppfattning skulle det vara önskvärt, om myndigheternas möjligheter att kunna begagna sig av en ordningsmakt, som på det sättet har ställts till deras förfogande, utnyttjades i större omfattning, och att de icke saknade medel för detta. Jag menar med andra ord, att om i en trakt som t. ex. låt oss säga Härjedalen, där oordningar och övergrepp av alla slag begås, varom vi läsa snart sagt i varje tidning som vi få i våra händer, om i en sådan trakt, säger jag, på en centralpunkt förlades en förstärkt polisbevakning, som skulle kunna vara till hands att ingripa, är det min övertygelse, att detta skulle icke blott skapa större möjligheter att beivra begångna brott utan även bidra till att förhindra många brott, som nu begås. Jag vet emellertid, att herr statsrådet icke är någon större vän av användande av polismakten. Jag erinrar mig så väl ifrån den remissdebatt som förekom i första kammaren i fjol, att herr statsrådet beträffande polisförläggningen i Sundsvall ansåg, att sedan polisförstärkningen kommit dit, hade det uppstått kravaller, under det att, såsom han sade, det tidigare endast varit demonstrationer och skrän.

Frågan om en lagstiftning på detta område har herr statsrådet något vidrört. Jag skall med anledning därav be att få säga, att jag icke tror, att det är riktigt att påstå, att ett lagstiftande i detta fall är fullkomligt omöjligt. Jag medger — och jag medger uppriktigt — att det är utomordentlig svårt, men de stora svårigheterna får man icke rygga tillbaka för, om man har en god vilja och en tro, att därmed kan vinnas något gott, och därför skall man icke rygga tillbaka för detta heller. Herr statsrådet torde erinra sig, att i denna fråga förekommo åtskilliga motioner vid 1921 års riksdag, motioner, som sedermera av Kungl. Maj:t överlämnades till utredning av en enda person, nämligen förre rådmannen Cederborg. Hans utredningsarbete upphörde i och med det Thorssonska upplösandet av kommittéerna. Ärendet överlämnades sedermera till socialstyrelsen, och där ligger det, såvitt jag vet, ännu i dag. Om man verkligen vill komma fram någon vart på den här vägen, har Kungl. Maj:t i sin hand möjlighet därtill. Ty även om Kungl. Maj:t icke kan i detta ögon-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

blick lägga fram ett lagförslag i ämnet, naturligt nog, kan Kungl. Maj:t i varje fall uppmana socialstyrelsen att påskynda den utredning, som är styrelsen anbefalld. Jag skulle i detta sammanhang vilja erinra om ytterligare en sak, nämligen om det utlåtande, som av socialstyrelsen avlämnades till andra lagutskottet vid samma riksdag 1921 och som fanns bifogat detta lagutskotts betänkande, i vilket utlåtande socialstyrelsen talar om de många fall av s. k. hemliga och okynnesblockader, stundom i samband med rena utpressningsförsök, som förekommit och som gävo vid handen, fortsätter socialstyrelsen, att en utredning kunde anses påkallad för att närmare belysa och ge allmänheten en inblick i dessa förhållanden. En dylik utredning skulle bereda, fortsätter vidare styrelsen, den allmänna opinionen tillfälle att bedöma, i vad mån blockader kunde betraktas såsom ett lojalt eller illojalt vapen i arbetsstriderna. Ja, om herr statsrådet ville till att börja med åstadkomma en sådan belysning genom en opartisk och objektiv myndighet, skulle efter min uppfattning redan därmed vara mycket vunnet. Mycket skulle vinnas genom att lägga fram detta för den stora allmänheten, som nu delar sig i två läger, av vilka det ena ogillar och det andra gillar blockad. Därmed skulle också vinnas, att den stora allmänheten finge en riktigare och rättvisare uppfattning om vad det i själva verket rör sig om. Nu handlar man och bestämmer ofta sitt omdöme efter uppgifter i tidningarna, färgade kanske ofta av synpunkter av ett eller annat slag. Den utredning, som socialstyrelsen själv förordad, har ännu icke kommit till stånd, och jag klandrar visst icke enbart det nuvarande statsrådet och chefen för socialdepartementet för detta. Jag skulle emellertid hemställa, om han icke skulle finna det lämpligt att verkligen skrida till att få denna utredning verkställd. I detta sammanhang vill jag betona, att om illojala metoder förekomma på den ena eller på den andra sidan, så är det alldeles klart, att de böra belysas genom den, som jag hoppas, väntade utredningen från socialstyrelsen. Det är ju icke någon mening eljest, och det torde icke kunna tänkas vara min mening att vilja få fram någon färgad eller ensidig framställning i detta fall.

Herr statsrådet sade själv i sitt svar på interpellationen, att man skall bygga på erfarenheten. Ja, börja vi icke på att få nog av erfarenhet på detta område? Ty det går väl knappast någon dag, som man icke läser om sådana händelser i tidningarna. Om dessa fällas de mest olikartade omdömen. Metoderna ha ändrat karaktär. Stridsmetoderna ha blivit skärpta under de senare åren. Dessa skärpta stridsmetoder gripa omkring sig på ett sådant sätt, att de efter min uppfattning verkligen tendera till att bli ett hot mot människornas frihet. Dessa strider ödelägga hela stora samhällen och förbittra livet för fredliga människor.

Jag har nyss framhållit skillnaden mellan striderna mellan arbetare och arbetsgivare, i deras, om jag så får säga, mera regelrätta former. d. v. s. när de tillämpas mellan organisationer, vilka bygga på avtal. Jag skulle emellertid vilja övergå till att tala något om det, som herr statsrådet i sitt anförande kallade för okynnesblockader och som han ansåg vara det kanske förnämsta skälet till att denna interpellation i dag framkommit; en anledning, som han härledde från förhållandena i Härjedalen, särskilt från de små konflikterna, som han sade där uppstått och ofta nog voro grunden till de stora konflikterna, ävensom personliga meningsutbyten, kommunala tvistigheter o. s. v. Vad herr statsrådet härom yttrade, är riktigt till en viss del, nämligen att det är okynnesblockader. Jag undrar emellertid, om man kan ha rätt att bagatellisera orsakerna till dessa syndikalistiska strider så pass mycket som herr statsrådet vill göra. Det förhåller sig nämligen, herr talman, på det sättet, att första bästa lilla grupp av personer slår sig tillsammans och belägger för sig själv ett visst arbetsområde. Det är deras jaktmark, på vilken de skola få utföra arbetet med uteslutande av andra.

Oftast kalla de sig för en förening, L. S. lokal samorganisation, alltså en syndikalistisk förening, och förklara: »Det arbete, som här förekommer, skall tillkomma oss, och det skall betalas efter de pris, som vi bestämma.» Denna grupp av personer föreskriver, att här får ingen taga arbete utan att först anmäla sig till gruppens registerförare. Herr talman, om sålunda här en bonde behöver t. ex. rödfärga sin gård och han icke för detta har ordinarie arbetare anställda utan han behöver en arbetare, måste han gå till denna registerförare och anmäla för honom att han nu skall rödfärga sin gård och därför behöver en arbetare. »Javäl», säger denne, »en arbetare skall ni få. Vi skola skicka dit någon och avgöra vad arbetet skall betalas med.» En kommitté beger sig till platsen och säger, att detta arbete skall betalas med t. ex. 100 kronor, varefter bonden av registerföraren får det beskedet: »Var så god, här är den och den arbetaren. Han skall utföra det här arbetet och det skall betalas efter det och det priset.» Det är en stor skillnad på detta och på ett sådant fall som när en arbetsgivare inom en industri eller en större näringsgren för en strid med sina arbetare. Här gäller det helt enkelt sådana, som icke regelbundet hava arbetare anställda, utan som behöva extra hjälp. Tager en sådan person, som jag nyss talade om, en annan arbetare och icke böjer sig för registerföraren, så förklaras han helt enkelt i blockad, och dessa sammanslutna grupper av arbetare ha fått en sådan makt, att det är ganska svårt för honom att kunna uppbringa någon, som vågar åtaga sig arbetet vid sidan av dem. Skulle någon göra det, bojkottas han. Bojkotten sträcker ut sig allt vidare. Det är såsom när man kastar en sten i vattnet: ringarna sträcka sig allt längre omkring. Bilar, som t. ex. transporterar några varor till s. k. strejkbrytare, vilka av herr statsrådet i hans anförande tagits i så varmt försvar, bojkottas. Den, som levererat varorna, blir bojkottad. Om någon åker i en sådan bil, blir också han bojkottad, för att icke tala om det överväld som begås mot dem, vilka bryta mot dessa bestämmelser. Jag erinrar om ett fall, som tidningarna haft att förmäla om, vilket fall väl icke torde vara tendentiöst, eftersom det har beivrats och bestraffats, nämligen om den 15-årige gossen, som åkte i en bojkottad bil och straffades på det sättet, att han blev både slagen, sparkad, stungen med nålar och bespottad med snus i ansiktet. En bil kan blockeras, utan att ägaren till bilen behöver vara blockerad. En sådan bil får icke repareras och får icke underhållas. En häst kan blockeras; då får man icke sko den utan den får stå stilla och göra ingenting. Det ansås röda lappar runt omkring. Jag skall be att få lämna en liten upplysning om vad sådana lappar kunna innehålla. Här en bojkottförklaring: »Därför att vissa personer hållit blockadbrytare med skjuts till och från arbetsplatsen förklaras nedannämnda bilar i bojkott fr. o. m. den 16 juni 1924», och så stå uppräknade bilarnas nummer och ägarnas namn. »Denna bojkott kvarstår oavsett vem som övertager någon av ovannämnda bilar, tills dess annorlunda meddelas.» Här är en annan sådan lapp — de lära finnas i tusental uppsatta i Härjedalen på telegrafstolpar och trädstammar — och den är av ungefär samma innehåll. Det är en gästgivare, som haft bil, med vilken han skjutsat varor till några blockadbrytare. Därför förklaras hans gästgiveri i bojkott från och med den och den dagen, och denna bojkott kvarstår, oavsett vem som övertager gästgiveriet, till dess full överenskommelse träffats med »nedannämnda organisation»; och så står det »Glissjöbergs L. S.». Vad detta tal om full uppgörelse betyder känna vi litet var. Men jag skall gå vidare. Om en lantman, en bonde, en hemmansägare har hos sig anställt tjänstefolk, t. ex. vallhjon, som valla hans kreatur på vallen, och han av någon anledning, som jag nyss nämnde, blir förklarad i bojkott, berövas han denna arbetskraft, som med hot tvingas att överge kreaturen och gå därifrån. Om en person, mina herrar, går in och dricker en kopp kaffe hos den blockerade gästgivaren, varom jag nyss talade, så blir han själv blockerad och hans näring likaledes blockerad. Om ett teatersällskap tager in, såsom det hände å Vemdalens

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

bojkottade gästgivaregård, blir teatersällskapet bojkottat. Nu kanske man kommer att säga — och jag undrar, om icke den ärade talaren, som står anmäld på listan efter mig — kommer att säga till mig: Det gäller blott bolag. Det är blott bolag, som det är fråga om. Ja, hans tankebanor röra sig ju mycket om bolag, men det få vi väl höra så småningom. Jag ber emellertid att till kammarens ledamöter få säga, att så är ingalunda fallet. Det gäller icke blott bolag — de ha nog för övrigt starkare möjligheter att reda sig själva — utan det gäller även alla dem, som icke tillhöra denna syndikalistiska förening, och det gäller i synnerligen hög grad lantmän och hemmansägare och hela den lantbrukande befolkningen. Bönderna i skogsbygderna i stora delar av Norrland äro i den belägenheten, att de för sin utkomst behöva arbeta under vintern. Med den korta vegetationsperiod, som råder i Norrland, är det uppenbart, att en jordbrukare under vintern behöver sysselsättning för sig själv, sitt husfolk och sina dragare men icke blott för att de icke skola vara sysslolösa utan även därför att de skördar, som jorden i dessa trakter ger, visserligen kunna förslå för hans eget och hans familjs uppehälle men icke räcka till för att skaffa honom de kontanta medel, som han behöver för att betala sina skatter eller för att betala de förnödenheter, som erfordras i varje hushåll. Det har därför sedan urminnes tider varit ett bruk, att den lantbrukande befolkningen söker sig sysselsättning i skogarna. Om de på grund härav åtaga sig ett arbete med utdrivning av skog eller avverkning överhuvud taget, så kan det inträffa, att det sedan de börjat sitt arbete och kontrakt är upprättat och allting är klart, kommer en grupp sådana syndikalister till arbetsplatsen och säger: »Denna plats ha vi blockerat, den ha vi belagt för oss själva och här får ni icke göra något», och så uppstå alla dessa stridigheter. Herr statsrådet talade om en sådan strid — som vi för övrigt nyligen läste om i tidningarna — vid Degerfors, och vi ha läst om en annan häromdagen i Alfta socken i Hälsingland. Man förgriper sig på det ena eller andra sättet. Stora strider uppkomma, och det ligger ju rent av understundom små härskaror emot varandra uppe i skogarna, och detta bara därför att personer, som frivilligt åtagit sig att utföra ett arbete och därom uppgjort kontrakt, icke kunna få utföra det i fred.

Har emellertid blockad utfärdats emot en plats eller emot en person eller hans näring, står denna blockad fast, som det heter, till dess att full uppgörelse träffats. Det betyder ofta penningutpressning. Det förvånade mig nästan att — men jag kanske missuppfattade det — att, säger jag, herr statsrådet icke hört talas om att sådant förekommer, att man begagnar sig av denna metod för att idka penningutpressning. Om herr statsrådet vill göra sig mödan att inhämta upplysningar ifrån vissa trakter av Norrland eller han kanske till och med skulle kunna inskränka sig till att göra det i Stockholm, skulle säkert herr statsrådet ganska lätt bliva underkunnig om att penningutpressning är något, som mycket ofta förekommer i detta sammanhang. Följden av allt detta blir ett spioneri- och angivelsesystem och en illojal tävlan hos en del folk att söka tillvinna sig syndikalistföreningens gunst. Man måste säga, att det hela till sist resulterar i en nedsatt moral.

För övrigt vill jag säga, att när jag här talar om syndikalistföreningar så tänker jag icke blott på dessa. Även till landsorganisationen anslutna avdelningar förfara på samma sätt. Ja, det har till och med hänt där uppe, att syndikalistföreningen och den s. k. skogs- och flottningföreningen blockerat arbetsplatserna för varandra och legat i strid med varandra på detta sätt. Man läser ju bland tidningarnas annonser om sådana meddelanden. Här är t. ex. ett, där det heter, att eftersom svenska skogs- och flottningsarbetarförbundets avdelning i Forsmo har brutit sitt löfte att samarbeta med Forsmo L. S., vill den senare icke längre respektera deras blockader nu eller framdeles på denna plats eller på en annan plats. Ibland bliva emellertid de båda fienderna vänner och slå sig till-

sammans och bilda en samorganisation för att så mycket säkrare kunna hålla ihop den förtjänst, som förekommer, och utsuga dem, som skola utsugas. Då börja först trakasserierna på allvar. Arbetsgivaren, t. ex. hemmansägaren, som vill rödfärga sin gård eller hugga skog på sitt skogsskifte, frågar man icke ett dugg efter. Dessa båda föreningar bestämma bara, att så skall det vara, de och de skola arbeta, och det skall betalas på det och det sättet.

Herr statsrådet sade ett ord om avbönen, som han jämförde med arbetsgivarföreningens metoder. Ja, dessa avböner äro väl i alla fall ett bland de mest obehagliga dragen i allt detta. Man får exempelvis läsa i en tidning, att en person skriver under en stor rubrik »Avbön», att han, som under en konflikt på ett visst ställe uppträtt osolidariskt men nu inser, att han genom obetänksamhet handlat orätt, får härmed vördsamt anhålla om överseende för sin dåliga handling och lovar att för all framtid alltid uppträda solidariskt, och så slutar det med att »ovanstående ansökan är av föreningen behandlad och godkänd».

Herr statsrådet talade inför en deputation sistlidna söndag om humanitet. Humanitet när det gällde en annan samhällsföreteelse och en beklaglig sådan, nämligen arbetslösheten. Jag undrar, om det icke skulle vara skäl att försöka införa litet humanitet även på det område varom vi nu tala. Det är icke humana metoder detta, att folk skall tvingas att göra på detta sätt. Det är icke alltid det gäller sådana som verkligen kunna anses hava brutit emot en förening, utan det kan vara sådana, som tvingats in i föreningen med hot om att annars bli ställda utan förvärvsmöjligheter.

När herr statsrådet nyss talade om strejkbrytare, kallade herr statsrådet dem för en drägg i samhället, som läte använda sig för detta ändamål. Jag frågar: Är det rätt att säga om hederligt folk, lantmän, som tagit anställning och förbundit sig att utföra ett visst arbete, som nu senast har hänt där uppe i Alfva på Voxna skogar, är det rätt, frågar jag, att om dem säga, att de äro strejkbrytare, och att de sålunda falla under det vitsord, som herr statsrådet gav strejkbrytarna, därför att de icke vilja uppgiva arbetet till andra, som förklara, att det tillkommer dem och inga andra på trakten?

När man har hållit på med dessa metoder, framtvingar man naturligt nog vissa försvarsåtgärder. Herr statsrådet sade ju, att man skall bygga på erfarenheterna och icke göra något. Då är det ju klart, att människor, som känna sig pinade och förföljda i sin lovliga rätt att existera i ett samhälle, slutligen gripa till sådana motåtgärder, som förekommit t. ex. i vissa socknar i Härjedalen, där befolkningen i snart sagt varje socken plågas av en syndikalistisk förening. Byamännen ha där slagit sig tillsammans och träffat överenskommelser sådana som exempelvis den, jag här har i min hand från Glissjöberg, där de enhälligt ha beslutat, att »emot Glissjöbergs lokala samorganisation tillämpa nedanstående bestämmelser på grund av deras bryska uppträdande mot en del av byamännen», och så ha de överenskommit om »indragning av all försäljning av ladugårds- och jordbruksprodukter av vad slag det vara må, indragning av all utlåning av hästar och körredskap för syndikalisternas jordbruk och körslor, att icke använda syndikalister i något som helst arbete, att lagligen beivra allt bortförande av ved från sina ägor, att ej i sina hus hysa eller till syndikalister uthyra, utarrendera eller försälja jord eller hus», och byamännen förklara. »att denna uppgörelse står fast, om icke uppgörelse träffas, under ett års tid». Den som känner svensk allmoges vet, att sådana åtgärder träffas icke, förrän det är nöd å färde. Det skall ha gått långt, innan man kommer fram till detta.

När jag talar om syndikalisternas metoder, och jag har icke hört, att herr statsrådet tagit annat avstånd ifrån dessa än att herr statsrådet kallat dem för barnsjukdomar, kan jag icke underlåta att delgiva kammarens ledamöter ett par små utdrag ur syndikalisternas program och taktik. I deras principför-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

klaring sägs det, att arbetarklassen blir i stånd att övervinna kapitalismens regim endast genom den hårdaste kamp och med den direkta aktionens yttersta maktmedel, vars former delvis dikteras av kapitalistklassens motstånd och den allmänna situationen. Går man över till deras s. k. taktikuttalanden, d. v. s. läser de punkter, som bestämma deras taktiska åtgöranden för att vinna sina mål, stöter man bland det första på en bestämmelse om att man skall öva sabotage, sabotage i dess olika former, obstruktion, nedsättning av arbetsintensiteten, överdrivet väl utfört arbete och alla andra arter av sabotage, som arbetarens praktiska erfarenhet kan anvisa. Då man griper till solidaritetsstrejk, heter det, och man sålunda går till aktion för att hjälpa en annan grupp strejkande arbetare, så skall man icke nöja sig med detta utan man skall själv uppresa vissa krav, ty därigenom blir sammanhållningen kraftigare och intresset för striden blir allmänt, d. v. s. med andra ord, man skall resa krav i taktiskt syfte, krav som man i själva verket icke har. Man skall, då det gäller att föra strid med minsta möjliga kostnader och förluster av arbetsdagar, undersöka, om icke irritationsstrejker äro ett lämpligt medel, d. v. s. spontant utbrutna strejker på ett par dagar, sedan återigen arbete, så en irritationsstrejk igen för att irritera och oroa arbetsgivaren. Så till sist heter det ytterligare, att då strejkbryteri är lönerörelsens farligaste fiende, bör man se till att man på ett intelligent sätt får den maskinella arbetskraften att göra solidaritetsstrejk med den manuella, den levande, så att därigenom upptagandet av arbetet medelst strejkbrytare försvåras. Med andra ord, man skall förstöra maskinerna. Man må väl icke förvåna sig över att människor reagera emot ett sådant program och vilja undvika att använda sådant folk i sin tjänst. Det är väl ändå metoder, som icke kunna av någon försvaras.

Man talar slutligen om att solidariteten mellan arbetarna skall gå över allt annat. Jag läste en gång en artikel i tidningen Socialdemokraten, jag tror det var i december månad, ur vilken jag händelsevis gjorde en del anteckningar. Det stod där, att arbetarklassens solidaritet icke finge tagas i anspråk för andra aktioner än som motsvarade dess egen levande rättskänsla. Okynnet finge icke försvaras. Att handlingar av okynneskaraktär kunde ha begåtts av Härjedalens syndikalister och att kravet på solidaritet mot sådana handlingar alstrat hat och bitterhet vore möjligt, och »det är icke något att anmärka, om man reagerar emot sådant». Frågan är då, om det som jag här nu senast har tillåtit mig anföra om dessa syndikalistsrejker, är *sådant* eller om det är något annat, om det kan vara rätt att ekonomiskt förgöra en person, förgöra honom i hela hans yrkesutövning, bara därför att han, som det exempelvis har förekommit, avverkar timmer på sin egen mark. Man åberopar alltid solidaritetskänslan, men skall då denna stå över rättskänslan? Skall icke solidaritetskänslan bringas i samklang med rättskänslan? Märk väl, att solidariteten ofta vilar på tvång. Det är icke längre föreningsfrihet, utan det är förenings tvång. Om någon icke längre vill finna sig i tvånget, åtnjuter han icke längre frihet till en ostörd tillvaro, något som dock borde vara varje medborgare tillförsäkrat i ett civiliserat samhälle.

Jag tillät mig i min interpellation att rikta ett par bestämda frågor till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet. Herr statsrådet förklarade sig icke vilja direkt besvara dem utan skulle endast göra det genom sitt anförande. En av mina frågor var emellertid den, om herr statsrådet ville för arbetarbefolkningen framhålla vådorna av den nuvarande förföljelsen mot arbetsvilliga. Herr statsrådet har uppenbarligen i sitt svar förklarat sig icke vilja göra detta. Min mening med denna fråga var den, att en regering, som stöder sig företrädesvis på hela det stora svenska arbetarpartiet, skulle kunna göra mycket, om den ville, för att klara ut många begrepp i dessa spörsmål, utreda vad som bör tolereras och vad som icke bör tillåtas. Herr statsrådet och den regering, han till-

hör, skulle kunna göra mycket för att leda in en del saker i de rätta spåren och för att mildra, för att humanisera, för att tala med honom själv, verkningarna av det skräckväldet, som jag icke tror är ett för överdrivet uttryck att använda om det, som verkligen tilldrager sig på vissa ställen i Norrland, och för att bringa uppfattningen i samklang med rättsuppfattningen.

Herr talman! Det är icke mer och icke mindre än en ny moralkodex, som man skapar, och den nya moral, vars bud nedläggas i denna moralkodex, vill man påtvinga folk genom nya myndigheter, som skola tillämpa självgjorda lagar, hotande med straff den, som icke efterföljer dem, straff, som sträcka sig icke blott till den, som förbrutit sig emot denna nya moral, utan även till förföljelse emot hans hustru och barn. Vart leder detta? Jo, tag bort friheten och inför ett dylikt förtryck, eller tolerera det! Då reagerar folket, på det sätt varpå jag nyss åberopade exempel från Glissjöberg, och därmed kommer det farliga, nämligen att uppfattningen om rätten att själv taga sig sin rätt kommer att sprida sig. Alla klasser börja att tillämpa den. Det blir ett allas krig mot alla. Det blir en återgång till nävrättens tidevarv.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag har ingenting nämnvärt att invända gentemot herr Lindmans klander över användandet av väpnat våld och kroppslig misshandel i arbetsstrider. I detta avseende vill jag inte resa någon invändning. Jag tror ock att Sveriges socialdemokratiska parti är fullkomligt enigt därom, att de ekonomiska striderna på arbetsmarknaden böra och kunna utkämpas med tillräcklig skärpa utan användande av kroppslig misshandel och utan användande av väpnat våld. Jag vill i detta avseende även hänvisa till Sveriges skogs- och flottningsarbetareförbund, det vill säga till den del av skogsarbetarrörelsen som tillhör Sveriges landsorganisation. Går man till dess förbundstidning, Skogs- och flottningsarbetaren, finner man, att under den stora konflikten år 1923 skrevos följande ord av detta förbunds ordförande, min partivän C. O. Johansson: »Bolagsherrarna och deras tidningar skulle bli så innerligt glada, om de organiserade skogsarbetarna skulle begå den allra minsta lilla våldshandling mot strejkbrutare.» »Gör dem inte den glädjen», tillägger tidningen. Jag går till ett annat uttalande från samma håll och i samma tidning, från förra hösten, oktober månad 1924, när man stod inför faran av kanske rätt svåra konflikter i skogarna. Där i skrives följande ord: »När vi tala om förkastliga stridsmetoder mena vi alltså allt som företas inåt eller utåt, som är av den natur att det skadar oss. Fackföreningsrörelsens moraliska styrka, som har en sådan oerhörd betydelse, om man tänker på solidaritet vid strider, blockadvapnets effektivitet o. s. v., får inte spillas bort genom okloka åtgärder.» Jag tar ett tredje uttalande, som förekom i nyårsnumret, där det står på följande sätt: »Det kan höras som ett hån att mana trakasserade och förföljda arbetare och arrendatorer till lugn och besinning. Men det är dock så, att de göra sig själva en tjänst genom att hörsamma en sådan maning. Förhastade åtgärder, vare sig i ena eller andra riktningen, skada i de flesta fall.»

Jag ber att för min del, såsom i viss mån en talesman för Norrlands skogsarbetare, få energiskt understryka den mening som kommit fram från vederbörande förbundsorganisation. Men på samma gång tar jag mig friheten att nedlägga en mycket bestämd gensaga mot den beväpningsagitation, som förekommer från ytterlighetsriktningarna både på den ena och den andra sidan. Vi ha från socialdemokratiskt håll gått skarpt till rätta med den kommunistiska parollen om arbetarnas beväpning, och man måste befara, att denna beväpningsparoll har satt sina otrevliga frukter. Men på den högerbolsjevikiska kanten ha vi samma beväpningspropaganda, ehuru i fascistisk form. Jag tillåter mig i det fallet hänvisa till ett uttalande från bondeförbundets huvudorgan, nämli-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

gen Vårt Land och Folk. Där förekom för inte så länge sedan följande uttalande i anknytning till Härjedalskonflikterna: »Inför hotande faror får ingen tvekan råda. Kommunisternas brottsliga agitation, som uppmanar till direkt våld och övergrepp, måste bekämpas med *alla medel*. Om gällande lagar ej förmå lämna det skydd den enskilde har rätt att fordra, återstår icke någon annan utväg än att möta hårt med hårt. En fortsatt undfallenhet kommer otvivelaktigt att medföra de allvarligaste konsekvenser.»

Jag tillåter mig rikta den frågan till den ärade interpellanten herr Lindman, om han anser att en sådan formulering som här föreligger från Vårt Land och Folk verkligen är tillbörlig, eller om inte däri ligger en vädjan till våldet, och rent av en uppmaning att begagna våld, och vidare ifall herr Lindman inte vill begagna sin säkerligen stora auktoritet till att rikta en maning gentemot sådana ödesdigra uppmaningar från denna tidnings och andra likartade pressorgans sida. Jag vill vidare hänvisa till, att det förekommit en uppgift i tidningspressen om att från Arbetets Frihets centralledning riktats hemliga cirkulär med maning till frihetsförbundets medlemmar att beväpna sig själva så mycket som möjligt. Det är visserligen sant, att detta beväpningscirkulär från förbundsledningens sida förnekats, och jag vill för min del hoppas, att ingen sanuing ligger i förmodan att en uppmaning till beväpning sändes ut från detta håll. Men skulle herr Lindman inte i detta fall vilja begagna sin auktoritativa ställning till att rikta ett bestämt klander mot varje sådant eventuellt förekommande hemligt cirkulär, och även instämma i en vädjan till myndigheterna att verkställa en ordentlig utredning, om hur med denna sak verkligen hänger samman.

Herr Lindman har i sin interpellation gått in på myndigheternas ställning. Han har talat om, att myndigheterna böra genom socialministern tillhållas att med all kraft beivra förekommande övervåld mot menige mans rätt och frihet, och för detta ändamål tillhandahålla nödig arbetskraft. Jag förmodar att den ärade interpellanten i detta avseende förde talan för det stora rättsvärde, som ligger i allas likhet inför lagen. Jag kan för min del inte förmoda, att interpellanten skulle i detta avseende vilja hävda en speciell klassmoral, utan jag vill uttala den förhoppningen, att det är samhällsrätten och samhällsmoralen, som herr Lindman för sin del vill stödja. Då skulle jag vilja fråga herr Lindman, huru han anser exempelvis frågan om det fridlysningsförfarande, som är mycket ymnigt förekommande på de norrländska bolagsmarkerna — förlåt, att jag använder ordet bolag. Det är mycket vanligt, att man där uppe fridlyser väldiga vidder, och att man sedan genom länsstyrelsen får utverkat tillåtelse för de olika bolagens tjänstemän att uppträda med polismans befogenhet. Jag tillåter mig alltså att fråga herr Lindman, om inte denna metod att låta ledningen för en part, bolagen, tillsätta sina tjänstemän och funktionärer som rättvisans vårdare, det vill säga som polismän och med deras befogenhet, är detsamma som att sätta rätten i klassintressenas tjänst. Vad skulle herr Lindman säga, om vi från arbetarsidan ställde det kravet att exempelvis de syndikalistiska föreningarnas agitatorer anställdes som polismän vid en förekommande arbetskonflikt? Jag vill fråga herr Lindman, om inte herr Lindman vill medverka med mig i en bestämd vädjan till socialministern, att man, när man utrustar tjänstemän med polismans befogenhet, uteslutande tar neutrala medborgare, som inte stå på den ena eller den andra sidan i de föreliggande arbetskonflikterna.

Jag går sedan ett stycke till. Och jag stannar inte vid Degerfors, som herr Lindman gjorde, ty i Degerfors by har det inte förekommit några oroligheter, utan jag stannar vid Ekträsk, där det förekommit oroligheter. Härifrån meddelar till och med en borgerlig tidning, Västerbottens-Kuriren, att de syndikalister, som anhållits där uppe, sågo ut att vara mycket hederliga männi-

skor, och att man, när man såg dem vid rätttegången, kunde hysa en stark förvåning över, att så hyggliga människor kunde göra sig skyldiga till sådana förbrytelser. Vad gjorde myndigheterna? De anställde en formlig klappjakt i skogarna den ena dagen och natten efter den andra, och detta åstadkom så småningom att en hel del av de invecklade häktades och fördes till Umeå rannsaktionsfängelse. Det bör observeras, att ingen människa blivit skadad vid dessa oroligheter. Jag vill göra en liten jämförelse med ett senare timat fall, som det varit önskvärt att herr Lindman kunnat studera, innan herr Lindman formulerade sin interpellation. Jag menar nämligen det övervåld, som förekom i Dorotea i en liten by, som heter Saxåmon, vid gränsen till Väster-norrlands län. Detta övervåld är begånget av ett tiotal arbetsvilliga, alltså av herr Lindmans ärliga och hederliga män, mot en syndikalist. Detta övervåld är utan gensägelse den mest ruskiga händelsen, som förekommit under den gångna vinterns arbetskonflikter. Bland de överfallande voro män, som voro kända som våldsverkare, lönnbrännare och annat. Och vad hände i detta fall? En man blev överfallen och tillfogades 25 å 30 svåra sår, därav 15 i huvudet, och den ena armen blev avbruten. Han tillfogades alltså mycket svår rent kroppslig skada. Det har sedan i ortspressen meddelats, att häktningsförfarande ej tillgripits mot våldsverkarna. Visserligen ha de erhållit stämning till häradsrätten, men veterligen har något häktande inte skett. Jag vill vädja till rättens i detta fall store och upphöjde talesman, herr Lindman, huruvida han, som vill likhet inför lagen och vill, att myndigheterna skola klämma till, förmodligen åt alla håll, inte skulle vilja med mig medgiva, att någon likhet inför lagen här icke kommit till synes.

Jag vill hänvisa till ännu ett våldsdåd. Det har vid dessa strider förekommit ett enda dråpfall, en enda människa har fått offra livet på grund av skogskonflikterna. Denna händelse skedde i min egen hemtrakt, nämligen i Helgum ganska nära intill Sollefteå stad, och, om jag inte misstar mig, hösten 1923. Och hur var det, herr Lindman, i detta fall, som inte förekommit i herr Lindmans interpellation? Jo, saken gick den gången så till, att en avdelning av Sveriges skogs- och flottningsarbetareförbund hade anordnat en fest, och till denna fest kommo obedda några stycken herrar från Arbetets frihet, som förut fungerat som strejkbrytare. Det blev, jag kan nästan säga självfallet, slagsmål, och en av deltagarna i festen stannade på platsen. De objudna gästerna blevo åtalade av vederbörande landsfogde, Sune Pählman. Men vad gjorde nu de, som i denna interpellationsdebatt ha fört talan gentemot våldet? Jag kan upplysa herr Lindman om, att den press, som alltid fört strejkbrytarnas talan, sökte så mycket som möjligt bagatellisera det skedda och kasta skulden på de organiserade skogsarbetarna. Man sökte att så långt som möjligt skylta över det hela och anställde från Arbetets frihets och från en del bolagsintressenters sida en av Sveriges allra främsta brottmålsadvokater, en i dessa dagar mycket välkänd man i huvudstaden, till att föra de åtalades talan, med följd att ett frikännande kom till stånd. Man har i dessa dagar i Sveriges land rivit upp himmel och jord för ett mord, som skedde för 10—12 år sedan, därför att man anser det vara kränkande för rättskänslan, att ett dråp, som är begånget, inte kommit att sonas. Men här har i Norrlands skogar en människas liv offrats, det enda med skogskonflikterna sammanhängande dråp, som har ägt rum, och, märk väl, ingen människa har sagt något om saken från den sida, som herr Lindman talar för. Man rycker på axlarna och man river alls inte upp himmel och jord för att denna människas liv inte kommit att sonas.

Sedan vill jag en smula gå in på herr Lindmans uttalanden i fråga om blockaderna. Herr Lindman var ledsen över att mina tankebanor ofta kommit att

Svar i
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

syssla med bolag. Jag är lika ledsen över det. Men det är inte bara jag som gör det, herr Lindman sitter i samma båt. Bådas våra tankebanor syssla med bolag, ehuru väl herr Lindmans inifrån och mina utifrån. Det är den enda skillnaden. Men jag ber om ursäkt, att jag nu kommer in på frågan om bolagen. Herr Lindman har interPELLERAT och givit första interpellationsfrågan följande form: »Gillar herr statsrådet den förföljelse av olika slag mot arbetsvilliga, som blivit en följd av den nuvarande blockad- och bojkottrafiken, och det olidliga andliga och fysiska tvång, som härigenom utövas mot oliktankande?» Jag tillåter mig här att uppträda som extra interpellant. Jag ber att få rikta alldeles samma interpellationsfråga till den ärade interpellanten själv, till f. d. statsrådet och chefen för en hel del olika departement. Jag skall ta en del konkreta fall för att motivera min extra interpellationsdebatt med herr Lindman.

Det första konkreta fall jag vill ta upp går tämligen långt tillbaka, till år 1921, vid den tidpunkt, när Sveriges skogs- och flottningsarbetareförbund var en rätt ung organisation och för första gången på allvar uppträdde på skådebanan. Då meddelade dess förbundsorgan på våren 1921, att vid flottningsuppgörelsen hade bolagen sänt sina faktorer och underordnade tjänstemän med listor för antecknande av arbetare till flottningen, men ingen föreningsmedlem blev antagen. Villkoret för förbundets medlemmar att få arbete var en förbindelse av dem att utträda ur förbundet. Man ville alltså genom blockad mot förbundets medlemmar, genom arbetslöshet och svårt krossa förbundet i dess första begynnelse, medan det ännu var ganska svagt. Utefter Indalsälvens stora flottledsområde lämnade en hel del flottningschefer på förfrågan det svaret, att någon underhandling med organisationen aldrig skulle komma till stånd, och att någon organiserad arbetare aldrig skulle erhålla arbete. En mängd arbetare tvingades ur förbundet. Det hjälpte ofta inte, att arbetaren förklarade, att han gått ur, utan han måste rent av förete skriftligt intyg från fackföreningsfunktionär. Jag ber alltså att få rikta den interpellationen till f. d. statsrådet herr Lindman, huruvida herr Lindman gillar detta slag av förföljelse mot arbetsvilliga, och om han gillar det olidliga andliga och fysiska tvång, som därigenom utövas mot oliktankande.

Jag går vidare. Jag går till 1924 på våren, då i min egen hembygd förekom en uppgörelse angående flottningar. Ett av de mest välbekanta bolagen, nämligen Fors stora bolag i norra delen av Västernorrlands län, som där är nästan enväldigt, kom i konflikt om arbetsfördelningen med avdelningen vid Långnäs av Sveriges skogs- och flottningsarbetareförbund. Avdelningen begärde tillgång till arbete i flottningen. Ja, svarade bolaget, gå ni ur föreningen, få ni arbete! Avdelningen begärde arbete i timmerrullningen vid Köpmanholmen. Svaret blev detsamma: gå ur föreningen! Avdelningen sökte slutligen arbete med reparationer i flottleden, men svaret var alltså detsamma: gå ur föreningen, så erhålla ni arbete! Jag riktar den interpellationsfrågan till f. d. statsrådet herr Lindman, om herr Lindman gillar denna förföljelse mot arbetsvilliga, och om han anser, att detta andliga och materiella tvång gentemot oliktankande bör förekomma?

Jag skall komma med ett konkret fall till från norra delen av Västernorrlands län. Det gäller — förlåt! — bolagen, herr Lindman, nämligen ett av de gamla Kempeska verken Mo och Domsjö. I denna trakt finnes mig veterligen inte en enda syndikalist, utan uteslutande reformister och alltså förhållandevis snälla fackföreningsmedlemmar. Nå, hur gick nu Mo och Domsjö stora och mäktiga bolag till väga, det bolag som äger inte mindre än två tredjedelar av Anundsjö skogsförsamling, en av de största skogsförsamlingar i hela Sverige? Där har exempelvis faktor Hedin i Guliksberg tillåtit sig yttra, att inga organiserade erhålla något som helst arbete, och till och med att

för att erhålla arbete måste de sökande vara anslutna till föreningen Arbetets frihet. Det finns ett annat belysande exempel från samma bolag. En arrendator, som i 40 år har kört åt Mo och Domsjö bolag i skogarna under avverkningsperioderna, har sökt arbete inom sin egen hemort, men han förvägrades att erhålla arbete. På en fråga av torparen varför han ej kunde erhålla arbete svarade förvaltaren, att organiserade icke erhöilo något arbete. Torparen upplyste då, att han själv var oorganiserad, men då svarades från förvaltarens sida, att han hade en son, som var organiserad. Och därför kunde han inte erhålla arbete. Jag riktar den frågan till f. d. statsrådet herr Lindman: gillar herr Lindman liknande bojkottmetoder från bolagets sida emot organiserade arbetare, som, märk väl, inte äro syndikalister utan s. k. reformistiska fackföreningsmedlemmar, som vilja arbeta?

Därjämte ett enda fall till. Det inträffade år 1923 ett vräkningsfall i Lidens församling i Västernorrlands län. Det gällde en torpare under Skönviks bolag vid namn Bergman. Det hade varit konflikt i en flottled, och flottleden hade blivit skadad, och det hölls räfst och rättarting om den saken. Nu skrev förvaltare Nordström till Skönviksbolagets ledning, att det icke hade bevisats, att torpare Bergman haft något med denna sak att skaffa, och det kunde säkerligen icke heller bevisas, sade förvaltaren i sin skrift. Men på samma gång angiver ändock denne förvaltare torparen i fråga till räfst av vederbörande bolag. Han borde för denna saks skull uppsägas från det gamla torpet. Han blev uppsagd och i vederbörlig ordning vräkt. Vad var nu detta för en torpare? Jo, herr Lindman, det var en torpare, som jämte sin egen fader hade cdlat hela den odlade marken till detta torp och uppfört samtliga åbyggnader på det lilla torpstället. Jag gör den interpellationsfrågan till herr Lindman, om herr Lindman för sin del verkligen gillar ett dylikt fysiskt och andligt våld gentemot olika tänkande och, märk väl, arbetsvilliga. Jag borde väl icke tveka om svaret. Jag förmodar, att samme herr Lindman, som intet haft att säga om Äglösa-fallet, som ju var ett liknande om också icke precis likadant fall, icke har så värst mycket att tillägga om det parallellfall, som jag här framdragit från Norrlands undangömda skogsområden.

Herr Lindman talade om skräckvälde. Jag vill icke begagna ett så starkt ord, men jag hade god lust att göra det i fråga om den behandlingsmetod, som kommit dessa människor, icke syndikalister utan reformistiska fackföreningsmän och ärliga arbetare, till del. Herr Lindman har talat om en ny speciell klassmoral och en viss moralkodex av ny form, som kommit till synes. Ja, finns det en sådan på arbetarsidan, så finns det sannerligen en speciell klassmoral och liknande ny moralkodex även på arbetsgivarsidan, och den är icke från den sociala rättens och det allmänna rättsmedvetandets synpunkt av någon som helst bättre och finare natur.

Herr Lindman har rekommenderat blockadlagstiftning. Den Lindmanska interpellationen i detta avseende är en naturlig fortsättning av den von Sydowska motionen av år 1921, och herr Lindman har också hänvisat till denna motion i sitt anförande i dagens interpellationsdebatt. Herr Lindman hade den vänligheten att påminna om det uttalande, som kommit från socialstyrelsen om nyttan av en undersökning angående de olika blockadfallen, ett uttalande som socialstyrelsen på vederbörlig hemställan lämnat till det utskott, som behandlade den von Sydowska liksom de andra motionerna i ämnet. Herr Lindman hade i alla fall den klokheden — om det nu var någon klokhed! — att icke läsa hela uttalandet från socialstyrelsen. Herr Lindman begagnade den vanliga metoden att sätta punkt och slut på rätt ställe, att sluta just i det ögonblick, där det behagade herr Lindman. Herr Lindman skakar nekande på sitt gemytliga huvud och viftar med sin penna i luften, men herr Lindman satte i alla fall punkt och slut på det för honom lämpliga stället. Jag

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

skall taga mig friheten att fortsätta, där herr Lindman behagade sluta. Det är nämligen så, att socialstyrelsen på tal om lagstiftningens värde yttrar följande av herr Lindman icke citerade ord: »Vid sådant förhållande synas ej heller utsikter förefinnas för genomförande på lagstiftningens väg av några allmänt verkande åtgärder mot användande av avtalsstridiga eller samhällsvådliga blockader i arbetstvister. Det torde nämligen vara uppenbart, att lagstiftning i detta avseende icke kan genomföras fristående utan samband med en förenings- och avtalslagstiftning.» Vill herr Lindman erkänna, att de orden verkligen finnas i uttalandet? Om herr Lindman icke gör det, så har han tydligen icke läst det hela. Det finns emellertid detta uttalande, och jag kan ytterligare meddelade herr Lindman, att bakom detta uttalande står en ingalunda för herr Lindman eller för denna kammare obekant man, nämligen dåvarande tjänstgörande byråchefen i socialstyrelsen, herr Järte. Jag vill uttala den förhoppningen, att herr Järte i det anförande, som han kommer att hålla senare i dagens interpellationsdebatt, bekräftar, att den för troget arbete i högerpressens tjänst tjänstledige byråchefen Järte vidhåller sin uppfattning från år 1921. Och jag vill också uttala den varma förhoppningen, att herr Lindman, som förmodligen vid interpellationens formulering inhämtat råd från detta håll, även när det gäller omdömet om lagstiftningens värde, följer de välvisa råden från herr Järtes sida i nådens år 1921.

Herr Lindman har varit mycket stygg mot syndikalisterna. Jag kan mycket väl förstå herr Lindman, men jag tycker ändå, att herr Lindman varit väl hård. Ty, vad är egentligen syndikalismen? Jo syndikalismen är icke något annat än en organisationsform av många för det skiftande missnöje, som tyvärr i alla fall finns och som har sina historiska rötter i gångna tiders hårda behandling av arbetsmaterialet, av såväl bönder som arbetare, från de norrländska skogsbolagens sida. Det är egentligen en sinkadus, om en norrländsk arbetare eller bonde blir syndikalist eller icke. Det är icke så, att syndikalismen är någon bestämd åskådning för samhällsförbrytare, utan syndikalisterna äro personligen lika snälla och hyggliga karlar som exempelvis herr Lindman och undertecknad. De äro av samma människomaterial som vi. Jag kan bara taga fallet från Västerbotten, från konflikthärden i Ekträsk och Åsträsk. Vad äro dessa förfärliga syndikalister för folk. De äro allesammans bondpojkar, ärliga hemmasöner, och enligt ett uttalande från Västerbottenskuriren, som jag nyss erinrade om, fanns det ju rent av i deras utseendet både ärlighet, öppenhet och den gamla svenska kärnfriskheten. Det är som sagt en sinkadus. Den organisation, som kommer först till skogarna, tar hand om befolkningen, och det är en ren tillfällighet, om de bliva syndikalister eller komma att tillhöra en annan organisation. Jag är fullkomligt övertygad om, att herr Lindman med sitt glada och friska sjömanshumör och med sitt vikingalynne, för att citera Fabian Månsson från årets remissdebatt, om han råkat att födas som torparpojke i de västerbottniska skogarna, exempelvis i Åsträsk eller i Härjedalen, skulle vara den förste i detta nu att springa omkring i skogarna med röda blockadlappar, gå med svångrem och till och med tugga snus. Och jag är icke övertygad om, att han icke stuckit en och annan så där litet lätt i skinnet med någon snäll och trevlig nål. Jag är också nästan övertygad om, att om herr Lindman varit född i Åsträskskogarna, hade herr Lindman säkert varit med om att rycka loss den berömda järnspisen och vräka ut den från skogsarbetarnas tillfälliga koja. Och jag skulle till och med tro, att herr Lindman med fångskjuts åkt ned till rannsakingshäktet i Umeå, den värderade förstakammarledamotens herr Roséns hemvist, och att herr Lindman därifrån haft åtskilliga heta ord att säga gentemot den talesman från arbetsgivarna, som tillställt denna enligt hans uppfattning onödiga interpellationsdebatt. Dessutom bör herr Lindman för sin del

icke klandra syndikalisterna för hårt, ty då klandrar nämligen herr Lindman sitt eget verk, sin egen andas barn. Jag menar visserligen icke, att herr Lindman själv personligen, den herr Lindman som vi känna från dagens debatt och som vi känna från andra kammarens stockholmsbänk, att han personligen har skapat den svenska syndikalismen. Men jag menar herr Lindman som typ i detta avseende, som en sinnebild för den norrländska skogskapitalismen. Kan herr Lindman förvåna sig över, att när exempelvis den ärlige hemmansägarpojken i Västerbotten icke kan få arbete, därför att han gått in i den lokala samorganisationen, och när bolaget då tar folk från Norsjö att utföra detta hans arbete, kan herr Lindman då verkligen förvåna sig över, att det skapas onödigt många syndikalister?

Man borde visserligen tro herr Lindman på hans ärliga utseende, men det är icke mer än nått och jämnt. Jag förstår herr Lindmans kanonad mot syndikalismen, men jag undrar, om icke denna kanonad är ett visst strategiskt snilledrag och om icke dundret och krutröken, som åstadkommit, äro till, för att han bakom anfaller mot syndikalismen skall komma åt något, som för skogskapitalismen är långt farligare, nämligen Sveriges skogs- och flottningsarbetareförbund, den starka fackföreningsrörelse, som är organiserad av den svenska landsorganisationen. Jag hyser den uppfattningen bland annat därför, att under förlidet års valrörelse hände det icke så sällan, att man från framstående högerhåll fick höra ett våldsamt klander gentemot hela den svenska fackföreningsrörelsen. Den var icke något annat än en trust, den var ett fackligt monopol, som måste bekämpas på det allra hårdaste. Jag misstänker, att herr Lindmans interpellation i dag har detta längre gående syfte bakom det naturliga skallet mot syndikalisterna. Jag tar som bevis ett av herr Lindmans, förmodar jag, hus- och livorgan Arbetets frihet. Jag tar det senaste numret, som är daterat fredagen den 23 januari 1925. När jag tog det, tänkte jag verkligen, att nu skulle man säkerligen få se ett ordentligt räfst- och rättarting med det syndikalistiska ofoget i skogarna. Vad ser jag? Mig veterligen finnes ordet syndikalism icke nämnt i detta tidningsorgan, men däremot finnes den ena artikeln efter den andra, den ena salvan efter den andra, med det hårdaste anfall mot Sveriges skogs- och flottningsarbetareförbund, mot dess arbetsmetoder och även mot dess ledande män, personliga beskyllningar, som icke borde förekomma i något som helst ärligt tidningsorgan. I det fall herr Lindman icke tar ad notam det som finns i detta tidningsorgan, Arbetets frihet, då vill jag hemställa till högerpartiets ledare, att han frågar sin egen personliga vän i första kammaren, chefen för Arbetets frihet, hemmansägaren men på samma gång sågverksägaren och trävaruhandlaren, herr Frändén, om *han* någonsin känner till, att man från Arbetets frihets sida på allvar riktat någon kamp mot syndikalisterna, om det till äventyrs icke är så, att man från det håller riktar den hårdaste stöten mot Sveriges skogs- och flottningsarbetareförbund.

Men jag lämnar herr Lindmans egna hjälptrupper och går till bolagen själva. Förlåt, herr Lindman, att jag kommer in på bolagen ännu en gång. Jag skall icke göra det så ofta senare. Det är så, att bolagen i sin taktik i skogskonflikterna ingå en allians med syndikalisterna. Herr Lindman talade i sitt interpellationsanförande bl. a. om att det förekommer ibland en allians mellan syndikalisterna och de andra organiserade skogsarbetarna, och han nämnde, att ibland händer det, att fienderna bli vänner. Jag vill begagna samma sats och säga till herr Lindman, att ibland händer det verkligen att fienderna bli vänner, d. v. s. att syndikalisterna ingå allians med bolagen eller rättare sagt bolagen ingå allians med syndikalisterna. Denna allians föreligger i detta nu, när det gäller för båda parterna att så långt som möjligt bekämpa Sveriges skogs- och flottningsarbetareförbund. Vad gäller nu egentligen förbundets

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

kamp? Jo, förbundet har som en del av landsorganisationen gått in för denas fackliga taktik, nämligen att på grundval av kollektivavtal nå fram till en hållfast överenskommelse och till rättvisare ordning och stadga i skogarna. Det är detta, som förbundet vill, men nu förmåler sig kapitalismens anarkistiska åskådning med den syndikalistiska anarkismen till ett gemensamt frontanfall från båda sidor mot skogs- och flottningsarbetareförbundet, mot dess strävan att på kollektivavtalets vägar nå fram till stabila och ordnade förhållanden i skogarna. Herr Lindman kräver förmodligen bevis utav mig, och jag skall ögonblickligen komma med bevis.

Det är ju så, att herr Lindmans egen partivän herr von Sydow har i den motion av år 1921, som herr Lindman åberopar, om blockader tillåtit sig följande ord, som jag för min del instämmer uti: »Såsom förhållandena under senare tid utvecklats här i landet, kan man icke gärna för produktionens skull undvara de kollektiva avtalen. Dessa hava så småningom arbetat sig fram och blivit den form, under vilken uppgörelse om arbetsvillkoren mellan arbetsgivare och arbetare för längre tid träffas. Genom sådana avtal vanns åtminstone under tiden före kriget en tämligen god garanti för arbetsfred under avtalstiden och sålunda möjlighet för arbetsgivarna att beräkna produktionskostnaderna inom vissa tidsperioder. Upphöra de kollektiva avtalen att gälla, inträder i stället ett otrygghetstillstånd, vilket måste verka förlamande på produktionen. Men om vilken arbetare som helst, som är missnöjd med någon bestämmelse i ett kollektivavtal eller hyser fientliga känslor mot arbetsgivaren, kan proklamera blockad och få denna respekterad av övriga arbetare, är det påtagligt, att kollektivavtalens värde är ringa.» Jag ber helt och fullt att få instämma i denna uppfattning, och när vi nu här i kammaren har motionären, herr von Sydow, närvarande, vill jag uttala min varma förhoppning om att herr von Sydows egen partichef, herr Lindman, även instämmer i herr von Sydows ord. Dessa ord om kollektivavtalens värde böra stå som eldskrift i de här dagarna för Norrlands skogsarbetsgivare, framför allt inför de stora underhandlingar, som enligt dagens tidningar komma att börja på tisdagen i nästa vecka under ordförandeskap av förlikningsmannen och landshövdingen herr Kvarnzelius.

Nå, hur gå nu skogsarbetsgivarna tillväga? Jo, man har erkänt kollektivavtalen, även då det gäller arbetslönerna vid sågverken. Man har erkänt kollektivavtalens nödvändighet, även vad det gäller arbetslönerna vid massafabrikerna. Man har erkänt den kollektiva uppgörelsen även vid flottleder och äntligen tvingats genom den stora striden 1923 att erkänna de kollektiva avtalen, vad det gäller de allmänna bestämmelserna vid avverkningsningarna ute i Norrlands skogar. Men när det gäller själva arbetspriserna, ha de norrländska skogsbolagen i denna stund ännu icke erkänt den kollektiva avtalsrätten, utan, märk väl, herr Lindmans egna skogsarbetsgivare, de som även herr von Sydow för talan för, använda på denna punkt de hårdast möjliga motståndsmetoder för att komma ifrån just den kollektiva avtalsform, som herr von Sydow själv med avgörande bevisstyrka har talat för i nyssnämnda motion från året 1921. Nu vet jag, att herr Lindman för sin del invänder, att rent praktiska skäl hindra, att kollektivavtal komma till stånd även i fråga om arbetspriserna i Norrlands skogar. Han hänvisar till de olika terrängförhållandena, till olika lutningsförhållanden och andra liknande olikheter, som onekligen förekomma i de väldiga skogsområdena. Men jag vill gentemot herr Lindmans förmodade replik — jag tror den är självklar — i förväg komma med det svaret, att man har redan på en hel del platser i skogarna kunnat tillämpa kollektivavtal med avdelningarna även i fråga om arbetspriser. Jag erinrar om det stora avtal, som kom till stånd i Värmlands och även i västra Bergslagens skogar år 1921 och som gällde ungefär 10,000 arbetare. I dessa

trakter gingo alltså bolagen in för metoden att förhandla om arbetspriserna under den kollektiva avtalsformen. Jag erinrar om att vintern 1923 och vintern 1924 hade Sveriges skogs- och flottningsarbetareförbund genomfört kollektivavtal även i fråga om arbetspriserna för icke mindre än cirka 5,000 arbetare. Det är sådana bolag som Ljusne-Voxna och Bergvik-Ala, som gått in för att sluta kollektivavtal. Slutligen vill jag erinra herr Lindman därom, att vid årets avverkningar har för ungefär en vecka sedan i Hälsingland ingåtts avtal mellan Sveriges skogs- och flottningsarbetareförbund och en del mindre arbetsgivare om kollektiv uppgörelse även i fråga om arbetspriser för 2 å 3,000 arbetare.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Alltså: visserligen finns det svårigheter, det må erkännas, men svårigheter äro till för att övervinnas. Finnes vilja, finnes väg. Jag vill allvarligt vädja till herr Lindman, om herr Lindman icke vill i arbetsfredens intresse begagna hela sin förvisso bland skogsarbetsgivarna stora auktoritet för att rikta en bestämd vädjan till dem, att de gå in för kollektivavtal och därigenom medverka till skapande av ordning och reda och arbetsfred i skogarna.

Jag vill tillägga — och där vill jag för min del sätta punkt och slut — att den lindmanska vägen med blockadlagar och kanske ännu mera skärpta åkarpslagar skadar samhällsintresset direkt. Och att vägen med kollektivavtal är nödvändig att beträda för att skapa verklig arbetsfred. Men icke heller den vägen räcker ända fram. Problemet är långt vidlyftigare. Problemet är nämligen, huruvida arbete verkligen kan beviljas åt alla, som vilja erhålla arbete i svenska skogar. Enligt min mening stå vi nu inför Sveriges allra viktigaste ekonomiska och sociala problem. Sveriges bekante nationalekonom professor Cassel erinrade, som herr Lindman mycket väl minnes, vid förra årets stora skogsvecka om att värdet av den svenska träexporten under en viss tidsperiod, från 1865 fram till 1919, har stigit till icke mindre än tio miljarder kronor av en total export på 23.7 miljarder kronor. Jag erinrar om att enligt socialstyrelsens utredning 1916 hade då i skogsområdena, d. v. s. Värmland, Norrland och Dalarna, icke mindre än cirka 200,000 arbetare och bönder väsentligen sin utkomst i skogsbrukets och därtill hörande industriens tjänst och ända till 50,000 hästar. Alltså är denna näring själva grundvalen för Sveriges ekonomi och även för stora delar av befolkningens välbästand. Men nu brister den tyvärr, denna grund. Som herr Lindman offentligen påpekat, pågår en oerhörd överavverkning av de norrländska och övriga svenska skogarna. Man har tagit av urskogsbeståndet, så långt det räckt till, och sedan har man gått ned till de allra minsta dimensionerna och vräkt dem till de stora papperskvarnarna. Och åtminstone enligt den kände professor Tor Jonsson tar man årligen icke bara den årliga tillväxten — alltså räntan på skogskapitalet — utan därjämte stora delar av själva kapitalet, årligen ungefär 11 å 12 miljoner kubikmeter ved. Här måste därför komma till stånd en begränsning av avverkningen. Professor Cassel har talat om, att man borde gå in för en begränsning med ungefär en fjärdedel. Åtminstone under en viss övergångsperiod framåt är en stark inskränkning nödvändig. Följer man professor Cassel och skär bort en fjärdedel av arbetstillfällena, så skulle alltså åtminstone ett femtiotusental av de arbetare, som nu väsentligen uppehålla sig genom arbete i skogshandlingens tjänst, mer eller mindre bliva utan arbete.

Där stå vi inför det stora problemet. När krubban är tom, bitas hästarna, och nu är tyvärr krubban tom i skogen, och nu bitas hästarna. Vi stå inför den paradoxen, att det folkfattiga Norrland är för folkrikt, inför den paradoxen, att det rika framtidslandet icke kan härbärgera och icke kan livnära sitt eget folk. Herr Lindman må med mig erkänna, att där ligger fredsproblemets verkliga kärnpunkt, där ligger den stora frågan, huru man skall kunna ordna så, att man skapar fred i skogarna. Ty göres i detta fall ingenting för att

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ordna för dessa människor, så är det tämligen självfallet, att förvildningen stiger med eller emot vår egen vilja. När det gäller själva livsuppehållet, bli naturligen människorna själva mer eller mindre vildar. Om statsmakterna intet göra, provocera de rentav fram, att det, som herr Lindman nämnde i interpellationen, blir ett allas krig mot alla, där revolverar, blydaggar och andra våldsmedel komma att spela en långt större roll än för tillfället.

Jag tillåter mig att som slutord citera några ord, som skrevos för trettio år sedan i Aftonbladet av en känd tidningsman, nämligen J. Stadling, i artiklar om norrlandsförhållandena, som borde läsas även i nuvarande tid. Han skriver: »Återstår nu att se, om åtgärder skola vidtagas eller icke — om Norrland skall räddas undan hotande ruin, eller om det skall fullständigt förvandlas till ett Irland, vars söner skola drivas bortom haven för att söka sig ett eget hem i stället för den ödelagda, föfslavade fädernetorvan.» De orden äro av en framsynt och i detta avseende genialisk man. Och herr Fabian Månsson erinrade om ungefär liknande ting i sitt genialiska anförande vid årets remissdebatt. De orden äro riktiga, icke bara därför att det nu börjar en stor emigrantperiod utan även därför, att det börjar bliva ett nytt Irland däruppe i så mätto, att vi nu ha det sociala inbördeskriget i kanske de våldsamaste former vi känt i vårt land, av den anledningen, att Norrland icke kan, åtminstone för viss tid framåt, härbärgera och livnära sin egen befolkning.

Från denna talarstol fälldes under årets remissdebatt ett ord från en talare på göteborgsbänken. Han begagnade den gamla latinska sentensen »Videant consules!», d. v. s.: »Må statens styresmän se till, att staten icke tager skada!» Jag vill icke instämma i den mannens tankegång i allmänhet, men jag vill helt och fullt instämma i de ord, han då fällde: »Må statens styresmän se till, att staten själv icke tager skada!» Jag vill rikta de orden till regeringen, och jag riktar dem även till svenska riksdagen. Staten tar skada, ifall herr Lindmans metod för arbetsfred med en speciell blockadlagstiftning och kanske skärpta åkarpslagar skall komma att av riksdagen godkännas. Nej, den väg, det gäller att vandra, är att fixera den stora frågan: huru skola vi göra, vi svenska statsmakter, med den till många tiotusental uppgående, av såväl arbetare som bönder bestående befolkning, som nu icke kan klara sig längre, därför att herr Lindmans egna förfäder under årtiondenas lopp hava begagnat Norrlands skogar till kalhuggning för vinst och icke för samhällsintressets skull. Det problemet gäller det att fixera, och det må statsmakterna se till. Enligt min tanke är jämte vägen via kollektivavtal den enda möjliga vägen till arbetsfred den, att hela samhället vårdar och väl vårdar resten av Sveriges väldiga naturtillgångar, att man ser till, att arbete beredes åt dem, som mest behöva detsamma, och att arbete beredes under sådana organisationsformer och mot sådan betalning, att befolkningen även kan leva på detsamma.

Herr **Lövgren** i Nyborg: Herr talman, mina damer och herrar! Jag tvivlar icke på att man med hjälp av organisationerna om något år har kommit till rätta med den oreda, som nu råder i de norrländska skogarna. Jag tvivlar icke på detta, därför att i regel har det inom varje område dröjt några år, innan man fått relativ ordning och reda. Detta kan nu ske så mycket lättare, synes det mig, som ju både de syndikalistiska och de reformistiska organisationerna i Norrlands skogar arbeta efter ungefär precis likadana principer. Om det är en syndikalistisk förening på den ena platsen och en skogs- och flottningsarbetarefackförening på den andra, så handla de ungefär lika bägge två. Och klart är, att man icke i längden kan uppehålla två särorganisationer, som bekämpa varandra, om bägge organisationerna arbeta efter ungefär samma linjer

i praktiken. Jag bortser här ifrån det syndikalistiska ideologiska programmet, som jag tror har ytterligt få anhängare.

Men med den allra bästa fackliga organisation och de allra bästa kollektivavtal mellan arbetare och arbetsgivare kan man i alla fall icke råda bot emot det förhållande, som råder däruppe, att befolkningen, som arbetar i skogarna, arbetar för en lön och med en direkt inkomst, som är alldeles för låg för att ge dessa människor en människovärdig tillvaro. Och orsaken till att det kommit dithän ligger däri, att Norrland faktiskt har fått en överbefolkning, en överbefolkning, som har uppstått på grund av kapitalbrist. När man delat hemmansdelarna undan för undan, har man kommit ned till hemmansdelar, som äro så små, att de icke kunna försörja brukaren helt och fullt. I saknad av kapital att odla den odlingsvärda mark, som man möjligen har haft, har man varit tvungen att söka de arbetstillfällena, som funnits i skogarna. Följden har blivit den, att de människor, som finnas däruppe och som hava det så ställt, att de kunna så att säga till hälften eller två tredjedelar försörja sig på jorden, de hava tagit arbete i skogarna till underpris, till priser, som bliva fullkomligt ruinerande för den icke besuttna delen av befolkningen, den som icke har någon jord alls.

Klart är då, att den icke besuttna befolkningen måste på något sätt skydda sig mot den besuttna delen av befolkningen, som på grund av att den har detta produktionsmedel, jorden, i sin hand kan arbeta till underpris. Såvitt jag förstår, finns det ingen väg, som lättare för ut ur det nuvarande eländet, än den, som ligger däri, att staten ställer billigt kapital till förfogande för dessa jordägare uppe i Norrland. Ty lägg märke till, att av dessa, som nu stå på arbetarsidan, som äro organiserade i skogs- och flottningsarbetareförbundet och de syndikalistiska organisationerna, äro en mycket stor del jordägare, men jordägare, som sakna kapital för att odla upp de marker de äga. Genom att gå denna väg vunne man den fördelen, att omkring den nuvarande kärnan, omkring de nuvarande bondgårdarna, som icke hava mera odlad areal, än att de kunna föda kanske tre, fyra, fem kor, fick man uppodlad så mycken mark, att de i stället kunde föda tio till tolv kor, och därmed komme också dessa människor bort ifrån att konkurrera om arbetstillfällena i skogarna.

När man skall behandla jordproblemet för Norrlands vidkommande, bör man enligt min mening hålla det i minnet, att där är nu en allt för stor kår av jordbrukare, som ha för liten odlad jord för att kunna leva på den och för liten kredit för att skaffa sig det kapital, som behövs för att odla upp de arealer de hava. Jag tror icke heller, att det är möjligt att med en räntesats på $6\frac{1}{2}$ à 7 procent företaga detta odlingsarbete. Ty jag går ut ifrån att i min hemtrakt kostar en bondgård, som skall försörja en familj helt och fullt, i genomsnitt 20,000 kronor. Om man har hälften av kapitalet men lånar den andra hälften, 10,000 kronor, blir det en årlig ränteutgift på 650 à 700 kronor, vartill kommer den årliga annuiteten. Uppenbart är då, att den, som har en sådan belastning, han har oerhört svårt i konkurrensen med dem, som ha sina gårdar skuldria. Jag tror därför, att det finns fullgoda skäl för att staten här liksom i Finland ställer billigt kapital till förfogande för skapande av jordbruk, som helt och fullt kunna försörja dem, som sitta på dem.

Ännu så länge är ju övre Norrland ett underskottsområde, så att ännu kan man utveckla jordbruket ganska mycket, innan man har fyllt hela det behov, som finnes däruppe. Men troligen kommer den dag ganska snart, när vi få börja en export därifrån, och alldeles uppenbart är det, att man icke råder bot på de missförhållanden, som nu existera uppe i Norrlands skogar, genom interpellationsdebatter, genom att slå sig för sitt bröst och tala i humanitetens namn, under det man, när det gäller praktiska åtgärder för att komma till rätta med problemet, alltid, alltid säger nej, som herr Lindman och hans parti hittills hava

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

gjort. Vill man ordning och reda och vill man göra skäl för benämningen *human*, nåja, då skall man betrakta sakerna, sådana de verkligen äro, då skall man gå in för en rationell lösning av jordproblemet däruppe, då skall man ställa billigt kapital till förfogande för dem, som hava jordbruk att utveckla. Då avskaffar man armodet för dem, som nu leva i armod, många gånger beroende därpå att de, i stället för att få 270—300 arbetsdagar om året, på grund av den uppsjö på arbetskraft, som finnes, endast få 150 arbetsdagar om året. Och klart är, att även om jag med organisationernas hjälp kan få upp lönen, så att den per dag blir någorlunda hygglig, så blir det för litet att leva på, om jag icke också får det fulla antalet arbetsdagar utan tvingas leva, som nu är fallet, på kanske sex, sju, åtta månaders arbete och alltid måste gå sysslolös någon tid.

Det råder en alltför stor befolkningstillväxt däruppe i övre Norrland. Det är rätt anmärkningsvärt, att i Västerbotten och Norrbotten födas på 100,000 invånare ett tusental barn mera årligen än i det övriga Sverige. Det vill säga, att husägare och alla andra här nere i södra Sverige hava samarbetat så, att de pressat ned nativitetssiffran till två tredjedelar av vad den är däruppe, där vi icke känna några husägare. Men något måste utan tvivel även göras däruppe för att minska befolkningstillväxten, när nu också emigrationen har avstannat, så att vi icke få ut mer än kanske en tiondel av dem, som vilja komma över till andra sidan havet. Det befolkningsproblemet skulle jag vilja rekommendera till i all synnerhet de religiösa organisationernas omtanke och eftertanke. Såvitt jag förstår, finns det ingenting inhumanare än att befördra en överbefolkning, när man samtidigt icke ifrån statsmakternas sida ser till, att denna befolkning får utkomstmöjligheter.

Jag skall icke uppehålla tiden längre i denna debatt. Men eftersom vi befina oss vid riksdagens början och eftersom en hel del jordfrågor här skola behandlas, har jag velat påpeka det förhållandet, att, vill man verkligen komma till botten och råda bot på det elände, som nu råder däruppe, då måste man ställa billigare kapital till förfogande för utvecklingen av jordbruket. Jordbrukaren *kan* klara sig däruppe. Och jag skulle tro, att en hemmansägare, som kan föda tio kor och häst i min hemtrakt, har bättre existensmöjligheter än den, som sitter på en tjugofem à trettio tunnlands gård nere i Skåne. I varje fall tror jag, att han tillhör de få människor i detta land, som verkligen kunna sägas sitta trygga och icke behöva vara rädda för att brödet för morgondagen skall tryta.

Vilja alltså riksdagens ledamöter råda bot på detta, låt oss då sluta med att stormskälla på varandra för att det är blockader och terror från den ena organisationens sida mot den andra, låt oss då gå över till praktiskt arbete för att utveckla och göra Norrland till det som det bör vara, nämligen en av det svenska samhällets gårdar. Men hittills har det alltför mycket varit på det sättet, att man likt Carlgren i jubileumskantaten vid 250-årsminnet i Luleå kan säga: »Din är gården, som jag brukar, all dess fattigdom är min, allt dess vida vidder gömmer, all dess rikedom är din.» Sverige har tagit rikedomar, Sverige i sin helhet, fattigdomen är lämnad kvar åt befolkningen där uppe.

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet aktade icke nödigt att i det svar han avgav i anledning av herr Lindmans interpellation ingå på någon av de där uppställda frågorna. Herr statsrådet gjorde ett uttalande i största allmänhet, men något svar på de spörsmål, som interpellanten med kammarens tillstånd framställt, har icke blivit givet. Under den tid jag haft äran att tillhöra denna kammar, kan jag icke påminna mig, att någonsin ett sådant förfarande har förekommit. Vål minnes jag, att interpellationer hava blivit lämnade utan något

som helst svar, men om ett statsråd överhuvud taget ingått i svaromål, har det alltid blivit ett svar på de frågor, som framställts. Jag konstaterar, att det är en avvikelse från förut vedertagen praxis i detta avseende.

Svar i
interpellation.
(Forts.)

Såvitt jag uppfattade herr statsrådet rätt, inlade herr statsrådet en annan innebörd i den framförda interpellationen, än vad interpellanten avsett. Av motiveringen att döma vänder interpellanten sig egentligen icke mot de normalt förlöpande striderna mellan arbetsgivare och arbetstagare. Dessa strider äro väl närmast att betrakta såsom ofrånkomliga. De må hava sin gång. Vad han riktat sig emot, det är de osunda fejder, som uppstått på skilda håll mellan olika arbetargrupper.

Nu säger herr statsrådet och chefen för socialdepartementet att, vad det gäller fejderna uppe i Härjedalen och vissa av de norrländska skogstrakterna, så äro dessa typiska barnsjukdomar på arbetarstridernas område. Ja, men i så fall vore det en berömlig gärning att söka begränsa dem till att vara barnsjukdomar, och att man icke beredde dem tillfälle att sprida sig ut över landets skilda delar. Ty om de få ohejdat spridas över vårt vidsträckta land, så komma de givetvis att innebära en verklig samhällsfara. Man hade därför väntat, att herr statsrådet skulle hava funnit anledning att i någon mån försöka precisera, huru långt ifrågavarande strider kunde tolereras och vilka åtgärder regeringen ämnade vidtaga för att hejda dem. I så fall hade man ju fått ett något så när begrepp om regeringens avsikter härutinnan. Men på grund av det svar som nu lämnats från herr statsrådets sida svävar man i fullkomlig okunnighet om, huruvida något kan tänkas bliva åtgjort av regeringen för att råda bot på de yppade misshälligheterna.

Jag förstår mycket väl — och det förstå vi alla — att sedan arbetarna hava proklamerat strejk och därmed följande blockad, måste de känna förbittring mot en var som genom arbetsvillighet söker förlama effekten av deras åtgärder. Men hur ofta händer det icke i samhället att konkurrenten vållar förgäelse, men inte får den förargade behandla konkurrenten hur som helst, inte får han förgripa sig på den rätt till en ostörd enskild tillvaro, som skall vara varje lagligen oförvunnen medborgare tillförsäkrad i en civiliserad stat.

En positiv lagstiftning på detta område, som försökte i rättsliga normer fixera vad som blivit allmänt vedertagen praxis inom organisations- och avtalsväsendet, skulle säkerligen lända arbetsfreden och därmed landet till gagn. I dessa interpellantens ord instämmer jag.

Sedan förslaget om arbetsavtalslagstiftning föll vid 1910 års riksdag, har frågan därom kommit allt längre bort från sin lösning. Den avvisades då från arbetarsidan. Det måste villigt erkännas, att svårigheterna vid åstadkommandet av normerande lagbestämmelser härvidlag äro betydande, churu icke oöverkomliga. Man hade hoppats, att landets regering skulle hava förklarat sig villig att, intill dess en sådan lagstiftning kan ävägbringas, använda alla de medel som äro möjliga från dess sida för att dämpa striderna. Skola dessa ohejdat få fortgå med rättskränkningar undan för undan, då komma vi in i ett ohållbart tillstånd, och då ha vi förverkat vår rätt att säga, att vi leva i frihetens stamort på jorden.

Herr Nilsson i Antnäs: Herr talman, mina damer och herrar. En person som jag har naturligtvis ej något särskilt intresse personligen att taga parti för den ena eller den andra parten i dylika spörsmål, men givetvis kan man icke ungå att bilda sig ett omdöme på grund av och i anledning av vad man ser och erfar i livet. Man kan sålunda icke undgå att taga ställning till den ena eller andra parten.

Att det allmänna omdömet uppe i Norrland och för övrigt över hela landet har kommit att gå emot dessa syndikalistiska strävanden, är naturligtvis bero-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ende på den våldets natur, som dessa strävanden alltjämt hava. Detta måste fördömas och beivras, och det är verkligen på tiden, att samhället och de styrande i samhället börja ägna sig något mera åt dessa spörsmål, ty annars vet man icke vart det bär hän. Varje våldshandling, den må utföras av vem det vara må, bör ju beivras och bekämpas, och att den interpellation, på vilken vi fått svar i dag, har mottagits med sådant intresse och gillande i landet, beror helt enkelt på, att man väntar sig i anledning av denna interpellation och den debatt som här föres, att något skulle åtgöras. Man väntar som sagt, att regeringen och den det vederbör skola ägna större uppmärksamhet åt dessa frågor, än vad hittills varit fallet.

Vad är det nu interpellanten vill med sin interpellation? Såvitt jag förstår, är det ingenting annat än att komma denna syndikalistiska terror till livs, och, mina herrar, som jag sagt, det vill den stora massan av Sveriges folk också, det väntar folket. De metoder, som syndikalisterna nu taga sig för att använda, äro ju så till den grad skadliga och förkastliga och stridande mot allt, som Sveriges folk med rätta har betraktat och fortfarande betraktar som frihet och rätt enligt urgammal svensk uppfattning, att det nu bör resas en bestämd opinion, ett bestämt motstånd, en opinion och ett motstånd, som framför allt böra uppbäras av och hava sitt stöd i regeringen, den högsta myndigheten, som har att vårda sig om *alla* medborgares, hela landets inbyggares rätt och frihet, och säkert är, att om regeringen och myndigheterna ville intaga en fast och alldeles bestämd ståndpunkt mot dessa syndikalister framför allt, så skulle regeringen göra såväl dessa syndikalister själva som samhället i övrigt den allra största tjänsten. De ofog dessa ställa till i form av okynnesblockader, förföljelser emot allt och alla, rent löjliga mången gång, som herrarna väl sett, måste med naturnödvändighet framkalla motåtgärder av ungefär liknande natur, och detta blir ju då ett allas krig mot alla, där säkerligen syndikalisterna själva komma att draga det kortaste strået, men detta kommer att för alla parter föra med sig mycket elände, tårar och nöd. Sunt förnuft och vanlig mänsklig rättskänsla bringa väl ändock varje tänkande människa att sätta sig till motvärn mot sådana förföljelser och sådant tvång, som dessa terrorister utöva mot andra hederliga medborgare, som ingenting annat gjort än strävat efter att få arbeta i lugn och ro på sin fädernejord var det vara må för att därmed förskaffa sig och de sina ett nödtorftigt uppehälle. Det är just detta som förmenas.

Jag vill också säga, att denna sak ligger icke alldeles så till, som tidningen Socialdemokraten velat göra troligt och som även skymtat fram i vissa anföranden här i dag, nämligen att denna interpellation skulle vara en krigsförklaring mot hela Sveriges organiserade arbetarklass. Det är, som jag tidigare påpekat, denna otäckta terror, som drives, som väckt uppmärksamheten och skapat animositeten emot hela denna syndikalistiska rörelse. Varje förnuftig människa vet och förstår mycket väl, att vad man här med detta framför allt velat vinna är uteslutande en kraftig admonition till dessa förvillade och förvillande människor, att de skola respektera andra människors rätt och andra människors frihet och icke, som mången gång skett och dagligen sker, kan man säga, förgripa sig på dessa solklara saker. Det kan man litet var vara övertygad om, och det har också antytts i debatten här i dag, att svenska folket kommer icke i längden att tåla slikt tyranni. Ledsamt vore det emellertid, om det behöver gå dithän, att folket självt måste skipa rätt och rättfärdighet var på sin ort. Denna sak och de förhållanden som skapas därav stanna emellertid icke med trakasserier och de obehag och skador, som för tillfället åstadkommas. Saken har en djupare innebörd än så, den vidrör oss alla, den vidrör hela samhället, även dem i samhället som icke hava direkt kännning av själva trakasserier. Detta sistnämnda är måhända en sak, som de djupa leden

ännu inte hava fullt klart för sig. men allt eftersom insikten därom växer få vi väl också hoppas, att motståndet och avståndstagandet mot dessa samhällets fiender blir starkare samt kommer att taga sig uttryck, som bliva synliga även inom parlamentet.

Detta är nu några ord om syndikalisterna och deras framfart. Jag kan dock icke när jag har ordet vid detta tillfälle underlåta att säga som min personliga mening, att det torde med skäl kunna ifrågasättas, om icke även de rent fackliga organisationerna få betecknas som en stat i staten, som i sin tur tenderar att bringa ofärd över staten och dess inbyggare, och jag undrar — jag betonar, att detta är min personliga mening och uppfattning och jag vill passa på tillfället att framföra den just nu — jag undrar, om icke denna utveckling har skett med en del av den nuvarande regeringens medlemmars goda minne. Jag undrar, om man icke kan göra det påståendet, att en del av dessa rent av hava stimulerat denna utveckling, och då frågar jag: vad är resultatet av denna utveckling? Jag erinrar om vissa skrån, vi kunna ju till exempel nämna murarskrået här i staden, andra fackorganisationer ej att förtiga. Vad är resultatet av den maktställning, som dessa hava intagit på rent organisatorisk väg? Jo, *dyra hus och höga hyror*, det är resultatet. Det finnes hundratals murare på landsbygden, som ingenting bättre och mera begära än att få komma in hit och få arbete och därmed utkomst och levebröd, men, mina damer och herrar, våga de sig hit? Nej, det är just det de icke göra, riskerna för dessa äro alltför stora, ja, så stora, mina herrar, att jag vågar icke nämna dem vid namn från denna talarstol. Dessa andra murare voro säkerligen glada och belättna, om de finge arbeta för ett pris som vida understeg det av det allsmäktiga skrået bestämda, men de få vackert låta bli, de få reda sig bäst de kunna, utestängda som de äro. Är icke även detta terrorism och trakasseri? Ja, man kunde fortsätta hela långa raden av vissa andra skrån.

Allt visar hurusom man utan betänkande och utan att fråga efter frihet och rätt, med våld och makt söker höja sin egen levnadsstandard genom att sänka andras. Är ett sådant sakernas tillstånd lyckligt för landet eller ens för dem, som för tillfället ha makt att taga brödet ur munnen av andra? Det kan icke vara rätt och riktigt: förr eller senare komma vi till den punkt, då det icke går längre, då det måste framstå såsom ohållbart även för de allsmäktiga arbetareorganisationerna själva. Vi böra se dessa förhållanden i ögonen och söka inrätta oss därefter, innan vi nått bristningsgränsen.

Förhållandena äro ungefär analoga för många hemmansägare och andra bofasta personer uppe i skogstrakterna i Norrland. Jag skall dock icke närmare ingå på den delen av spörsmålet. Interpellanten har påpekat, hurusom man utestänger förvärvsmöjligheterna för människor, som suttit på sina hemman, torp och lägenheter i långa tider och delvis haft sin utkomst av skogsarbete. Ha icke även dessa lika stor rätt att leva som arbetarna, dessa bofasta som utfört ett samhällsnyttigt arbete och ofta t. o. m. varit pionjärer på sitt område? Genom ren terrorism söker man nu, som sagt, beröva dem förvärvsmöjligheterna. — Jag vill inom parentes säga, att jag är ingen arbetsgivare och blir det nog heller aldrig, men jag skall be att få nämna ett exempel, som visar, huru jag för min del resonerar i detta fall. Jag tänker mig, att jag vill ha ett arbete utfört och vänder mig till någon, med vilken jag överenskommer om arbetets utförande liksom om priset för detsamma. Det kan då hända, att när denne person prövat på arbetet, anser han, att han fått för litet betalt, och han kommer då till mig och säger: jag är icke belåten med avlöningen; jag kan icke föda mig själv, min hustru och mina barn på densamma. Detta bör han naturligtvis ha rätt till, det är ingen som förmenar arbetaren denna rätt. Men jag å min sida bör ha rätt att säga: jag kan icke eller jag *vill* icke betala mera för arbetet, ty jag vet, att jag får det utträttat av en annan för det först överenskomna priset.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Men så kommer en tredje part och säger till mig: hör du Nilsson i Äntuäs, jag vore glad och tacksam, om jag finge uträtta detta arbete, som den andre inte ville utföra, och jag skall göra det för samma pris, som han skulle ha fått. Den mannen bör väl enligt gammal svensk rättsuppfattning också vara i sin fulla rätt. Men är han det enligt den rättsäskådning, som nu härskar bland stora arbetarskaror? Nej långt därifrån. Den som vågar sig på något sådant blir förföljd och trakasserad, och icke bara han själv utau hela hans hus och hela hans släkt: det vore lagom, att han emigrerade och lämnade landet. Allt vad sådana personer taga befattning med, levande eller dött, blir bojkottat och förföljt.

Sådant är faktiskt tillståndet i stora trakter av vårt land, »frihetens stamort på jorden». Det är väl ändå upprörande detta. Jag frågar: vad vilja ni herrar socialdemokrater och vad vill den nu sittande regeringen göra för att få en bättre sakernas ordning till stånd härutinnan? Vill ni taga bestämt avstånd från dessa företeelser eller viljen I fortfarande halvt om halvt understödja desamma? Jag riktar denna fråga icke bara till herrar socialdemokrater och regeringsmedlemmar, utan jag riktar den till alla, som till dags dato ännu aldrig vågat eller velat i dylika fall intaga en bestämd ståndpunkt, en bestämd front mot dessa upplösningens makter.

Herr Adler: Herr talman, mina damer och herrar! Det har under de två senaste månaderna under föregående år pågått en mycket omfattande konflikt mellan å ena sidan lantarbetarna och å andra sidan deras arbetsgivare. Om nu i allmänhet som bekant de större konflikterna väcka uppmärksamhet inom vida kretsar i landet, samlar sig i alldeles särskilt hög grad ett intresse omkring den konflikt, som efter vad jag nyss sade, pågått och delvis ännu pågår på jordbruksnäringens område. Det är också fullkomligt berättigat, att man hyser ett sådant intresse, särskilt som arbetsgivarna härvidlag, omedelbart efter det konfliktens utbrutit, använt sig av oerhört bryska metoder. Endast några dagar efter konfliktens utbrott började man i Skåne i ganska stor utsträckning vråka arbetarna från deras innehavda bostäder.

Då det är möjligt, att icke alla närmare känna orsaken till denna konflikt, ber jag om ursäkt, om jag ett ögonblick stannar inför den egentliga anledningen till att konflikten utbröt den 1 november föregående år.

Förhållandet var det, att årsanställda lantarbetare hade, med några undantag, hittills uppburit en avlöning av 610 kronor om året, och de hade nu begärt en förhöjning av upp till 800 kronor, med bibehållande i huvudsak av de naturaförmåner, som tidigare utgått. Enligt en noggrann uppskattning och värdering innebär detta en inkomst av ungefär 1,200 kronor per år. Lantarbetsgivarna ha också, vad de timavlönade arbetarna beträffar, erkänt, att denna uppskattning är riktig. Timlönen för arbetarna har utgjort 40 öre, och inkomsterna ha under sådana förhållanden i själva verket icke uppgått till 1,200 kronor om året utan snarare stannat vid 1,060 å 1,100 kronor, allt efter de möjligheter, som förelagat på jordbrukets område att utföra arbete. Var och en förstår ju, att även om en del av avlöningen består i naturaförmåner och det följaktligen är svårt att beräkna lönens realvärde på den plats där arbetarna bo, så kan en sådan avlöning icke bereda arbetarna möjlighet att leva en någorlunda dräglig tillvaro. De flesta måste ju nämligen göra sina uppköp av förnödenhetsvaror i större städer och industrisamhällen och få sålunda betala de pris, som där gälla.

Arbetsgivarna förklarade emellertid, att de icke ville gå med på någon förhöjning av lönerna, och resultatet blev, att konflikt utbröt den 1 november 1924. Omedelbart började man, som jag nyss sade, att företaga vräkning av arbetarna. Jag var vid det tillfället på en plats, som heter Tågarp nere i Skåne, och såg där hurusom man en regnig och ruskig lördagskväll plockade ut dessa fattiga män-

niskors torftiga bohag under bar himmel, utan att de visste vare sig vart de själva skulle taga vägen eller vad de skulle göra av sitt bohag. Den ärade interpellanten har upprepade gånger talat om humanitet. Jag frågar, om det är denna slags humanitet han åsyftar eller om han gillar ett sådant sätt att behandla dessa människor, som i alla tider varit tillbakasatta och åsidosatta.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Från interpellantens och hans meningsfränders sida har man nu vid skilda tillfällen frågat, om folk icke böra ha rätt att fritt utöva en näring, fritt utföra ett arbete. Jag känner emellertid sedan många år till åskilliga fall, där vid större gårdar hantverkare och andra, som tillhört ledningen för arbetarorganisationerna, blivit avskedade på denna grund. Sådana personer, som kanske köpt och övertagit en smedja eller snickeriverkstad i sin hemsocken, ha genomgående på ett eller annat sätt blivit utan arbete, blivit bojkottade.

I går fick jag t. ex. ett meddelande från en smed i Årila socken, vilken varit anställd vid Rinkesta: han hade övertagit en smedja på platsen men såg sig nu ingen utväg att fortsätta, därför att han blivit bojkottad. Det är min uppfattning, att en sådan behandling av arbetarna — speciellt dessa vräkningar nere i Skåne — kommer att medföra icke önskvärda konsekvenser i framtiden. Jag tror nämligen, att genom den behandling, som man låter dessa människor undergå, växer det fram allt starkare missnöje, en allt starkare obenägenhet att stanna kvar vid jorden och jordbruket. Folk kommer i större och större utsträckning att övergå till industrien, varhelst det finns någon möjlighet att erhålla arbete. Man har visserligen sagt, att det under nuvarande förhållanden icke är möjligt för jordbrukarna att betala högre löner eller eljest gå arbetarna tillmötes. Var och en som något känner till förhållandena måste också medge, att jordbruket för närvarande har det svårt, men svårare är dock icke läget, än att man med litet god vilja kan i någon mån gå dessa människor tillmötes i deras krav på att leva en ordentlig tillvaro. Ju mer de verkligt kunniga och dugliga jordbruksarbetarna lämna jordbruket — och det är tyvärr de som först gå ifrån oss — i samma mån kommer också jordbruksnäringen att gå tillbaka. Man skall nämligen icke tro, att det icke är av mycket trängande behov påkallat, att man får så kunnigt och dugligt folk som möjligt på jordbrukets område. Det är dylika vådor av den behandling av arbetarna, som man från arbetsgivarnas sida låter komma sig till last, som jag ansett mig böra vid detta tillfälle framhålla, och det skulle vara önskvärt, om den ärade interpellanten i största utsträckning ville vara med om att se till, att det i fortsättningen icke får förekomma ett återupprepande av de bedrövliga vräkningar, som ägt rum speciellt i Skåne under senhösten förra året.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Brännström: Herr talman! Jag hade för min del såsom representant för Västerbottens län egentligen begärt ordet för att säga några ord om de mycket omtalade och omskrivna arbetskonflikterna i skogarna uppe i detta län. Åtskilligt av vad jag tänkte säga har redan förut framhållits, man jag har dock något att tillägga. Innan jag gör detta, måste jag emellertid med anledning av det anförande, som hölls av den ärade talaren på västernorrlandsbänken, säga några ord.

Herr Vennerström framhöll i sitt anförande, att det kunde bero på en »sinkadus», huruvida de organisationer, som funnos uppe i obygderna, voro syndikalistiska eller reformistiska, d. v. s. anslutna till skogs- och flottningsarbetareförbundet. Det framgick dock tydligt, att den senare organisationen, som han varit med om att skapa och som han anunnat och fostrat såsom ett barn, till vilket han hade ett gott behag, i hög grad urartat. Jag måste därför blanda litet malört i herr Vennerströms glädjebägare i det fallet. Jag

Svar å
interpellation.
(Forts.)

kan nämna, att det inträffat ett tämligen färskt fall — jag skall nämligen icke gå långt tillbaka, ehuru det finns många exempel även från äldre tid — där det visade sig, att detta omhuldade skogs- och flottningsarbetareförbundet gjort sig skyldigt till åtgärder, som jag hoppas den ärade talaren på västernorrlandsbänken icke kan gilla. Jag har mottagit avskrift av ett meddelande, som tillställts en person i Jörn, vilket lyder på följande sätt: »Härmed vilja vi på det skarpaste protestera mot det från moralisk sida mörka handlingssätt, som du har bevisat oss i vår fackförening, därigenom att du har mottagit Ruben Boström från Gråträsk i dina hus. Du vet att denne Boström undanträngt vår kamrat Johan Boman i Hej. så att han gått miste om det arbete, som han var fullt berättigad till. Vi uppmana dig därför, att fortast möjligt uppsäga honom från dina hus eller att ej hava någon som helst befattning med nämnde Boström. I annat fall så måste vi vidtaga åtgärder, som komma att bli rätt så otrevliga för dig. För avdelningen 130 Kaxliden: Svenska Skogs- och Flottningsarbetareförbundet 130 enligt mötesbeslut.» (Stämpel).

Brevet finns för närvarande hos landsfiskalen i Jörn. Omnämnde Boström hade flera gånger blivit hotad till livet och förstörelse av sin egendom, och i tisdags i denna vecka befanns det, att Boströms källkar voro försvunna. De hittades till slut i skogen, totalt söndersågade, varjämte seldonen för hans dragare voro sönderskurna. Kan man verkligen gilla någonting sådant?

Det sades från statsrådsbänken, att vissa uppmaningar, hållna inom rätta gränser, och vissa åtgärder i syfte att göra sådana åtgärder effektiva kunde vara riktiga. Jag undrar då: kan man gilla sådana brev, som nyligen ordagrant publicerats i tidningarna och som härrört från arbetsstriderna uppe i Degerfors. En talare från denna stol fick anmärkning för att han använde Ortsbeteckning Degerfors, men detta är det alldeles riktiga begreppet, ty Degerfors inrymmer även Ekträsk. Den organisation, som kallar sig »S. A. C.», d. v. s. Sveriges Arbetare Centralförening eller syndikalisterna, har avsänt brev till tjänstemännen i det bolag, som bedriver avverkningarna i ifrågavarande trakt. Dessa hotas med, att om avtal icke träffas, skola, när sommaren kommer, bolagets skogar brännas ned och deras tjänstemän undergå tortyr.

Det sades från statsrådsbänken av chefen för socialdepartementet, att han hyste ingen sympati för syndikalisterna, men kunde dock i visa avseenden gilla dem. Det går dock icke an att driva den satsen, att det här gäller en föreningsrättsstrid, utan här gäller det terror och tvång emot de oorganiserade arbetarna och jordbrukarna i dessa skogsbygder, avseende huruvida dessa genom sådant tvång skola drivas in i dessa organisationer.

Herr Vennerström nämnde också, att de personer, som det här gällde i fråga om arbetsstriderna i Degerfors, voro hemmasöner och synnerligen hyggligt folk. Jag kan vitsorda, att det är så. Det är torparsöner och söner av mindre jordbrukare därstädes. Då jag vidare känner till en hel del av dessa personer, är jag i tillfälle att ge besked därom, att anledningen till att de låtit enrollera sig i nämnda syndikalistiska organisationer berodde på den agitation, som förekom: lockelserna om väl avlönat arbete och hot om alla möjliga trakasserier, därest de icke gingo in i organisationerna, vare sig den ena eller andra sorten. Det är genom sådana metoder, som dessa personer, vilka hittills aldrig varit med om något olagligt, drivits in i organisationerna. De ha förut haft och varit nöjda med sitt arbete, men genom detta tvång från främmande håll ha de drivits in i organisationerna och av sina ledare däri-genom också till åtgärder, som aldrig varit menade.

Om jag nu skall återgå med några ord till förhållandena uti Västerbotten, så måste vi då först komma ihåg, att konjunkturerna på trävarumarknaden för denna säsong medfört väsentliga inskränkningar i skogsavverkningen. An-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

talet arbetare, som det här rör sig om, är rätt stort, bestående av såväl mindre jordbrukare som lösa arbetare; de senare äro under sommaren sysselsatta med annat säsongarbete. Genom inskränkning i arbetet ha arbetstillfällena blivit färre och otillräckliga, och konkurrensen har därmed, särskilt för dessa säsongarbetare, blivit större. Det är icke riktigt att säga, som det påståtts i arbetarpressen, att det oftast är förmögna bönder, som här tagit arbetet från de verkliga arbetarna. Ett sådant påstående vittnar om okunnighet om det verkliga förhållandet däruppe. I verkligheten förhåller det sig så, att i skogsbygderna finnas mindre jordbrukare, som oftast med hjälp av egnahems-lån skaffat sig en jordbit. De föda på denna ett par, tre kor och en häst som dragare. Denne dragare måste hållas för jordbruket under våren och hösten, men under vintern saknas det sysselsättning för både karl och dragare och kanske ofta även penningar till foder åt dragaren. För denne mindre jordbrukare eller torpare blir då sysselsättning med skogsavverkning synnerligen lämplig, då han icke från sitt lilla jordbruk kan producera vad han behöver. Han behöver penninginkomster för sina utskylder och kanske även för inköp av foder. När nu arbetstillfällena äro få, så är det förklarligt, att konkurrens om dessa arbeten också skall uppstå. Men man skall då icke försöka att här gå fram på jag ville säga konstlad väg genom hot eller våld. Det är ju naturligt, att konkurrens skall uppstå, när efterfrågan är större än tillgång, och detta förhållande kommer givetvis att inverka även på arbetslönerna; och det skall icke kunna lyckas någon organisation att i längden vare sig genom makt eller hot motsätta sig tillämpningen av denna ekonomiska grundlag. Det kan mången gång vara fallet, att grannar kommit i strid med varandra om ett arbete; och då den ena går in i en syndikalist- eller arbetarorganisation och med hjälp av denna blockerar eller trakasserar den andre, så är det ett förhållande, som sunt rättsmedvetande måste uppressa sig emot.

Man anför nu såsom exempel, hur det gått till i Degerfors, att arbetsgivarna förklarat sig icke vilja underhandla med den syndikalistiska eller S. A. C.-organisationen. Men man vet, såsom även från denna talarstol påpekats och även erfarenheten har visat, vilken taktik syndikalisterna använda. De ha ju såsom en av sina huvudpunkter att icke hålla ingångna avtal, men däremot genom obstruktion och skadegörelse bereda arbetsgivarna allt möjligt ont. Man måste då enligt mitt förmenande känna det motbjudande att underhandla med en sådan part. Jag är dock förvissad om att arbetsgivarna icke skulle ställa sig särskilt motvilliga, om de hade att förhandla med sådana personer, som satte en ära i att hålla ingångna avtal. Man skulle nu kunna vänta, att ifrån ledande socialdemokratiskt håll, det må vara från regeringen eller den närstående, något åtgjordes för att följa principen om att upprätthålla ingångna avtal och att icke vidtagna sådana åtgärder, som här relaterats; man kunde förvänta att en allvarlig varning och ett ogillande från det hållet hade visat sig.

Man fick enligt mitt förmenande icke klart besked från statsrådsbänken. ifrån socialministern. huruvida han ansåg, att sådana blockader, som här givits exempel på, hade någon rättfärdighet över sig, eller huruvida han skulle vilja tillråda, att sådana blockader upprätthölles. Är det så, att tystnaden innebär, att han kan förstå och eventuellt gilla sådant, då kommer den sunna svenska folksjälen att reagera mot en sådan uppfattning. Ett attentat mot varje arbetsvillig människas oförytterliga rätt att genom arbete försörja sig och de sina kan icke bland ett sunt folk ske ostraffat. Vill icke regeringen värna om denna oförytterliga rätt, om vilken jag talar, kommer reaktionen att växa fortare och starkare, än kanske herrarna ana. Det får icke vara så, att det skall säs strid och split, och särskilt däruppe i våra skogsbygder och

Svar å
interpellation.
(Forts.)

det län jag representerar måste man lära sig förstå, att såväl trävaruindustrien som jordbruket och arbetarna ömsesidigt behöva varandra. Försöker man då så split och strid, så komma de ödesdigra verkningarna härav att gå ut icke minst över arbetarna själva.

Herr **Olovson** i Västerås: Herr talman! Herr Lindman har i sin interpellation presenterat sig såsom moralfilosof. Men jag har en bestämd känsla av, att han antingen varit i saknad av nödigt material för att komma till riktiga slutsatser eller också haft material till förfogande men icke velat begagna det. Jag har begärt ordet för att lämna honom något material, som har framkommit, sedan han skrev sin interpellation och fick tillstånd att framställa den.

Herr Lindman talar om, att de organiserade arbetarna ha utbildat en speciell klassmoral, och han gör gällande, att deras uppfattning om solidariteten leder till förföljelse och terror, som t. o. m. föra med sig, att vissa medborgare i landet bli fredlösa i eget fädernesland. Nu vill jag för min del säga, att det är egentligen att tillvita arbetarna någonting eller rättare sagt tillerkänna dem äran av någonting, som arbetarrörelsen icke gjort sig förtjänt av, nämligen att de organiserade arbetarna skulle ha utbildat en speciell klassmoral. Nej, det förhåller sig i stället så, att en speciell klassmoral, även om den var av annat slag, fanns till redan den dag, när man första gången nämde ordet fackföreningsrörelse här i landet; och den fanns säkerligen så långt tillbaka i tiden som man kan säga, att historien förlorar sig i sagan. En speciell klassmoral hade utbildat sig, men tagit sig sådana uttryck, att herr Lindman givetvis icke haft anledning att göra någon anmärkning mot densamma. Under den tid vi själva varit med, eller rättare sagt under den tid arbetarrörelsen här i landet skapats, har klassmoralen tagit sig många märkliga uttryck, som man rimligen icke kan gå förbi i det här sammanhanget.

Jag vill erinra kort och gott om några uttryck av densamma, som vi lärt oss känna. Så länge det förhållandet rådde, att vi inom arbetarklassen höllos utanför medborgarrätten, var icke det ett uttryck för en speciell klassmoral, som den ärade interpellanten icke torde vara alldeles främmande för? Och har icke även det förhållandet varit, att endast ett fåtal medborgare i landet kunde utöva inflytande på lagstiftningen och skapa sådana självgjorda lagar, som herr Lindman talar om? Vidare var det så förut här i landet före arbetareorganisationernas tillkomst, att arbetarna fingo arbeta 14 timmar om dygnet, stundom med en frisöndag i månaden. Var icke allt detta uttryck för en speciell klassmoral? Jag undrar, om de, som buro ansvaret för en sådan social ordning, verkligen voro bärare av en så hög social etik, att man nu har någon särskild anledning att göra anmärkning mot arbetarklassen för att möjligen en eller annan icke fått sin stuga rödfärgad av den, som han önskade.

Det kan också vara skäl att erinra om vårt fattigvårdsväsen den tiden och de lagar, som gällde på detta område. Vi veta ju, hur det var ställt i de där gamla fattigstugorna, där de fattiga fingo halvt förgås av svält och lus. Hör icke också detta till klassmoralen?

Eller ta t. ex. legostadgan, som visserligen ännu finnes kvar, men som på den tiden tillstodde, att storbönder fingo t. o. m. slå de fattigas barn, som enligt särskilda bestämmelser en tid tvingades, för att icke bli betraktade som lösdrivare, att ta tjänst enligt den stadgan, eller tänk på att man ännu in på 90-talet hade 11 å 12-åringar i industriellt nattarbete. — Ja, det finnes medelålders män här i kammaren, som ännu den dag som är med sin böjda rygg vittna om resultatet av en sådan klassmoral. Och här talar man om terror och förföljelse från arbetarnas sida!

Här kanske även torde böra erinras om hur det var, när herr Lindman, om jag icke misstager mig, hade ett visst inflytande på aller högsta ort. Högern

och arbetsgivarna hade då full frihet att predika i tingshus och skolhus; men när jag och tre fattiga lantarbetare hade samlats på en dikeskant vid Hallstahammars bruk, så kom där en länsman, två fjärdingsmän samt två ridande poliser för att — upplösa det mötet!

Kanske jag också kan få nämna ett par namn, sådana som Mackmyra eller Våhlberg; eller kanske jag får ta ett årtal såsom 1909? Här har nu både den ene och den andre med helig vrede och darrande stämma ropat ut, att strejk-brytarna strängt taget vilja intet högre än försörja sig och de sina. Men att icke er stämma vibrerade 1909, då det dock gick tusentals män här i landet, som ingenting högre önskade än att få försörja sig och de sina. Men när man det året fick på sitt arbetsbetyg: 'slutat under strejk den 3 augusti 1909', så fick man intet arbete. Icke nog med att herrarna eller den grupp herrarna representera förföljde oss här i landet, utan det skedde jämväl i andra länder. Det stod också i mitt arbetsbetyg orden: 'den 3 augusti' etc., och jag fick icke arbete här i landet, icke heller i Finland, icke heller i Danmark. Jag hade visserligen fått löfte om arbete i Norge, men när man fick veta, hur det stod i betyget, blev jag avvisad och kunde intet arbete få — så nog fick man känna på klassmoralen.

Nu kanske är lämpligt att lämna herr Lindman något av det material, som nyss utlovades och som berör den fråga, som han här sysselsätter sig med. Exemplet är som sagt för dagen, och det är enligt mitt förmenande ett exempel på verklig förföljelse och verklig terror. Det är ett exempel på, hur arbetsgivarna söka ekonomiskt förgöra den, som inte äger mer än ett par pinnstolar och litet annat skräp. Det är ett exempel på bolagsterrorn, och exemplet gavs som sagt efter sedan herr Lindman skrev sin interpellation. Hade det kommit tidigare, förmodar jag att han tagit med detsamma. Det gäller Ramnäs bruk och står i samband med den lantarbetarstrid, som herr Adler nyss här från denna plats berörde. Det rör sig om en arbetare, vilken var anställd vid Ramnäs bruks aktiebolags lantegendom i Ramnäs socken under tjänståret 24 oktober 1923 till 24 oktober 1924, eller vi kunna säga den 1 november 1924, ty friveckan vet man icke riktigt, till vilket tjänstår man skall räkna. Men nu råkade det vara på det sättet, att mannen var ordförande i fackföreningen, vilket naturligtvis icke behagade bolagsdisponenten väl. Följden blev, att mannen vart uppsagd till avflyttning vid tjänstårets slut. Tjänståret utgick som sagt den 24 oktober, men så kom friveckan, som man kallar den, emellan, och under de följande dagarna till den 1 november hade han sålunda rätt att bo kvar. Men redan den 29 oktober vände sig Ramnäs bruks aktiebolag genom disponenten Kuylenstierna till länsstyrelsen i Västerås med begäran om vräkning på stataren Ström. Länsstyrelsens utslag föll i december månad, och det var fara värt, att vräkningen skulle äga rum dagarna före jul. Det lyckades emellertid att få den uppskjuten, men så några dagar efter det herr Lindman upphöjt sin röst och ropat på åtgärder mot terror, så fick jag ett meddelande från Ramnäs bruk att fortast möjligt komma dit och se på vräkningen. Ja, som herrarna veta, så ha vi icke haft så ansträngande de här dagarna, utan jag kunde ta mig ledighet för en dag eller så och fara dit för att se, om det verkligen förekom förföljelse och terror här i landet. Det kunde vara bra att veta med fästet avseende på den situation, i vilken herr Lindman hade ställt kammaren.

Det var onsdagen den 21 januari, som vräkningen ägde rum. Fattigvårdsstyrelsen i Ramnäs socken hade under dagarna förut sökt att skaffa en lägenhet åt den med vräkning hotade lantarbetaren, men hade icke lyckats; ingen lägenhet fanns nämligen att uppbringa i socknen mer än hos Ramnäs bruks aktiebolag, men där funnos, som vi räknade ut den dagen, åtminstone tio lediga lägenheter vid bruket; och det finns ingen anledning förmoda, att dessa lägen-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

heter skola behövas för brukets folk under många år ännu. Men fattigvårdsstyrelsen nekades att hyra en av dessa lägenheter för att flytta in den vräkta familjen uti. Fackföreningen, som ju varit med om att utbilda en speciell klassmoral, garanterade hyressumman för tre månader framåt och gjorde alla upptänkliga ansträngningar för att skaffa en lägenhet. Den dag vräkningen verkställdes, vilken jag bevittnade från att den första stolen kom ut och till den sista mattstumpen slängdes efter, så gick landsfiskalen, inom parentes en gentleman, upp till brukets disponent och vädjade till honom om en annan bostad, ty han kände det svårt att slänga ut familjens tillhörigheter på gårdsplanen intill landsvägskanten. — I 40 minuter underhandlade han med disponenten, varpå han kom tillbaka och meddelade: han är omöjlig, men han har lämnat tillstånd till att man skall få ställa möbler och husgeråd i ett hönshus. Vi gingo och sågo på hönshuset, där det såg ut så, att man skulle ha förstört det lilla av familjens tillhörigheter som fanns om det blivit inställt där. Ja, jag går ned igen, säger landsfiskalen. Han var nere en halvtimme och kom tillbaka och förklarade: det är omöjligt, nu måste jag verkställa vräkningen. Och så bar man ut bohaget, och där stod det på landsvägen från onsdag middag till torsdag kväll — det var som sagt onsdagen den 21 och torsdagen den 22 januari 1925. Det fanns tio lägenheter lediga, men ingen uppläts ens på begäran av fattigvårdsstyrelsen. Den kommunala myndigheten stod fullständigt hjälplös inom kommunen, tack vare bolagets terror. Slutligen lyckades man ordna frågan på det sättet, att en statens tjänsteman upplät till fattigvårdsstyrelsen en staten tillhörig ledig arbetarbostad åt den vräkta arbetarfamiljen. På torsdag kväll fick man plocka in sakerna där.

Det stod givetvis en del av Ramnäs bruks arbetare och såg på vräkningen, såg på hur förföljelsen, hur terrorn satts i system. Vad gjorde dessa arbetare? Ja, skulle man tro, vad herr Lindman talat om i sin interpellation och vad som här blivit omvittnat av herr Brännström och herr Nilsson i Antnäs, så skulle de väl minst ha satt eld på Ramnäs bruk. Men vad gjorde de? Jo, jag som också stod och såg på eländet, hörde att de nog fällde hårda ord om den ansvarige. Men tro ni, de sade något om landsfiskalen? Nej, de sade allesammans, att det var synd om karlen, att han skulle nödgas göra det där. Det var allt. Bolagets åtgärd, menar jag, är bevis för förföljelse och terror, men de gamla bruksarbetarna, som stodo och sågo på och visste att den som utförde detta arbete gjorde det därför att han var tvungen därtill, vad gävo de prov på? Jo, de gävo prov på den kultur, som den svenska arbetarrörelsen har givit den svenska arbetarklassen. Den fackförening på platsen, som jag nämnde, sökte skaffa bostad och erbjöd sig att betala hyran. Skulle det vara den speciella klassmoral, som arbetarrörelsen har frambringat, så tror jag inte, att vi ha anledning att lagstifta mot det uttryck av denna klassmoral, som här kom till synes.

Efter att ha lämnat detta material, som herr Lindman ju kan använda nästa gång han skriver en moralfilosofisk avhandling, vill jag till slut säga, att de övergrepp av arbetare, som förekommit här i landet en och annan gång under den tid av mer än en mansålder, som arbetarrörelsen varit i verksamhet, de övergreppen ha ju blivit så väl beivrade, som jag tycker herrarna kunde begära. Ty dessa övergrepp ha alltid allt sedan Åkarpslagens tillkomst straffats strängare än andra övergrepp av liknande slag. Jag tycker herrarna skulle kunna vara nöjda med det. Eller finns det ingen gräns för det straff som skall följa, om man händelsevis råkat gapskratta åt en strejkbrytare, något som man stundom inte kan låta bli, ty det är ju en gång folk, som se ut på sitt särskilda sätt; och att vi stela svenskar någon gång ha sinne för det löjlige, det få herrarna förlåta oss. Men de övergrepp, som under århundradenas lopp och ännu intill tiden för herr Lindmans interpellation ha begåtts, övergreppen

mot den svenska arbetarklassen, de övergreppen ha icke blivit straffade. Och vi ha icke ett ögonblick ifrågasatt, att dessa övergrepp skola bestraffas. Vad vi ifrågasatt är ingenting annat än det att åstadkomma rättvisa även för de fattiga i landet.

Jag har en bestämd känsla av att herr Lindman icke framställt sin interpellation, därför att han är principiell motståndare till förföljelse och terror, utan han har framställt den därför, att han icke kan lida det förhållandet, att rikemansklassen hädanefter icke kan bedriva sin förföljelse och sin terror, utan att det blir offentligt påtalat.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag har velat ge några repliker på vissa yttranden, som blivit fällda under denna debatt.

Kammarens ärade andre vice talman anmärkte såsom något exempellöst, att en interpellant icke erhållit ett punktvis utformat svar på sina frågor. Det är möjligt, att det är första gången som detta inträffar här i den svenska riksdagen, men det skulle ju kunna tänkas, att det beror därpå, att det heller aldrig i den svenska riksdagen har väckts en dylik interpellation eller till en regering framställts sådana frågor. Om dessa frågor kan man ju säga vad man vill; men avsikten att genom denna interpellation sätta den nu sittande regeringen på de anklagades bänk såsom mer eller mindre solidarisk med de övergrepp som ha förekommit — då förnämligast där uppe i Norrland — den tror jag icke att någon kan misstaga sig på. Jag tror icke ens, att man inom det parti, varifrån interpellationen stammar, har så mycket brytt sig om frågornas formulering som att — vilket i och för sig är rätt naturligt för ett oppositionsparti för all del — försöka inför svenska folket stämpla denna regering som en regering, vilken håller oordning och oreda inom vissa bygder om ryggen. Under sådana omständigheter bör det icke vara någon överraskning åtminstone, att jag för min del har svarat med att sätta interpellanten i sin tur på de anklagades bänk.

Så snart jag läst denna interpellation, så är det självklart, att jag måste fråga mig: äro verkligen Härjedalsbojkotterna och vissa förhållanden i de norrländska skogarna eller till och med de i själva interpellationen icke berörda murarebojkotterna, äro verkligen de de enda företeelser för närvarande i vårt samhälle, som rimligen kunna kränka svenskt rättsmedvetande eller som kunna göra det tillåtligt att tala om att åtminstone på vissa punkter synes det vara brister i det svenska rättssamhället? Det har under debatten här framlagts en hel rad av exempel på andra åtgärder, som för mig åtminstone synas minst sagt lika upprörande som de förföljelser, vilka obestriddigen emellanåt drabba s. k. arbetsvilliga. Och jag måste säga, jag måste upprepa, att för mig står denna interpellation icke som uttryck för ett kränkt rättsmedvetande utan mycket snarare som ett uttryck för ett rättsmedvetande, vilket behöver kompletteras på vissa punkter. Man har t. ex. inte med ett ord fäst avseende vid sådana följder utav arbetskonflikten som de här skildrade vräkningarna. Jag erinrar mig ett annat fall, där jag åtminstone tyckte, att man ganska djupt kränkte rättsmedvetandet — för all del det skedde inom lagliga gränser — och där det efter min uppfattning ingalunda skulle ha varit opåkallat, om herr Lindman åtminstone uttalat en varning. Det gäller den tragiska kamp, som Älgösa-bonden fåfängt nödgades utkämpa däruppe vid det stora bruket i norra Uppland. Jag gör naturligtvis icke herr Lindman ansvarig på något sätt för detta fall. Men vad jag tycker är egendomligt, det är, att den man, som, så vitt jag kan erinra mig, under en lång offentlig bana aldrig har funnit ett verkligt

Svar å
interpellation.
(Forts.)

klandrande ord för mängder av brutala åtgärder från arbetsgivarsidan i spåren på arbetskonflikter, att just den mannen här nu skall uppträda som den främste tolken för ett kränkt rättsmedvetande och för urgammal svensk rättsordning. Jag kan icke för min del acceptera honom i den rollen, och det har jag bland annat velat visa med mitt interpellationssvar.

Det skulle vara mycket bekvämt, det medger jag, för herr Lindman att få inskränka denna debatt till de där syndikalistiska stadgarna och till de där boj-kottlapparna, varav ett par stycken föredrogos. Men det skulle ge en alldeles falsk bild av vissa konsekvenser av striderna i vårt samhälle och även striderna på arbetsmarknaden, om jag å min sida skulle tillåta att debatten inskränktes bara till att röra dessa, så vitt jag kan finna för övrigt ganska överdrivet utlagda fall. Det talas i denna interpellation om uppsåtlig misshandel. Det bör dock icke förbises, att i de fall, där misshandel har förekommit, där ha myndigheterna ingripit; och beträffande den där pojken, som blev misshandlad — vilket jag naturligtvis måste djupt beklaga och betrakta som en synnerligen klandervärd handling — så blevo ju förövarna både åtalade och dömda för den förseelse, som de gjort sig skyldiga till.

Det kan ju icke begäras, att det parti, som, såvitt jag kan förstå av anförandena, står bakom denna interpellation, skall ha någon kännedom om, i vilken mån jag under mitt arbete i det offentliga har försökt att även på arbetarsidan inpränta önskvärdheten och nödvändigheten av *humanitet* även under arbetskonflikterna. Men jag hoppas det icke uppfattas som något pråleri, om jag säger, att jag alldeles säkert har i fråga om den part, som jag närmast varit i tillfälle att tala till, många gånger varnat för överdrifter i aktionen, många gånger varnat för brutalisering av arbetskonflikterna. Det skulle ha gjort mig rätt glad, herr Lindman, om jag i dag för herr Lindmans del kunnat konstatera bara ett ord av liknande innehåll åt den andra parten. Ty det behöves det också.

Ja, jag skall tillåta mig att konstatera att herr Lindman var beredd på mitt svar, att myndigheterna icke ha behövt ifrån min sida någon särskild uppfordran rörande deras plikt. Det är bara då för mig förvånande, varför herr Lindman har yrkat att jag skulle till myndigheterna rikta en sådan uppmaning. Nu vill herr Lindman säga, att han egentligen icke annat avsett än att jag skulle medverka till att skapa en ordningsmakt, som skulle förhindra brott. Ja, vilka utopiska föreställningar han på den punkten kan hysa, har jag ingen kännedom om. Men ännu har det som bekant icke lyckats för någon ordningsmakt i världen att förhindra att brott begås, utan det har ju blivit så, att då brott begåtts ha de blivit påtalade, i den mån man kunnat få tag på brottslingarna, och i den mån dessa blivit överbevisade om sin brottslighet, så ha de blivit dömda. Jag tror, att det över huvud taget icke är möjligt att åstadkomma en sådan ordning, som herr Lindman tycks förutsätta.

Det finnes ett ord, som jag i detta sammanhang icke vill underlåta att ha sagt, nämligen att min erfarenhet åtminstone är den, att man ofta kommer mycket längre genom att visa en smula förtroende för de goda egenskaper som finnas hos människorna, än man kommer både genom lagstiftningsmakt och polis-ingripanden.

Jag kan icke neka till att jag blivit ganska förvånad, när jag har iakttagit det sätt, på vilket förlikningsförsöket däruppe i Sveg uppenbarligen på vissa håll i en herr Lindman mera närstående press har saboterats — ordet är icke för starkt. Och det skulle vara rätt intressant att veta, vilka dunkla krafter som kunna ha haft intresse av att försöka omintetgöra förlikningsförsöket däruppe i Härjedalen, som måhända, därest det ändå slutligen kunde lyckas, skulle kunna leda åtminstone till bättre fred och arbetsro än för närvarande, utan att det behöves tillgripas någon ökad polismakt.

Jag har blivit erinrad om mitt yttrande i fjolårets remissdebatt rörande polis-

sändningen till Sundsvall. Det är ju icke möjligt, att herr Lindman och jag beträffande sådana ting skola kunna mötas i vår uppfattning. Men i den dag som är tror jag, att de flesta opartiska människor skola erkänna, att den polis-sändningen var förhastad, att den i själva verket icke uträttade något gott, utan, i den mån den hade någon verkan, snarast försvårade, att uppgörelse och förlikning kunde komma till stånd däruppe. Det är icke bekant, att sedan denna polismakt drogs tillbaka, detta skulle ha föranlett något förnyat störande av ordningen eller att förhållandena uppe i Sundsvall, sedan stockholmspolisen slutligen återkallats, skulle i ordningsavseende hava på något sätt försämrats eller försvårats. Jag tror verkligen, att jag med lugn kan inkassera resultatet utav polissändningen och utav den senare skeddä tillbakadragningen av denna polissändning som ett bevis på riktigheten av den uppfattning, som jag är mest benägen att hylla, snarare än som ett bevis för riktigheten av den uppfattning, för vilken herr Lindman tydligen vill göra sig till tolk.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Det har sagts, att jag skulle så att säga ha misstolkat interpellationen genom det interpellationssvar, som jag avgivit, därför att interpellationen icke skulle ha berört frågan om eventuell lagstiftning mot blockader och bojkotter. Jag vet ju inte, hur stor man anser, att en regerings makt är, men i stort sett består den väsentligen däri, att gällande lagar och bestämmelser tillämpas. Och vill man alltså ingripa mot bojkotter och blockader, som icke äro olagliga för närvarande, så finns det väl knappast någon annan väg att gå än att införa en lagstiftning mot dem. Och därför har jag ansett det vara fullständigt befogat att här taga upp till prövning hela det allvarliga spörsmålet, i vad mån en sådan lagstiftning skall kunna tänkas eller kunna leda till rättvisa resultat. Men dessutom står det ju uttryckligen i den andra frågan, om jag är villig att göra vissa saker »i avvaktan på utredning om lagliga åtgärder mot blockader». Detta kan ju icke tolkas på annat sätt, än att man förutsätter, att en sådan lagstiftning i sinom tid skall komma.

Ja, jag skall nu icke uppehålla kammaren längre. Jag vill bara återkomma till en punkt i mitt yttrande. Det är otvivelaktigt av den allra största betydelse, att alla goda krafter i samhället försöka medverka till att humanisera även konflikter och deras följder på arbetsmarknaden. Men jag får säga den ärade interpellanten, att det vanliga är, att »som man ropar i skogen får man svar», och det är uppenbart, att en humanisering av metoderna förutsätter, att man har ögonen öppna för brutaliteten på *båda* sidorna. Den förutsätter alltså icke bara av den nu sittande regeringen vissa anmaningar och uppmaningar, utan den förutsätter även hos det parti, som har inflytande hos motparten på arbetsmarknaden, en liknande insats, därför att det är ett allbekant faktum, att även den sidan för sina strider med mycket stor brutalitet. När herr Lindman i det avseendet gjort, vad jag väl skulle ha rättighet kalla sin plikt, då har han skapat den moraliska plattform, som han ännu saknar, för att erinra undertecknad och den nu sittande regeringen om *dess* plikt.

Herr Löfgren i Stockholm: Herr talman! Jag skall icke lämna något bidrag till diskussionen, i vad den rör frågan om det *syfte*, som kan ha legat bakom interpellantens frågor, särskilt som herr statsrådet och chefen för socialdepartementet uttryckt sin tillfredsställelse i sak med att interpellationen framkommit, varigenom han blivit i tillfälle att framlägga sina synpunkter på det ämne, som vi här debattera. Jag skulle endast vilja göra den lilla erinran, att den ärade interpellantens frågor synas avspegla ett alldeles särskilt förtroende till lagens verkan och överhetens svärd. Det är, som om herr Lindman tänkte sig, att just den sista tidens beklagliga övergrepp under striderna på arbetsmarknaden knappast skulle kunna förklaras på annat sätt, än att de äga regeringens och särskilt socialministerns nådiga välbehag. Det skulle, enligt

Svar å
interpellation.
(Forts.)

herr Lindman, blott behövas ett strängt och myndigt ord från herr socialministern till befolkningen och till de honom underlydande tjänstemännen för att de oroliga vågorna skulle lägga sig åtminstone så pass mycket, att vi med ett visst jämnmod kunde avvakta verkan av den avtalslagstiftning, som skall taga död på blockadofoget och övriga osunda företeelser på arbetsmarknaden.

Jag måste erkänna att, ehuru mitt förtroende för socialministerns goda vilja kanske är ett par grader varmare än herr Lindmans, jag i alla fall icke tror socialministern om att kunna utföra underverk, som ingen av hans företrädare mäktat åstadkomma. Däremot tillstår jag, att jag med anledning av början av herr socialministerns första anförande väntat mig något mera av hans svar, än detta verkligen gav. Det är sant, att åtskilligt, som sagnades i interpellationssvaret, sagts i herr socialministerns sista anförande, som i parentes sagt var mera upplysande och dessutom buret av den personliga ton, som alltid livar en framställning. Men, även med tagen hänsyn därtill, anser jag, att vi borde ha kunnat få en bättre inblick i regeringens allmänna politik, att vi bort få åtminstone vissa glimtar av vad regeringen för sin del positivt tänker företaga i de viktiga frågor, som här tagits upp till debatt. Vi ha nu av herr socialministerns egen mun upprepade gånger hört, vad vi förut förstodo, nämligen att han icke på något sätt gillar utan tvärtom ogillar syndikalistiska tilltag, när de taga sig uttryck i okynnesblockader och i brottsliga handlingar. Men av skäl, som jag strax skall angiva, hade jag nog väntat, att man i herr statsrådets ord funnit ett mera bestämt avståndstagande från syndikalismen själv som samhällsföreteelse. Jag hörde med tillfredsställelse, att herr socialministern hävdade polisens och övriga tjänstemäns lojalitet och pliktuppfyllelse, och denna tillfredsställelse ökas av att herr Lindman i sitt anförande själv återtog den insinuation i detta hänseende, som man knappast kan undgå att utläsa ur motiveringen till hans frågor. Men vad jag väntat och vad jag hoppats, att denna diskussion skulle lämna bidrag till, det var en något djupare behandling av de spörsmål, som vi här syssla med. Man har icke försökt att lämna svar på frågan, var felet ligger, vad som kan göras, för att avhjälpa det onda — icke blott, när det gäller dessa blockader, utan överhuvud taget för att stilla den på arbetsmarknaden rådande oron och mildra dess olycksbringande följder.

Först vill jag då som min mening uttala, att jag icke tror, att nuvarande missförhållanden väsentligen bero på, att vi sakna lagar. Herr Lindman har i sitt anförande förklarar, att det icke varit hans mening, att vi här skulle diskutera frågan om arbetsavtalslagstiftning i hela dess vidd. Men motiveringen till hans interpellation rör dock vid detta spörsmål som ett huvudsakligt sådant, och det kan därför icke hjälpas, att vi komma in på detsamma. Om jag icke misstager mig, är det herr Lindman, som kreerat det bevingade ordet: »Få lagar men goda!» Även jag tror, att vissa lagbestämmelser kunna vara behöfliga och nyttiga till stöd för en på rättvisa grundad arbetsfred. Men frågan är: hur skola vi få verkligt goda lagar, lagar som icke kunna befaras motverka det syfte, man vill befrämja?

I motiveringen till sin interpellation säger herr Lindman, att vi äro mycket efterblivna i fråga om lagstiftning gentemot vad förhållandet är i andra länder. Är detta klander alldeles befogat? Jag skulle för min del vilja tro, att, även om det finnes länder, som ha flera och strängare lagar än vi på detta område, så är det en sak, som är säker, och det är, att det knappast finnes något annat land, där själva avtalen, de kollektiva överenskommelserna, fått den omfattning, och jag menar också, den inre styrka, som de erhållit i vårt land. Detta faktum beror åter på tillväxten av de fackliga organisationer, som numera finnas så väl på arbetsgivaresidan som bland arbetarna. Vi hava ingen skriven lag om kollektivavtal — det är sant —, men vi hava i stället en genom

praxis och sedvanerätt så utbildad uppfattning av, huru avtalen skola tillämpas. Och det är ändå icke att förakta.

Vad så angår möjligheterna att under rådande konflikter upprätthålla den allmänna ordningen, kan det väl hända, att på en eller annan punkt en komplettering av gällande lag är behövlig. Men i det stora hela skulle jag vilja säga, att den allmänna lagstiftning, vi redan ha, erbjuder ett tillräckligt effektivt skydd för person och egendom, blott lagen tillämpas. Och detta gäller, även om vi skulle stryka ut de rester av klasslagstiftning, som ännu finnas kvar. En annan sak är, att ordningsmakten kan vara i behov av förstärkning. Detta är ett önskemål, som berör hela rättsområdet. Men vi skola akta oss att inrikta frågan så, att vi kräva mera polis speciellt för att skydda oss mot arbetarna.

Gå vi nu till lagstiftning, böra vi betänka, att det finnes ett slags lagstiftning, som i alla fall icke bör eftersträvas. Om vi nämligen anse, att starka organisationer, fackföreningar och arbetsgivareföreningar, i och för sig äro av godo och att bindande avtal emellan dem äro eftersträvarvärd, då bör man icke skrämja bort parterna ifrån föreningar och avtal genom att alltför mycket skärpa avtalens formella rättsföljder t. ex. i fråga om straff och ekonomiskt ansvar för överträdelse av avtal. Det var icke utan, att det lagstiftningsförsök, som gjordes år 1910 och som bar herr Lindmans regeringsstämpel, företodde betydande brister i det hänseendet. Ett komplex av lagar i den stilen tror jag icke har utsikter att vinna riksdagens bifall.

Men vidare ber också jag att få understryka ett förhållande, som herr socialministern mycket vidlyftigt berörde: skola vi gå till en rättslig reglering, få vi icke göra det med samma utgångspunkt, som herr Lindman använt i sin interpellation, nämligen den förutfattade meningen, att »klassmoral» är en företeelse, som uteslutande är att finna på den ena sidan. Det är sant, att klassmoral i ordets egentliga bemärkelse finnes på arbetarsidan och att densamma på sista tiden mer än tillförne gjort sig gällande på ett beklagligt sätt. Denna klassmoral bör med alla lojala medel bekämpas. Men rättvisan kräver också från min sida det erkännandet, att gentemot den klassmoral, som finns på arbetarsidan, har på motpartens sida ofta nog stått en moral, som jag skulle vilja kalla »intressemoral». Har arbetarsidans klassmoral tagit sig uttryck i att arbetarna icke så noga hållit ingångna avtal eller i att de varit obenägna att sluta avtal om arbetets utförande — och man kan säga, att dessa företeelser på senare tider särskilt framträtt på arbetarsidan — måste man erkänna, att vad jag nyss kallade »intressemoralen» gjort sig starkt gällande på arbetsgivarsidan, särskilt i ett tidigare skede. Jag skall be att få anföra ett exempel på vad jag menar, ett exempel, lämpat för en jämförelse med just de händelser, som beröras i interpellationen. I interpellationen klagar interpellanten, och till stor del med rätta, över, att den fasta befolkningen i skogs-trakterna i Norrland undanskjutits och undertryckts av de mera tillfälliga skogsarbetarna. Men låt oss gå ett stycke tillbaka i tiden! Vad gällde 1908 års hamnarbetarkonflikt om icke just den fasta arbetarbefolkningens rätt till arbete å viss ort, gentemot arbetsgivarnas fordran på att fritt få anställa arbetare utifrån? Den konflikten slutade med en förlikning. Hamnarbetarnas överdrivna monopolistiska anspråk på arbete tillbakavisades, men genom förlikningen bestämdes, att de fasta, lokalt organiserade arbetarna framför utifrån taget folk skulle ha företräde vid arbetsanställning. Under 1909 års allmänna konflikt gick emellertid den allmänna arbetsgivarorganisationens krav faktiskt ut på att över hela linjen få bort varje företrädesrätt för en viss ords arbetare. Arbetsgivarna krävde att fritt få antaga arbetare per styck men att få avskeda dem en gros. Man ordnade sig med personliga avtal utan fackföreningarna som mellanhand; och skulle man träffa kollektivavtal, så ville man

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar á
interpellation.
(Forts.)

icke desto mindre förbehålla sig viss rätt till lockout under avtalstiden. Utan att nu närmare ingå på det förflutna, vill jag endast framkasta frågan, om icke händelser, som de nämnda, bidragit att upplösa känslan för organisationernas betydelse och för avtalets helgd? I själva verket förhåller det sig så, att de fackliga organisationerna på båda sidor utvecklats sig nog så lika därutinnan, att intressesynpunkter fått överväga rättssynpunkter, allteftersom den ena eller den andra parten trots sig ha eller verkligen haft makt att utföra vad den åstundat. Men det är vissa olikheter i de rent organisatoriska förutsättningarna, som gjort, att samma slags företeelser telt sig mera osympatiska och även varit mera svårartade på arbetsidan. Herr socialministern har berört saken, men jag anser mig likväl för fullständighetens skull böra göra en antydan om, vilka orsakerna härtill äro.

Man talar om arbetarnas föreningstväng. Men skillnaden är, som herr statsrådet också antytt, att inom arbetsgivarorganisationerna är det inre ekonomiska sambandet starkare och fastare. Tvånget synes ej utåt men det finns där ändå. På arbetsidan däremot är sambandet lösare; medlemmarna äro mer eller mindre tillfälligt anslutna, och de äro personligen medellösa. Denna inre organisatoriska svaghet på arbetsidan kan endast motverkas genom att inskräpa solidaritetskänslan eller om man så vill klasskänslan, den moraliska plikten att icke svika sina kamrater, när det gäller en lönekamp. Det är därför naturligt, att strejkbryteri av arbetarna kommit att betraktas som ett moraliskt ont, även om det i enskilda fall är försvarbart, berättigat eller rent av förtjänstfullt. Jag tror t. ex. för min del, att ingen på allvar vill kalla det för strejkbryteri, att oorganiserade bönder och hemmasöner i Norrland åta sig att utföra det skogsarbete, som de av ålder plägat förrätta. Men för övrigt har strejkbryteriet för närvarande mycket mindre utbredning och mycket mindre betydelse än man tycks föreställa sig i politiska kretsar. Inom storindustrin, där vi ha fasta organisationer både på arbetar- och arbetsgivarsidan, kan man knappast längre tala om förekomsten av strejkbryteri.

Nej, herr förste vice talman, det är *syndikalismen*, anarkiseringen av organisationerna, det är upplösningen i smågrupper, som är nutidens fara både för organisationernas styrka och för avtalens helgd. Den faran är så mycket större, som det egendomliga har inträffat, att just i de där smågrupperna, just där syndikalismen härskar som värst, där gör sig också monopoltendenserna, anspråken på att få monopolisera arbetet, starkast gällande. Så är, som vi veta, förhållandet exempelvis inom murarfacket. Murarnas avstängande av arbetet inom ett begränsat skrå är förbundet med ofta nog bristande sammanhållning både inåt och utåt, och härtill kommer, att man på arbetsgivarsidan har en synnerligen svag organisation. Motsvarande förhållanden göra sig gällande i skogskonflikterna i Bergslagen och Norrland. Det finnes här tre eller flera arbetarorganisationer, men ingen för ändamålet bildad arbetsgivarorganisation. På alla kanter börjar man mer och mer sakna den fasta ledningen, de framstående männen, som den gamla fackföreningsledningen hade i spetsen, och av vilka åtskilliga sitta i denna kammare. Det saknas tillräcklig och fast kärna i leden lika mycket som det saknas auktoritet och vilja till ansvar hos ledningen. — Jag kommer nu efter denna långa inledning till den slutsats, vari jag vill sammanfatta mitt resonemang.

Jag tror icke det hjälper med en mer eller mindre omfattande lagstiftning, om vi icke samtidigt få en förbättring i den allmänna rättsuppfattningen, som är avtalets fasta underlag och varförutan ingen lag är verksam. Först och främst framstår därvid för en modern uppfattning som självklart, att vi från alla håll måste erkänna den organiserade arbetarrörelsens betydelse icke blott för att bevaka arbetarnas intressen utan också för att värna arbetsfreden. Låt oss gärna få starka fackföreningar och låt dem komma under en tillräckligt

stark ledning. Men *en* sak måste man sedan begära av dem, och det är, att fackföreningarnas åtminstone faktiska företrädare på arbetsmarknaden måste betalas med en garanti för att det verkligen arbetas under gällande avtalstid och på gällande avtalsvillkor.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Jag har nödgats taga avstånd från den ärade interpellanten i vissa delar av hans motivering och från den insinuanta frågeställningen. Men i ett stycke är borgerlig åskådning, om vi få använda detta uttryck, enig och gemensam. Vi vänta av arbetarpartiet och dess ledning, denna ledning, åt vilken vi gärna giva det erkännande den är värd, denna ledning, som vuxit fram och hämtat sin styrka ur de väldiga organisationer den skapat, vi vänta, säger jag, att de, som härvidlag kunna tala och handla med större auktoritet än vi andra, att de göra allt för att hämma de osunda och farliga företeelser, som fräta på arbetarorganisationernas egen livsnerv och därmed också på samhällets. Jag tänker nu icke bara på upprätthållandet av ordning och allt detta, som varje svensk regering, skulle jag tro, anser som sin plikt att hävda — en insinuation om motsatsen förefaller mig vara oberättigad. Men det är icke nog med att förföljelse, hot och tvång mot enskilda personer beivras med all makt. Vad man därjämte måste fordra är, att det stora socialdemokratiska partiets ledning bestämt och direkt stödjer den opinion, som fördömer det så att säga professionella avtalsbryteriet, att den tager avstånd från sådana företeelser som mjölkningsstrejker, skördestrejker och andra kanske ännu mera farliga former av arbetsinställelse. Det kan icke hjälpas, att det kanske bjuder emot på grund av fördomar, som härleda sig från ett äldre skede inom arbetarrörelsen. Men nu, sedan arbetarpartiet har majoritet eller åtminstone möjlighet att vinna majoritet inom de flesta områden av samhällslivet, bör redan självbevarelsedriften bli en läromästare och tiden snart mogna för ett försök att även på lagstiftningens väg hämma de mest farliga formerna av ingripande och omfattande arbetsinställelser.

Det må icke anses förmätet, om jag uttalar denna mening även med hänsyn till arbetarrörelsens eget bästa. Av vad jag nu sagt om strejkbryteriet bör det framgå, att strejkbrytaren som typ icke för mig framstår som någon frihetskjälte, även om jag icke vill generellt bedöma honom som en moraliskt förkastlig person. Men kom väl ihåg, att begreppen kunna ändras, och de äro kanske redan på väg att undergå en förskjutning. Skulle arbetarnas solidaritet allmänt övergå till att gälla mål, som för den stora allmänheten synas ovärdiga, skulle arbetarrörelsen anarkiseras, så att striderna urarta till ett ständigt gerillakrig, vari personlig förföljelse och angrepp mot egendom ingå, och där monopolistiska anspråk framstå som det väsentliga, ja då kan den tiden komma, när den allmänna rättsuppfattningen finner det vara icke bara en rätt men en plikt att förrätta det nödvändiga arbete, som den fackliga organisationen icke längre vill eller mäktar utföra. Detta är icke bara en sak, som angår det socialdemokratiska partiet såsom en enskild angelägenhet, utan den saken angår oss alla, den angår samhället i dess helhet. Det är en nödvändig uppgift för den allmänna fackföreningsrörelsen att motarbeta de tendenser, varom här talas. De stora partierna till höger och vänster, högern och socialdemokraterna, må sinsemellan tvista om vem som är värst eller värre, när det gäller klassmoral och intressepolitik. Men i ett borde även de kunna enas nämligen i att göra front mot en anarki- och dynamitardpolitik, som strävar att spränga sönder samhället och därmed också den grund, varpå den moderna arbetarrörelsen i vårt land har växt sig stark.

Det var ett levande uttryck för denna gemensamma grundsyn hos alla de så kallade »ordningspartierna», det socialdemokratiska partiet inräknat, som jag tyckte mig sakna i framför allt herr statsrådets första anförande. Vi saknade vidare däri varje antydning om vad regeringen vill göra. Det är kanske inte nu så

Svar å
interpellation.
(Forts.)

lätt att svara på den saken, men den allmänna tendensen vid fullföljandet av den utredning, som riksdagen i skilda avseenden begärt i detta ämne, skulle kanske kunnat angivas.

Jag tror vi kunna vara ense om, att en god samhällsorganisation bör ställa stora fordringar på varje avtals hållbarhet. Jag inser mer än väl, att samhället tillika måste vara berett på att skapa förutsättningarna för avtalens rättvisa och inre värde. Men skulle vi inte allmänt kunna ena oss om vissa minimikrav på en sådan ordning? Kunna vi inte enas därom, att parterna, när de utgöras av föreningar på ömse sidor om ett kollektivavtal, böra vara ansvariga och ansvarsmedvetna utåt och inåt och att den i en viss situation starkare parten bör förhindras från att exploatera den svagare? Om vi komma till en lagstiftning rörande kollektivavtalet, bör förutsättas att avtalet grundas på en objektiv utredning om arbetslönens köpkraft och produktionens betalningsförmåga och det bör även finnas möjlighet till jämkningar under längre avtalsperioder. Vidare böra vi få en lagstiftning om de personliga arbetsavtalen, icke den som herr Lindman lade fram, ty den var i sina allmänna linjer förkastlig, men vissa principer om det personliga arbetsavtalet böra dock fastslås. Vi skola nämligen komma ihåg att fränsett dem, som äro bundna av kollektivavtal, och för vilka organisationerna bestämma de personliga avtalen, ha vi en stor mängd människor, för övrigt större delen av svenska folket, som icke äro organiserade på något sätt och som behöva ha sina rättsförhållanden till arbetsgivaren reglerade.

Herr Lindman talade också han välvilliga ord om fullföljande av den utredning, som redan begärts av riksdagen, och jag fattade honom så, att han för sin del vore beredd att stödja de förslag, som efter de anvisningar riksdagen gav, må komma att framläggas för densamma. Men jag har en blyg och stilla förhoppning, att även en del önskemål på detta område, vilka hittills blivit av riksdagen avvisade, måtte komma under välvilligt bedömande vid det blivande utredningsarbetet. Jag vill i det hänseendet fråga: Skulle icke de önskemål, som från liberalt håll framställdes vid förra riksdagen, kunna vara förtjänta av att beaktas, åtminstone i fråga om sin allmänna tendens? Vi påyrkade förlikningsväsendets ytterligare förstärkning, vi ville söka stöd hos den allmänna opinionen och få denna bättre upplyst om konflikternas verkliga innebörd. Denna tanke, som fick sitt uttryck i förslaget om opinionsnämnder, den tanken borde, om icke i den då föreslagna formen så möjligen i någon annan form, kunna förverkligas. Vidare hade vi tänkt oss, att man verkligen borde komma åtminstone så pass långt, att i varje fall alla rättstvister kunde hänskjutas till obligatoriskt avgörande. Nu ha inga motioner i dessa syften framlagts vid denna riksdag — man kan ju bli förtvivlad av de ständiga avslagen på dessa önskemål — men jag skulle dock vilja hemställa, att regeringen ville taga fram papperen och se efter, om det icke vore något att hämta där till fromma för arbetsfredens uppbyggande.

För min del förstår jag mycket väl, att man icke kan begränsa sig till allenast lagstiftning av nu antydd beskaffenhet, när det gäller att dränera grunden för de missförhållanden, som djupast äro skulden till de osunda företeelser, varom här i dag talats. Jag förstår mycket väl, att det fordras en organisatorisk utveckling av förhållandet mellan kapital och arbete, att det fordras en viss omvärdering av det kollektiva arbetet i dess förhållande till kapitalets betydelse, ett sådant avvägande, att under goda tider de sociala ändamålen kunna bättre tillgodoses för arbetarstammens bästa. Men vi gå icke fram mot en sådan utveckling och ett sådant tillstånd över produktionens ruiner. Vi få se till, att vi följa den regel, som herr justitieministern uttalade beträffande ett visst socialt område, då han sade: »Låt oss först och främst, när det gäller aktuell politik, se till vad vi, som vilja reformer, kunna ena oss om!» Så är det också på detta område. Jag skulle tro, att här finnas en hel del uppgifter, som, låt vara inom en be-

gränsad ram, skyndsamt kunna fyllas av en socialdemokratisk regering med allmänt stöd från riksdagen. Jag gör därför en vädjan till regeringen att taga itu med dem och låta oss så snart som möjligt få se förslag till deras lösning.

Herr statsministern sade i remissdebatten — jag hörde det icke, men det stod i tidningarna, och dem tror jag på — att, om man kunde beskylla den moderna socialdemokratin för en viss liberalism, så var det därför att den, när det gällde de praktiska frågorna, iakttog den regel, som gäller mellan praktiskt folk, nämligen att se till vad som för den närmaste tiden vore erforderligt och genomförbart. Då skulle man nog, lojala och praktiska män emellan, komma till resultat. Jag slutar med en uppmaning till hans excellens och regeringen att oförtövat tillämpa denna regel på det område, som vi nu diskutera. Här vänta praktiska frågor av den största räckvidd, och här finnas tillfällen att pröva hållbarheten av den synnerligen förståndiga sats, som hans excellens statsministern sålunda uttalade. Må alltså det positiva arbetet till arbetsfredens fromma sättas i gång!

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman, mina damer och herrar! Herr Lindman och herr andre vice talmannen Nilsson i Bonarp ha i dag uppbyggt kammaren med att göra sig till riddare för menige mans rätt och frihet. Jag tror inte, att jag gör mig skyldig till någon oriktig slutledning, om jag sätter dessa deras roller i förbindelse med de sarkastiska leenden, som varit synliga på ett stort antal kammarledamöters anleten. Jag tror, att det mindre är menige mans rätt och frihet, som varit anledning till denna interpellation, än att, som man säger, försöka sätta regeringen på det hala för det första och för det andra förbereda, vad som tydligen är avsikten med interpellationen, men som icke framgår av frågorna, men däremot av ingressen.

Om man försöker få klart för sig, vad herr Lindman menar med interpellationen, tror jag, att det är klokast att läsa i början av densamma, ty då kommer man snabbare till en uppfattning av saken. Jag måste här citera, vad herr Lindman yttrade: »Förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare blir med varje år som går vårt viktigaste samhällsproblem. Med den styrka och omfattning, som bägge parternas organisationsväsen hos oss besitter, inverkar detta i högsta grad på lönenivån och arbetsmarknaden samt därmed på hela näringslivet och svenska folkets försörjningsmöjligheter. I intet annat land ha så viktiga samhällsföreteelser, som dessa organisationer och deras mellanhavanden i form av kollektivavtal, strejker, lockouter, blockader och bojkotter utgöra, lämnats så utanför rättslig reglering som i Sverige. En positiv lagstiftning på detta område, som försökte i rättsliga normer fixera vad som blivit allmänt vedertagen praxis inom organisations- och avtalsväsendet, skulle säkerligen lända arbetsfreden och därmed landet till gagn.» Jag är övertygad om, att det är detta, som herr Lindman, och de intressen, som han företräder, velat gagna. Han har velat bereda mark för en lagstiftning på ifrågavarande område, och har gjort det på ett sätt, som interpellationen i övrigt vittnar om. Men det skräckvälde i norrlandsskogarna, som han talar om, började icke den dagen, då arbetarna i skogarna började organisera sig. Det började säkert för åtskilligt längre tid tillbaka. Det började, då den ekonomiskt starkare där uppe i skogarna började exploatera den ekonomiskt svagare, och den saken förtjänar i detta sammanhang någon erinran, så att man icke gör sig skyldig till att förväxla orsak och verkan. Vad som nu händer och sker i Norrlands skogar är nämligen resultatet av någonting, som har inräffat långt tidigare, det är resultatet av den exploatering av bondebefolkningen däruppe, som har börjat för många tiotal år sedan.

Ehuruväl det icke ligger inom ramen för denna interpellation, har jag, till följd av den vändning, som debatten har tagit, och för att få den rätta belysningen på vad som händer och sker uppe i norrlandsskogarna, för avsikt att något

Svar å
interpellation.
(Forts.)

erinna om dessa förhållanden. Man får komma ihåg den fullständiga förvandling, som nästan överallt har ägt rum i skogsbygderna, och man behöver ju för att rätt förstå, vad som har inträffat, blott erinra om t. ex. den bortskänkning av skogarna, som har ägt rum liksom också om de egendomliga affärstransaktioner, som där stundom satts i scen allt i syfte att skapa möjlighet för en exploatering av skogarna. Djupast ingripande i folkets liv blev emellertid för Norrlands vidkommande bolagens förvärv av de skogar, som kronan avyttrat åt bönderna till jordbrukets och nyodlingens stöd. Under några få årtionden gingo tusentals hemman över ur böndernas och i bolagens ägo. Det talades för tjugo år sedan om »tolv tusen bönder utan hemman». Siffran torde emellertid vara åtskilligt för liten. Enligt jordkommissionens utredning ägde bolag och med dem jämförliga juridiska personer 1919 icke mindre än 18,886 brukningsdelar i norra och mellersta Sveriges skogsbygder. Dessutom uppgives att bolagen före detta år sålt 3,923 ägolotter från sina ursprungligen ägda hemman. Även om häri ingå en del styckade jordbruk och en del sådana, som icke tillhörde den egentliga trävaruindustrin, torde dessa siffror visa att åtminstone 20 tusen hemman förvärvats av bolagen för skogens skull.

Omfattningen i olika bygder av detta bolagsväld framgår av några siffror. I Värmland befanns vid den undersökning, som ägde rum för något mer än tio år sedan, att bolagen i två hela tingslag ägde något mer än två tredjedelar av jordbruksfastigheterna. I Kroppa socken ägdes all jord utom kyrkoherdebostället av bolagen. »I bygden omkring Klarälven i norra Värmland och i stor utsträckning även i västra Värmland har», säges det i utredningen, »en ofta särdeles snabb utveckling ägt rum och pågår alltjämt, livligt påminnande om det sakernas läge inom åtskilliga norrländska skogsbygder, som föranledde statsmakternas ingripande genom norrlandslagstiftningen.»

Inom Norrland och Dalarna ägde bolagen redan år 1900 i 9 socknar över 70 % av arealen, i 42 socknar mellan 50 och 70 %, i 71 socknar mellan 30 och 50 % av den i enskild ägo befintliga jorden. Särskilt framträdande äro förhållandena i Voxna i Hälsingland, där bolagen äger all jord, Niansfors 99 %, Ramsjö 90 %, Loos 85 % o. s. v. I Västernorrlands län märkes Viksjö med 81 %, Graningen 87 %, Bodum 60 %, Junsele 56 %. I Lillherddal i Härjedalen förvärvade bolagen tidigt två tredjedelar av skattetalet, i Sveg halva skattetalet, i Linsell något mer, likaså i Hede o. s. v. I norra Jämtland, särskilt Hammerdal och Ström, ha bolagen, som redan Stadling uttryckte det i sina utomordentligt intressanta korrespondenser i Aftonbladet i början på nittioalet, hämtat oerhörda guldskördar, samtidigt som jordbruket förföll och befolkningen blev utfattig. I en by, där förr funnits sex bönder med 70 nötkreatur, 20 hästar och 200 småfä, hittade Stadling *en* arrendator med *en* häst och *en* till på köpet lånad ko. Bolaget tog årligen 40 tusen timmer från byn. »Men så har också kommunen erhållit sin rikliga del från nämnda by, ej mindre än 17 'fattighjon' samt 9 'oäkta' barn, som en enda kvinna haft med 'lösa' skogsarbetare.» Inte underligt att Stadling tillägger: »Skogarna skövlas, byarna ödeläggas och bolagen utså busfrö i stället för skogsfrö.»

Så kan man fortsätta genom östra och delvis västra Jämtland, Västerbottens lappmarker, norra Ångermanlands stora skogssocknar såsom Anundsjö m. fl. och följa kustlandet upp till Norrbotten för att där finna samma förhållanden, som i övre Dalarnas skogsbygder.

Om nu detta är en erinran om denna sida av saken, så kan det också vara på sin plats att med en kort återblick på bolagens metoder söka förklaringen till bolagsväldets psykologiska verkningar. Och jag tror, att man i det hänseendet har ett utmärkt exempel i vad som har inträffat uppe i skogarna under de två senare åren. Herr Lindman yttrade under sitt anförande bland annat, att då nöd är å färde, kan man vara övertygad om, att Sveriges allmoge börjar

vidtaga åtgärder, och att detta vore anledningen till vad som nu har inträffat däruppe, och särskilt till det exempel han anförde. Jag tror man kan tillägga, att vad herr Lindman sade beträffande förhållandena där uppe i Härjedalen gäller hela det norrländska skogsområdet, ty det har verkligen inträffat något, som har tvingat småbondebefolkningen däruppe att vidtaga åtgärder till sitt försvar gent emot de starkare, som därunder en längre tid förföljt dem genom sina exploateringar.

Det är detta, som händer och sker, och det anmärkningsvärda är, att när herr Lindman vill exemplifiera, vad han vill söka göra till en allmän företeelse, så har han måst taga sina exempel från trakter norr om Dalälven, just från dessa skogar. Men jag tror, att man gör befolkningen däruppe större rättvisa, om man söker förstå deras läge och i sitt rätta sammanhang söker inpassa, vad som nu händer och sker, och det är, att den norrländska småbondebefolkningen blivit av de skogsägande bolagen exploaterad på ett sätt, som har framkallat denna reagens. Nu är det ju helt naturligt, att när en stor landsända från att i betydligt större omfattning än för närvarande ha ägt en egendomsbesittande befolkning proletariserats och företer en tillväxande och övervägande del rent proletariska element, så återverkar detta ävensom befolkningens tillväxt i sin tur även på den bofasta befolkningens existensförhållanden. Det är helt naturligt, att alla dessa, som nu kämpa om arbetstillfällena uppe i skogarna, bidra till att försvåra utkomstmöjligheterna för de mindre jordägarna däruppe.

Jag tror icke, att det i skogsbygderna finnes mera syndikalistiska element än i övriga delar av vårt land. Syndikalismen här bottnar i det förhållandet, att de lokala samorganisationerna med sitt registersystem möjliggjort och möjliggör för en mindre grupp av befolkningen att för sig inringa de arbetstillfällena, som kunna yppa sig, och det är just kampen om arbetstillfällena, som även bidrager till den oro, som råder häruppe förutom även det förhållandet, att man genom obligatorisk sammanslutning önskar få till stånd uppgörelser med skogsägarna i syfte att möjliggöra en mera människovärdig existens. Jag tror, att, om man ställer den oro, som förmärkes däruppe i Norrland, i detta sammanhang, får man ett riktigare uttryck för vad som händer och sker, än man får genom skildringen i herr Lindmans interpellation. Man kan icke komma förbi detta.

Jag erinrar om, att när skogs- och flottningsarbetarförbundet bildades — förbundet räknar för närvarande över 20 tusen medlemmar, varav mer än hälften är jordbrukare — försökte förbundet få till stånd mera ordnade och mera tillfredsställande arbetsbetingelser, något som emellertid möttes av ett envist och bestämt motstånd från de skogsägande bolagens sida.

Nu är det emellertid påtagligt, att vad som händer och sker i skogarna däruppe precis är samma företeelse, som tidigare gjort sig märkbar på det industriella området. Befolkningen känner häruppe, att den ingenting förmår med mindre man blir i tillfälle att sammansluta sig och få en organisation tillräckligt stark att företräda vars och ens ekonomiska intressen gent emot de ekonomiskt starkare bolagen. Bolagen inse naturligtvis faran och försöka i det längsta omöjliggöra för organisationerna att vinna fast mark under fötterna, och i det syftet är det så kallade »Arbetets Frihet», en pjäs i spelet, ty det är nämligen en på konstlad väg med stöd av bolagen tillkommen organisation med syfte att för de fattiga skogsarbetarna försvåra bildandet av en organisation i syfte att åstadkomma jämvikt mot den skogsägarnas ekonomiska övermakt, som nu är tillfinnandes.

Jag erinrar kammarens ledamöter om att i fjol, då den stora konflikten pågick i skogarna, så gällde det ytterst frågan, huruvida arbetarna skulle få rätt att förhandla med skogsägarna om arbetsvillkoren. Jag erinrar vidare om, hur övermodigt man uppträdde mot skogsarbetarna och deras organisationer.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Man vägrade helt enkelt att tala med skogsarbetarnas representanter, och man vägrade till och med att förhandla inför en av regeringen utsedd medlingskommission. Sedermera träffades, som bekant, ett avtal på ifrågavarande arbetsområde, som gällde till augusti månad föregående år, då det uppsades av arbetarna, närmast på grund av att man önskade få avtalet kompletterat med en bestämmelse, som skulle möjliggöra för arbetarna att kollektivt förhandla om ackordspriserna. Det har sedan vid upprepade tillfällen förekommit förhandlingar inför av regeringen förordnad särskild förlikningsman, men ut har icke varit möjligt att från skogsägarna få ett medgivande om arbetarnas rätt att kollektivt förhandla om arbetsvillkor och avverkningsbestämmelser.

Det är helt naturligt, att den oro, som råder däruppe i skogarna, i hög grad försvårar de legitima fackföreningsorganisationernas möjligheter att kunna ordna förhållandet mellan arbetarna och arbetsgivarna på ett hållbart sätt. Jag konstaterar också, och det skall vara synnerligen svårt att pretera några motbevis på den punkten, att där det träffats en överenskommelse mellan arbetare och arbetsgivare, så att ordnade förhållanden skapats rörande arbetsvillkoren, så har man därmed också fått det lugn och den trygghet för arbetets bedrivande, som man nu här låter förstå icke är tillfinnandes, men som är en nödvändig betingelse för att kunna bedriva arbetet på ett för produktionen ändamålsenligt sätt. Jag är övertygad om, att funnes icke hos skogsägarna detta intensiva motstånd mot att träffa överenskommelse med svenska skogs- och flottningsarbetarförbundet, skulle förhållandena i Norrland vara väsentligt annorlunda, än de för närvarande äro. Oron bottnar, som jag förut framhållit, till stor del i den omständigheten, att bolagen äro motståndare till att träffa kollektivt uppgörelse med arbetarna. Jag konstaterar vidare, att herr Lindman vid exemplifieringen av den oro, som råder på arbetsmarknaden nödgas begagna exempel, som äro tagna, icke från de organisationers verksamhet, som äro anslutna till landsorganisationen, utan från organisationer, som stå utanför densamma. De exempel, som här ha åberopats, äro hämtade från Stockholms murarfackförenings, lantarbetarnas och de syndikalistiska organisationernas verksamhetsområden. Ingen av dessa organisationer är emellertid ansluten till landsorganisationen. När man nu söker få till stånd en lämplig bakgrund för avtalslagstiftningen i samma anda som det förslag, som herr Lindman förelade riksdagen 1910—1911, så nödgas man, för att kunna få ett exempel, gå ut på organisationernas utmärker.

När man talar om anarkiseringen av fackföreningsrörelsen, må det vara på sin plats att något erinra om, hur det förhåller sig på den punkten. Hur ha organisationerna utvecklats under de senare tiderna? Jo, år 1911 räknade landsorganisationen 79 tusen medlemmar. I slutet av år 1924 hade denna organisation kommit upp till en medlemssiffra av i runt tal 350 tusen. Jag konstaterar, att man inom detta område har ytterst få möjligheter att tillvita landsorganisationen någon illojal handling eller någonting, som skulle kunna motivera de åtgärder, som herr Lindman syftar till att få riksdagen att gå med på. När man skall exemplifiera, vad man menar, går man, som jag förut sagt, till organisationer, som stå utanför landsorganisationen och hur förhåller det sig med tillväxten av medlemmar inom dessa? Om jag tar den syndikalistiska organisationen, som år 1911 räknade 10—15 tusen medlemmar, har den på de år, som sedan dess förflutit, icke kommit upp till högre medlemssiffra än 20—30 tusen — att jag härvid måste lämna så svävande uppgifter beror på, att deras egna uppgifter äro svävande. Om jag tar den högsta siffran eller 30 tusen, är det dock en relativt obetydlig medlemssiffra jämförd med landsorganisationens 350 tusen. Det är oriktigt, tror jag, att tala om en anarkiserad utveckling av fackföreningsrörelsen, då man kan påvisa, att utvecklingen ändock är sådan, som dessa siffror bevisa. Jag förstår nog allt för väl, att herr Lindman gärna

skulle vilja, om det vore möjligt, likställa landsorganisationen med den syndikalistiska organisationen, men jag tror, att det vore någonting fullkomligt hopplöst. Jag erinrar mig, att en av svenska arbetsgivarförbundets direktörer vid ett tillfälle yttrade något, som är rätt betecknande för den uppfattning, som man inom arbetsgivarorganisationerna hyser beträffande fackföreningsorganisationernas lojalitet gentemot träffade överenskommelser. Det var fråga om, hurvida man behövde någon uttrycklig bekräftelse på att en träffad överenskommelse skulle infrias. Den direktör, som jag åsyftar, yttrade då, att »jag har ännu icke under min erfarenhet haft något exempel på, att ett givet löfte eller en träffad överenskommelse avsiktligt brutits av någon representant från de fackföreningsorganisationer, med vilka vi träffat avtal».

Herr Lindman har naturligtvis med sin interpellation och den debatt, som har ägt rum, avsett att samla ihop stoff för ytterligare åtgärder i det syfte, som ligger bakom interpellationen, och för att icke den tendentiösa ensidighet, såsom socialministern träffande karakteriserade herr Lindmans bidrag till detta problems lösning, skall bli alltför påtaglig, skall jag tillåta mig att här anföra något om, hur man förfar på den motsatta kanten. För att ingen må få den föreställningen, att de stridsåtgärder, som arbetarna företaga och som de nödgas företaga, därför att var och en givetvis utnyttjar de medel, som stå till förfogande i den ekonomiska kampen, icke förekomma på arbetsgivarsidan, må det tillåtas mig att belasta kammarens protokoll med en del handlingar, som belysa hur man inom *arbetsgivarorganisationerna* förfar i detta hänseende.

Jag har här en hel dossier. Denna kunde ökas, men jag skall försöka att så lite som möjligt fresta kammarens tålmod; jag förstär, att det icke kan vara något nöje att taga del av alla dessa handlingar. Jag nödgas dock anföra en del av dem för att de skola kunna tillföras kammarens protokoll.

Jag har här ett cirkulär utsänt från Elektriska entreprenörsföreningens och materialleverantörernas i Göteborg gemensamma spärrkommitté. Denna gemensamma spärrkommitté har till uppgift att söka beröva de elektriska firmor, som icke äro anslutna till Elektriska entreprenörsföreningen möjlighet att erhålla material. Jag har här ett cirkulär, ställt till Melleruds Elektriska aktiebolag, en firma, som ej tillhör arbetsgivareorganisationen, men som är föremål för arbetsgivareorganisationens påverkan, med vilken åsyftas att förhindra att någon elektriker, indragen i den pågående konflikten, beredes anställning och, i den mån det är möjligt, stödja arbetsgivareorganisationen i dess kamp mot arbetarna. Nu förutsätter man, att denna elektriska firma, som icke tillhör arbetsgivareorganisationen, kan uraktlåta att efterkomma denna anmaning, och då hotar man med att avspärra firman från tillgång till elektrisk material. Det är att märka, att denna elektriska firma bedrivit sin verksamhet inom Melleruds köping och i förbindelse med den elektriska kraftstationen på platsen. Man vill avtvinga dessa oorganiserade firmor att till Elektriska entreprenörsföreningen insända en förbindelse av följande innehåll: »Med anledning av den inom elektriska installationsfacket nu rådande situationen få vi härmed avlämna nedanstående utfästelse: Så länge den av Elektriska arbetsgivarföreningen proklamerade lockouten pågår, förbinda vi oss att ej i vår tjänst sysselsätta montörer, som efter strejkens utbrott beröras av strejken eller lockouten; att, därest dylik montör finnes i tjänst, uppsäga densamme inom 8 dagar; att icke anmäla av andra personer eller firmor utförda installationsarbeten; att icke övertaga arbeten från andra installatörer (medlemmarna av Elektriska arbetsgivarföreningen), som äro berörda av strejken eller lockouten; att huvudsakligen för egna arbeten använda inköpt material samt att vid materialförsäljning garantera, att försäld material icke vare sig direkt eller indirekt kommer i händerna på strejkande eller lockoutade mon-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

törer eller företag, som sysselsätta dylika.» Denna förbindelse är dagtecknad samt undertecknad: Elektriska entreprenörsföreningen, västra kretsen, E. Öller. Det är sålunda inte längre fråga om, huruvida vederbörande firmor av fri vilja skola medverka till att bekämpa arbetarna, utan man tvingar dem vid hot om avspärning ifrån tillgång till material att med eller mot sin vilja deltaga i konflikten. Detta är belysande bara för en form av de stridsmetoder, som användas på arbetsgivaresidan.

Jag har här ett annat cirkulär, som också är utsänt av Elektriska arbetsgivareföreningen. Det står icke i förbindelse med den nu pågående konflikten. Det är daterat den 22 februari 1922. I detsamma äro icke mindre än 906 stycken arbetare förklarade i blockad tills vidare på grund av pågående arbetskonflikt. I förteckningen angivas nu arbetarnas namn, födelseår och datum samt den firma arbetaren senast varit anställd vid. Jag har ett liknande cirkulär, utsänt ifrån Svenska arbetsgivareföreningen den 26 januari 1921. I detta cirkulär, som det kanske kan vara av viss betydelse att få i sin helhet återgivet i kammarens protokoll, säges: »Sedan strejk utbrutit vid A.B. Gråen i Landskrona, Konstgödningsfabriks A.B. i Landskrona och Reymersholms Gamla Industri A.B., Fosfaten i Limhamn, få vi härmed översända förteckning å de strejkande arbetarna. Med hänvisning till § 23 av Svenska arbetsgivareföreningens stadgar få vi anhålla, att intet som helst arbete beredes ifrågavarande arbetare, intilldess annorledes varder härifrån meddelat. För undvikande av misstag vid anställandet av arbetare torde av varje ny arbetare begäras uppvisande av betyg eller annat intyg, varigenom bestämt utrönes, att han icke finnes upptagen i bifogade förteckning. Stockholm den 26 januari 1921. Svenska arbetsgivareföreningen. Hjalmar von Sydow.» Sedan följer en förteckning, upptagande 265 arbetare och deras namn, födelseår och datum samt bostadsort.

Jag har åtskilliga sådana cirkulär, men jag skall endast återgiva några typ-exemplar. Jag beklagar, att jag nödgas trötta kammaren med dem. Det kan dock inte hjälpas, för att få den fråga, som herr Lindman fört upp på dagordningen, belyst, så nödgas jag anföra dem. Här nedan följer ett cirkulär, också utsänt från Svenska arbetsgivareföreningen. Det är återgivet här i tryck, men originalet finnes, och det är bara av bekvämlighetsskäl jag icke läser från originalet. Det lyder:

»Svenska arbetsgivareföreningen, Stockholm C.

S. H. T.

På grund av Edert medlemskap i Sveriges träindustriförbund, vilket yrkesförbund är anslutet till Svenska arbetsgivareföreningens arbetareregister, få vi härmed översända nödigt antal blanketter till förteckning över Edra nu anställda arbetare, vilka blanketter äro avsedda att så snart ske kan av Eder ifyllas och hit insändas. Så snart vi erhållit dessa uppgifter skola vi jämväl tillställa Eder behövlige avflyttnings- och antagningsblanketter att användas, då en arbetare avflyttar eller en ny sådan antages.

I detta sammanhang vilja vi till närmare upplysning om planen för och ändamålet med arbetareregistret meddela följande:

Med ledning av de namnförteckningar över arbetare, som hit inkomma, upplägges härstädes för varje arbetare ett kort, varå arbetarens namn, födelsetid, nuvarande anställning och timpenning antecknas. Så snart därefter en dylik hit anmäld arbetare avflyttar, insändes av arbetsgivaren en avflyttningsedel angående arbetaren, vilken sedel förutom ovannämnda uppgifter bör innehålla så noggrann och fullständig upplysning som möjligt rörande arbetarens för-

hållande i arbetet. Detta antecknas å arbetarens kort, och då ifrågavarande arbetare annorstädes söker ny anställning, kan vederbörande arbetsgivare från vårt register erhålla tillförlitliga upplysningar om arbetarens beskaffenhet. I varje fall, då arbetare antages, bör dessutom antagningsedel omgående insändas. Befinnes nu att en arbetare, för vilken antagningsedel insändes, från en tidigare anställning har en anmärkning, som vi anse vara av särskilt intresse för den nye arbetsgivaren, delgiva vi denna omedelbart samma anmärkning. Ofta är det av särskild vikt för arbetsbefälet att på detta sätt erhålla kännedom om vad en nyantagen arbetare verkligen går för och få anledning aktgiva på honom samt, om så finnes lämpligt, genom en personlig varning söka motverka utvecklingen av mindre goda egenskaper, som hos arbetaren kunna hava kommit till synes.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Arbetsgivaren har också möjlighet att, då arbetssökande anmäler sig, per telefon efterhöra hos arbetarregistret vad om denne arbetare kan förut vara anmält där. För att hindra missbruk genom påringning av obehöriga personer lämnas dock från registret icke omedelbart svar å dylik förfrågan, utan ringer vederbörande tjänsteman upp arbetsgivaren för att meddela svaret.

Registrets huvudsakliga uppgift är alltså att genom den kontroll, som däri- genom utövas på arbetarna, deras prestationsförmåga, personliga uppförande och förhållanden i allmänhet, söka skydda vederbörande förbunds medlemmar från angrepp från arbetarnas sida samt inverka uppfostrande och förbättrande på de sämre elementen bland arbetarna. Men för att denna kontroll och detta skydd skola bli fullt effektiva, fordras icke endast att varje förbundsmedlem omedelbart fullgör föreskriven anmälan om varje förändring inom hans arbetar- stam utan ock vid ifyllandet av avflyttningssedlarna ett samvetsgrant och upplysande omdöme om varje arbetare lämnas, grundat på det närmaste arbets- befällets vitsord och innehållande just så mycket som en arbetsgivare önskar veta om den arbetare, han engagerar. Ej blott fel och dåliga egenskaper utan även förtjänster böra således uppgivas. Som belysande exempel bedja vi få citera följande omdöme om arbetare: 'Skötsam och flitig, men klen fattnings- och arbetsförmåga; Tämligen skötsam, men lat och likgiltig i arbetet; Lär- aktig — pigg — flitig; S. k. periodsupare, eljest en duktig arbetare; Firar i regel måndagar; Gick direkt från arbetet utan uppsägning; Oftast trotsig och lat, därigenom sökande uppdrivande ackordsättning; Agiterar under arbets- tiden; Blev i brist på arbete uppsagd till avflyttning, men gick då genast utan att fullgöra åtagna ackord och trots det han erhållit ganska betydande förskott, utan att han levererat motsvarande arbete; Ytterst opålitlig, varför det gäller att noga se upp med honom.' All korrespondens rörande arbetar- statistiken torde adresseras till Svenska arbetsgivareföreningen, Drottning- gatan 31^{III}, Stockholm C. Stockholm den 20 januari 1921. Svenska arbets- givareföreningen, Hjalmar von Sydow.»

Detta är ju belysande för tillvägagångssättet på den sidan. Jag har här ett faksimile av det arbetarregister, som användes. Det kan tyvärr inte åter- givas i kammarens protokoll, men det är dock belysande för det tillvägagångs- sätt man på motsatta sidan använder.

Jag har här ett annat cirkulär, vilket är väsentligt kortare och därför icke skall taga så lång tid att återge. Det är konfidentiellt och ställt till Sveriges bokbinderiidkares arbetsgivareförbund samt av följande lydelse: »Härmed få vi till Eder kännedom meddela, att 5 hos A.-B. Hasse W. Tullberg anställda bokbinderiarbetare uppsagt sina anställningar under sådana omständigheter, att uppsägningen är att betrakta såsom en maskerad strejk, varför vi hemställa, att intet som helst arbete beredes dem förrän annorledes varder härifrån med- delat. För undvikande av misstag vid anställande av arbetare torde av varje

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ny arbetare begäras uppvisandet av betyg eller annat intyg, varigenom bestämt utrönes, att han icke finnes upptagen i bifogade förteckning. Stockholm den 11 januari 1919. Svenska arbetsgivareföreningen, Hjalmar von Sydow.» — Vi finna härav, att detta förfaringssätt började inte i går; det sträcker sig långt tillbaka i tiden, och det är betydande för de blockadätgarder, som av arbetsgivareföreningen vidtagas.

Jag beklagar, att jag måste trötta kammaren med att läsa dessa cirkulär, men för att inte den tendentiösa ensidigheten i herr Lindmans framställning skall bli alltför framträdande är det nödvändigt att belysa hur motsidan förfar. Följande är från 1924: »Cirkulär till Svenska arbetsgivareföreningens delägare inom Stockholms stad och län. Under erinran om vårt cirkulär nr 39 och 39 komp. 1924 av den 28 maj och 20 september i år angående strejk inom kolbranschen i Stockholm, vilken strejk fortfarande pågår, få vi härmed på förekommen anledning fästa Eder uppmärksamhet på angelägenheten av att de strejkande arbetarna icke vare sig direkt eller indirekt beredas arbete. På samma gång vilja vi understryka önskvärdheten av att de av strejken berörda firmorna, som uppehålla arbetet med arbetsvilliga, erhålla understöd från våra delägares sida, därigenom, att hänvändelse vid behov av kol och koks sker till dessa firmor och sålunda icke utanför vår organisation stående firmor, vilka träffat uppgörelse på av arbetarna förelagda villkor, gynnas på de organiserade firmornas bekostnad. Förteckning över de senare närslutes. Stockholm den 10 december 1924. Svenska arbetsgivareföreningen, Hjalmar von Sydow.»

Ja, detta är en axplockning ur det förråd som finnes. Den kunde utökas högst avsevärt, men det anförda må vara tillräckligt som prov på hur man förfar.

Nu kan man ju mena, att detta är, som herr Lindman yttrade, en stridsföring, som man har blivit van vid och som man följaktligen icke ser på samma sätt som dessa i Norrland pågående arbetskonflikter. Jag har här ett cirkulär, som belyser, hur det kan gå, då man använder denna stridsmetod i det fördolda utan möjlighet till kontroll: Svenska arbetsgivareföreningens cirkulär nr 88 år 1921 till föreningens delägare inom Stockholms stad och län samt medlemmarna i Sveriges träindustriförbund lyder: »Åberopande vårt cirkulär nr 88 av den 3 september 1921 rörande strejk hos snickaremästare Gustaf Lindqvist, Stockholm, få vi härmed meddela, att, sedan anmälan inkommit från firman att arbetarna Johan August Almström, Karl Gustaf Andersson, Karl Emil Thorell och Gustaf Ernfrid Ahlin blivit av misstag anmälda såsom utestängda, det ej möter något hinder att lämna arbete åt ifrågavarande arbetare. Stockholm den 12 september 1921. Svenska arbetsgivareföreningen, Hjalmar von Sydow.»

Fyra arbetare hava alltså blivit bojkottade på grund av misstag, men det har inte skett offentligt, det sätt på vilket arbetarna förfara, utan hemligt. När man sedan slutligen kom underfund med, att man gjort sig skyldig till ett misstag, har man, då man velat rätta misstaget, förfarit på samma sätt som tidigare, då man blockerade, hemligt. Upplyste man vederbörande om att det förelåg ett misstag? Jag frågar kammarens ledamöter: I vilken omfattning pågå dylika misstag? Däröfver veta vi intet annat än vad som sipprar ut vid olika tillfällen. Jag vet inte, om herr Lindman finner något upprörande i detta. Jag förmodar, att herr Lindman är van vid detta, och att det icke betyder så mycket för honom.

Jag har också här någonting, som belyser under vilka förhållanden arbetare, småbönder och arrendatorer däruppe i skogarna nödgas arbeta. Det bör då också lättare kunna förstås, varför man icke är tillfreds med de nuvarande förhållandena och varför man önskar få till stånd en ändring i de avverkningskontrakt, som tillämpades före uppgörelsen i fjol, då som bekant vissa för arbetarna gynnsamma bestämmelser intogos i kontrakten. Förut var en jordbrukare, en småbonde, en arrendator, som träffat överenskommelse med en skogsägare om

avverkning inom visst område, genom kontraktet lagligen förpliktad till att, hända vad som hända ville, fullfölja kontraktets bestämmelser. Det hände ibland, att en småbondes enda häst förolyckades under arbetet, vilket var i och för sig en högst betydande förlust för bonden, arrendatorn eller vem det nu kunde vara. Här har nu en torpare råkat ut för olyckan att under arbetet förlora sin häst. Denne torpare blev av skogsbolaget lagligen sökt för avverkningskontraktets fullgörande. Då han förlorat hästen och icke kunde fullgöra kontraktets bestämmelser, medförde detta en bötessumma för honom av icke mindre än 1,545 kronor 30 öre. Han blev nämligen genom domstolsutslag förklarad pliktig utgiva

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Kapital	kr.	828:16
5 % ränta därå från den 14 februari 1920	»	205:38
Rättegångskostnader	»	350:—
Protokollslösen i häradsrätten	»	46:50
Stämpel å hovrättens dom	»	6:75
Underrättelse- och utmätningkostnader	»	108:51

eller tillsammans kr. 1,545:30

Det är helt naturligt, att då en fattig torpare drabbas av en sådan olycka som att förlora hästen och därtill blir genom utslag dömd att betala skogsägaren ett belopp av 1,545 kronor, därför att han på grund av förlusten av hästen icke kunnat fullgöra ett ingånget avverkningskontrakts bestämmelser, detta blir fullständigt liktydigt med ekonomisk ruin för vederbörande.

Nu veta vi ju, att förhållandena uppe i skogarna voro sådana, att befolkningen reagerade på ett mycket eftertryckligt sätt. Man hade gjort betydande uppoffringar för att få till stånd en fackorganisation tillräckligt stark för att bjuda skogsbolagen spetsen. Man lyckades med organisationens hjälp så småningom få till stånd en uppgörelse, som tillförsäkrade skogsarbetarna, torparna, arrendatorerna, småbönderna, vissa lindringar i de förut gällande mycket stränga bestämmelserna. Man enades vid denna uppgörelse bland annat om, att i och med den nu träffade överenskommelsen alla stridsåtgärder, direkta eller indirekta, som föranletts av mellan de av denna överenskommelse berörda parter tidigare rådande meningsskiljaktigheter, skulle vara återkallade, och utfäste sig Svenska skogs- och flottningarbetareförbundet att hemställa till sina respektive avdelningar att låta av dem vidtagna stridsåtgärder förfalla. Inga trakasserier av något slag skulle få ifrågakomma mot någon, eho det vara månde, som hade varit inblandad i föregående skogsarbetsstrider.

Det var sålunda ett kategoriskt förbud mot vidtagande av några som helst trakasserier eller strider, sedan en gång fred var sluten. Det oaktat utsändes från arbetsgivarsidan denna tryckta handling på tillsammans 8 sidor, upptagande 639 namn på personer från 21 socknar i Västernorrlands län, som framför andra skulle beredas arbete under skogsavverkningarna. Då man nu hade träffat en överenskommelse, som förbjöd vidtagande av alla trakasserier, och ändå utsände en sådan tryckt handling, som skulle ge en förmånsrätt till alla de i förteckningen upptagna personerna framför andra, så gjorde man sig här väl skyldig till brott mot den träffade överenskommelsen. Det är påtagligt, i all synnerhet som man samtidigt i överenskommelsen uttalat, att man finner det vara naturligt, att bygdens befolkning skulle i regel ha företrädesrätt till arbete. Detta betyder i verkligheten en blockad av alla dem, som icke äro upptagna i denna förteckning. Jag nämner detta som belysande för tillvägagångssättet å den andra sidan.

Jag är övertygad, att om den ärade interpellanten vill bidra till att få lugn och arbetsfred uppe i Norrlandsskogarna, så kan han inte på ett effektivare

Svar å
interpellation.
(Forts.)

sätt göra detta än genom att medverka till att få till stånd arbetsavtal uppe i skogarna, något som för närvarande saknas på grund av arbetsgivarnas motstånd och deras ovilja att förhandla med arbetarna eller medgiva arbetarna rätten att förhandla kollektivt om önskvärda bestämmelser. Jag är övertygad därom, att om man har den uppfattning, att fackföreningarna äro likställda med en stor ekonomisk trust, och vill göra fackorganisationerna till »den inre orons källa», så gör man sig skyldig till ett kapitalt misstag. Jag tror, att man förväxlar orsak och verkan, och jag tror, att det ligger någon sanning i vad en landshövding yttrade i anledning av de där uppe i skogarna rådande förhållandena: »Förr än Landsorganisationen blir i tillfälle att få till stånd fackorganisationer inom detta väldiga område kunna vi ej åstadkomma det lugn på arbetsmarknaden, som är erforderligt.» Jag tror, att det ligger ett bättre omdöme i denne landshövdingens ord än det som ådagalägges, då man betecknar fackorganisationerna som varande den inre orons källa.

Jag är också övertygad om, att det ligger en mycket sund syn på förhållandena i det påstående som gjorts om det svenska folket: »Det är sunt i sin innersta rot, och går man det till mötes, kommer det emot.»

Hans excellens herr statsministern **Sandler**: Herr talman, mina damer och herrar! Den ärade interpellanten sade i början av sitt anförande i anledning av svaret ifrån regeringsbanken, att han var tacksam för svaret men ej för dess innehåll. Det var kanske heller icke mycket att undra på, men vems var skulden? Förhöll det sig inte i själva verket så, att herr Lindman hade frågat så, att han måste själv bli svarande, och det var såsom part i målet han sedan hade att föra sitt andragande vidare.

Det som gjorde herr Lindman till svarande var den uppenbara ensidigheten i hela hans framställning. Jag måste säga, att herr Lindman dokumenterade denna ensidighet ånyo i sitt anförande här. Bara såsom ett litet karakteristiskt exempel: då herr Lindman nu medgav, att det finns ju ett stort område för blockadväsendet, som tillhör vad man skulle kunna kalla för den reguljära industriella krigföringen, väl bekant för herr Lindman, då begagnade han ordalagen, att de åtgöranden, som arbetsgivarna vidtogo, voro deras motåtgärder, och dessa kommo fram såsom ett självförsvar gent emot den angripande arbetarparten. Hela detta sätt att lägga upp saken, som om det vore någonting utan vidare givet, att det är arbetarparten, som är den angripande, var ett nytt, tydligt vittnesbörd om ensidigheten i utgångspunkten. Är de inte så, herr Lindman, att vi ha alldeles tillräckligt att vara oense om ändå, för att vi skulle kunna kosta på oss att vara ense om vissa fakta? Exempelvis det, att ibland är det den ena och ibland den andra parten, som uppträder som angripande på det industriella området, och att de bägge parternas åtgöranden äro av enahanda natur.

Herr Lindman gled ganska snabbt över frågan om hur man skulle ställa sig till detta stora och verkligen väsentliga område av det problem, som här föreligger. Han uppehöll sig i stället vid syndikalisternas städgar och vid att förebraga för kammaren ytterligare några exempel på vad man har kallat för Härjedalsterrorn.

Då herr Lindman i det sammanhanget kom in på frågan om ordningsmaktens ställning, så måste jag konstatera — efter det att herr Lindman nu har avböjt och talat om, att han har ju icke väntat sig något annat av svenska ämbetsmyndigheter än att de skulle göra sin plikt — vad det är, som herr Lindman har sagt i sin interpellation. Det står fast, att interpellanten där har uttalat bland annat, att det kränkta rättsmedvetandet kräver, att ordningsmaktens företrädare överallt skola inskrida och beivra förekommande övergrepp. Den fråga,

som socialministern gjort, står obesvarad kvar: Vad är det som föranlett herr Lindman till ett sådant uttalande i interpellationen? Ännu i dag framställer herr Lindman förhållandena i Härjedalen, såsom om där rådde något slags permanent krigstillstånd. Jag nödgas då här återgiva, vad landshövding Linnér i sitt yttrande till justitieombudsmannen anförde sammanfattningsvis angående förhållandena där uppe. Det lyder sålunda: »Länsstyrelsen har vidtagit de åtgärder för rättstillståndets upprätthållande i länet, som kunnat och bort vidtagas. Det är obefogat att framställa Jämtlands län eller speciellt Härjedalen såsom något oroscentrum framför andra. Svagheter i det nuvarande rättstillståndet, vilka detta län har gemensamt med samhället i övrigt, ligga till stor del på ett annat område än det som regleras av ordningsmakt och strafflag.»

Då herr Lindman här har åberopat sig på svensk rättsuppfattning, tillåter jag mig göra gällande, att för den rättsuppfattning, som jag bekänner, är väl det naturliga, att ordningsmakten skall ingripa, då det föreligger anledning därtill, men att ordningsmakten icke har att ingripa utan stöd av gällande lag. Det är vad jag föreställer mig stå i full överensstämmelse med svensk rättsuppfattning. Jag är övertygad om att myndigheterna hava i det hänseendet gjort vad å dem har ankommit.

De företeelser på blockadväsensens område, som här varit föremål för behandling, äro ju av mycket olika slag. Det skall icke fördöljas, att det ibland dem finnas åtgärder, som till själva sin art äro efter allas vårt gemensamma rättsmedvetande förkastliga, lika litet som att det ibland dem finnes andra av den beskaffenheten, att den olägenhet de medföra, inte står i någon rimlig proportion till det ändamål, de skola tjäna, och som därför ur en allmän samhällsynpunkt måste betraktas såsom icke tjänliga. Men vill man ge en rättvisande framställning, så får man väl också fortsätta, gå vidare och säga, att för det stora huvudområdets vidkommande, är det fråga om sådana åtgöranden, som stå i det närmaste sammanhang med de ekonomiska konflikterna över huvud taget på arbetsmarknaden, och då blir naturligen omdömet om de valda stridsåtgärderna på ett sådant sätt sammanflätat med värdesättningen av själva stridsmålen, att man icke kan tala om det ena utan att tala om det andra. Jag menar inte direkt det, att parterna låta sin uppfattning färgas av vad de tycka vara för deras egna intressen det tjänliga, jag tänker på ett mera samhälleligt betraktelsesätt å ömse sidor. Det kan mycket väl hända, att på den ena sidan man företräder det betraktelsesättet: nu måste arbetslönerna ned, nu måste produktionskostnaderna sänkas, och följaktligen måste här tillgripas ekonomiska tvångsåtgärder, vilka ifrån denna utgångspunkt representera ett samhällets intresse och inte bara en grupps intresse. Men mot det kan ställas ett annat betraktelsesätt, som går ut ifrån, att här leva stora massor av medborgare i det svenska samhället på en alltför låg levnadsstandard, och det är ett allmänt samhällsligt intresse att denna levnadsstandard förhöjes. Man vidtager ekonomiska stridsåtgärder, och man finner dem vara ur allmänt samhälleligt synpunkt motiverade på grund av värdesättningen av själva stridsmålet.

Det är det jag har velat här särskilt understryka. I det svar, som socialministern gav, ställdes också denna fråga in i det större sammanhang, där den hör hemma. Frågan om lockout- och bojkottväsendet kan helt enkelt icke bedömas, allra minst om man sätter den i samband med frågan om en eventuell ytterligare lagstiftning på dessa områden, utan att man tager upp till bedömande frågan om själva de konflikter, som ligga bakom. I detta stora och vidlyftiga lagstiftningsärende skall jag här icke ingå på något annat uttalande än ett konstaterande därav, att herr socialministern, herr Lindman och herr Löfgren i Stockholm ju äro ense därom, att detta lagstiftningsområde är utomordentligt svårt. Herr Lindman hade i sin interpellation pekat på, hur bristfälligt vi hava det ställt i Sverige på detta område. Herr Lindman böjde sedan av

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

i sitt anförande här från att gå närmare in på frågan med ett sådant konstaterande av problemets svårighet. Efter det i många stycken synnerligen klorläggande anförande, som här hållits av herr Löfgren i Stockholm, skulle jag vilja stryka under en synpunkt i det anförandet, nämligen den, att vad som är den väsentliga vinsten av utvecklingen på detta område är, att vi här i Sverige hava fått en så fast industriell rättsordning, att den verkligen, trots vad herr Lindman yttrade i sin interpellation, väl tål jämförelse med förhållandena i vilket annat land som helst. Jag tror, att man bör väl överväga, om man kan uppnå något bättre och gynnsammare genom att söka på lagstiftningens väg stadfästa de sedvanerättsliga normer, som hava utbildat sig på detta område.

Det som är grunden för denna för våra svenska förhållanden karakteristiska rättsordning, det är den solidaritet, som man tillämpar i de industriella striderna. Då det gäller att bedöma frågan om lockout- och bojkottväsendet, får man ju icke förbise, att bakom skymtar den mycket större och viktigare frågan, att här är en allmän solidaritetens grund uppbyggd, på vilken den nuvarande industriella rättsordningen dock ytterst vilar. Det är icke så, herr Lindman, att vi på vår sida anse, att solidariteten står över allt annat. Den kan, även den, överskrida måttfullhetens gräns, och det finns ett samhällsintresse, inför vilket solidaritetens bud måste vika. Jag bestrider därför, att det är en korrekt framställning av våra uppfattningar, då man karakteriserar dem med orden »solidariteten över allting annat». Men ifrån de utgångspunkter, som jag företräder, måste man betrakta solidaritetsprincipen såsom en sådan bärande grundval för hela det moderna samhället, att man vid bedömandet av dessa spörsmål alltid måste fråga sig, om inte det är genom ett vidare utvecklande och fullkomnande av detta solidaritetsbegrepp, som samhällets vidare utveckling skall föras.

Den maning till regeringen, som herr Lindman har ställt, att just en sådan regering som den nuvarande, eller medlemmarna i densamma, på grund av sin ställning till arbetarklassen skulle kunna göra särskilt mycket för att förhållandena på detta område skola bliva annorlunda och bättre, vittnar ju om att herr Lindman tilltror den nuvarande regeringen åtskilligt i fråga om dess förmåga att vinna gehör. Jag hoppas, att man förstår, att regeringen och dess medlemmar själva vilja välja de medel, som kunna finnas vara lämpliga för att utföra någon gagnande gärning på detta område, och jag måste säga uppriktigt, herr Lindman, att det skulle vittna om dåligt omdöme från regeringens sida, ifall en sådan ensidig framställning som herr Lindmans gjordes till utgångspunkt för den maning, han här har påkallat.

Jag har ytterligare ett ord att säga. Det har i denna debatt talats så mycket om terror av olika slag. Det har berättats exempel på brutala åtgärder ifrån den ena sidan, och de ha framkallat, såsom naturligt svar, exempel på brutala åtgärder ifrån den andra partens sida. En talare karakteriserade tillståndet såsom ett allas krig mot alla. Är inte ändå detta en oerhörd överdrift? Är det verkligen en god gärning att på det sättet framställa förhållandena i det svenska samhället, som om vi levde i något tillstånd av en allmän ömsesidig terror? Skall en skildring av de faktiska förhållandena bli rättvisande, måste man väl ändå säga sig, att det industriella stridstillståndet överhuvud taget är ett undantag och att det normala är, att vi leva i ett fredligt arbete. Och vidare, att då det råder ekonomiskt krigstillstånd mellan arbetare och arbetsgivare, så föres denna strid som regel på ett oklanderligt sätt, och det tror jag man har rättighet att säga om både den ena och den andra parten. Det sätt, på vilket man framställer vissa beklagliga företeelser, tycker jag erinrar om — för att taga en bild — något sådant som att man skulle uttala sig ringaktande om våra svenska järnmalmers beskaffenhet därför att, då man framställer järnet, så kommer det i den processen också fram mer eller mindre av slagg. Jag har icke velat

undandölja, att det finnes slagg på detta område. Jag tror att rättvisan kräver, att man säger, att det finnes på både den ena och den andra sidan. Men man bör gå vidare och säga, att enligt vår erfarenhet är det ett högvärdigt material, som ligger bakom, som vi ha att göra med i det svenska folkmaterial, och det gör, att man trots dessa skildringar, som nu givas, har enligt min mening rättighet att med tillförsikt se mot framtiden. Min övertygelse är, att en politik, fullföljande de riktlinjer, som den nuvarande regeringen gjort till sina, skall vara ägnad att föra oss ett stycke väg vidare fram till ett tillstånd, där det finnes mindre av det slagget kvar.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på hemställan av herr talmannen att uppskjuta den vidare debatten i anledning av förevarande interpellationsvar till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,2 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 31 januari e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Herr förste vice talmannen anmälde, att debatten i anledning av chefen för socialdepartementet herr statsrådet Möllers besvarande av herr Lindmans interpellation angående förföljelse mot arbetsvilliga i samband med blockad och bojkott m. m. nu komme att fortsättas; och lämnades enligt förut skedd anteckning ordet till

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr **Herou**, som yttrade: Herr förste vice talman! Det andas genom hela herr Lindmans interpellation och inlägg i debatten en varm önskan om ytterligare klasslagstiftning, om statsmakternas ytterligare ingripande mot arbetarparten. Till intäkt härför tas skogsarbetarnas modiga kamp för sin föreningsrätt. Är man då verkligen så rädd för en arbetargrupp, där icke mer än 20 % är organiserad, eller äro måhända baggbölnarnas samvete så sjukt inför sina offers begynnande klassmedvetande? Är, kan man fråga sig, i anledning av den aktion, som inletts av högern här i dag, icke ens Åkarpslagen tillräckligt effektiv? Vilja verkligen de herrar, som i dag talat för bolagskapitalismen, gå ännu längre? Herr Lindman har talat om »det urgamla svenska rättssamhället» och skogsarbetarnas kampmetoder voro, menade herr Lindman, ovärdiga detta samhälle. Kommer icke herr Lindman och de, som med honom talat i detta stycke, att tänka på vad herr Trygger yttrade vid 1899 års riksdag om förslaget till Åkarpslag? Herr Trygger yttrade då: »Det torde vara herrarna bekant, att den svenska rättsuppfattningen från urminnes tid vilat på den principen, att

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

man straffas, när man fullbordat sitt brott, men icke för försök, annat än undantagsvis.» Enligt herr Trygger av 1899 var Akarpslagen stridande mot urgammal svensk rättsuppfattning men enligt herr Lindman av år 1925 fordrar samma rättsuppfattning ännu ytterligare åtgärder. Detta kan vara ett bevis så gott som något på, hur klasskampen skärpes. Denna skärpta kamp mellan exploatörerna å den ena sidan och de exploaterade å den andra, vars skärpning vi kommunister ha siat om, ger bevis för att rättvisan, så länge en klass härskar över andra klasser, är en klassrättvisa, d. v. s. rätt är det, som är nyttigt för klassen. Endast det kan väl förklara den omsvängning i tänkesättet, som skett hos de herrar högermän, som i början av 1900-talet talade mot den klasslagstiftning, som Akarpslagen innebar, men som den dag som är gå in för en klasslagstiftning, som är ännu värre.

Herr Lindman och de, som med honom talat mot skogsarbetarnas föreningsrätt, ha gjort sig skyldiga till uppenbart våldförande av vissa fakta. Huru kan någon med möjlighet att bedöma saker och ting kunna tala om att medborgares rätt och frihet till arbete skulle äventyras av fackorganisationerna? Arbetarna kunna icke förlora vad de icke ha. Under kapitalistisk ordning — eller ordning bör man ju kalla det — finns ingen rätt och frihet för arbetarna annat än den, de med hjälp av sina fackföreningar kunna tilltvinga sig, men fackföreningarna kunna icke skydda arbetarna, om icke solidariteten finnes eller framtvings. Herr Lindmans angrepp mot arbetarklassens föreningsrätt är belysande för satsen: »den måtte förstär ej den hungrige». Om herr Lindman och andra av kammarens ledamöter, som gå mot skogsarbetarnas fackorganisationer, av förhållandenas makt skulle bliva hänvisade till att i egenskap av skogsarbetare söka sig utkomst och därvidlag pröva medborgarnas rätt och frihet till arbete, skulle han säkert bli såväl organisatör och kanske t. o. m. syndikalistisk sådan och även registerförare. Det är ganska troligt, att herr Lindman skulle använda såväl legala som illegala medel för att framtvinga respekt för organisationen, förutom vilken en aktion mot det starka arbetsköpareväldet vore otänkbart. Ty därtill är herr Lindman tillräckligt klok och klassmedveten, och man kan därför absolut säkert förutse, att han såsom skogsarbetare skulle handla på detta sätt.

Inför allt det rabalder, som varit i högerpressen under den senaste tiden rörande skogsarbetarnas ställning i Norrland, kan man ha rätt att fråga sig: vad är det, som har skett i norrlandsskogarna? Jo, vi se utan tvivel begynnelsen till organisation och klassmedvetenhet hos en grupp arbetare, som på grund av arbetsplatsernas kringströddhet haft svårt att kunna organisera sig; och endast det bittra nödläget, som otillräckligheten på arbetstillfällen försatt arbetarbefolkningen däruppe uti, kan vara förklaring till att på sista tiden så relativt hastigt organisationer skapats. Herr Lindman skulle såsom skogsarbetare snart göra den erfarenheten, som övriga skogsarbetare gjort, att om de träffa individuella avtal med arbetsköparen blir arbetslönen fullständigt under den verkliga svältgränsen, i all synnerhet är detta förhållandet i tider av stor arbetslöshet. Överallt där skogsarbetarna äro organiserade, äro deras arbetsförhållanden sådana, att de för att tala med herr Lindman äro ovärdiga vår höga kulturståndpunkt och till vanheder för det urgamla svenska rättssamhället, om det nu går an att tala om något sådant. Det är kanske riktigare att säga, att dessa arbetares levnadsförhållanden äro icke människovärdiga. Den oorganiserade ackordstugaren bland skogsarbetarna, vare sig han är huggare eller körare, är föremål för det rena godtycket. Envar av oss, som något sysslat med skogsarbete, vet, huru oerhört arbetskraften pressas ur skogsarbetarna. Ackordsarbete är ju det vanligaste, och så nedpressade som arbetslönen varit, måste det fordras en fenomenal arbetsprestation för att trygga ens den mest anspråkslösa tillvaro, som skogsfolket får nöja sig med. De norrländska skogsarbetarnas beroende av den arbetsförtjänst som kan erhållas av skogsarbetet ha arbetsköparna medvetet ut-

nyttjat. Det finns väl ingen bland oss, som är alldeles okunnig om sådana fall, där anbudstagarens anbud vid inlämnandet pressas så långt ned — d. v. s. när han för att erhålla arbete åtager sig sådant till det lägst tänkbara pris — att han blir bolaget skyldig, efter det han utfört sin arbetsprestation. I lyckligaste fall kan en organiserad skogsarbetare för närvarande i vissa trakter räkna på en arbetsförtjänst, huggare 3 å 4 kronor om dagen och körare 6, 7 å 8 kronor om dagen.

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Vi känna också under vilka förhållanden dessa skogsarbetare få leva under sitt arbete i de vida skogarna. Trots att deras bostadsförhållanden varit föremål för lagstiftning, äro dessa ännu i dag sådana som äro allt annat än idealiska. Jag kan blott anföra såsom exempel, att Vivstavarvsbolaget 1922 sökte tvinga sina ackordstagare, sina körare, att övertaga bolagets skyldigheter att ansvara för bostäderna på arbetsplatserna. I en del fall lyckas dessa tricks. Arbetaren tiger och tiger av fruktan för att annars bli arbetslös, och där ingen åklagare finnes, där är ej heller lag. I det fallet gjordes dock en del anmälningar, varefter yrkesinspektören ingrep och i en skrivelse till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län anförde en del missförhållanden inom skogsarbetarnas bostadsförhållanden. Jag skall tillåta mig att anföra ett sådant fall ur denna yrkesinspektionens skrivelse och det handlar om ett härbärke, som är benämnt »Herrgårds-kojan». Yrkesinspektören nämner i beskrivningen därom att »denna bostad uppgavs vara 30—40 år gammal, var uppförd av bilat timmer (numera delvis upprutten) under tak av spån anordnat med jordgolv — då härbärgat ligger på en slutning och golvet dessutom var beläget avsevärt under den omgivande markens yta, besvärades det av fuktighet — innertak med fyllning, öppen hörnspis, som då arbetarna togo härbärgat i besittning, var instörtad, men av dem provisoriskt reparerats, ett enkelt otätt insatt fönster. Storlek 3,4 × 3,5 × 1,9 meter. Bebott av 6 man. Luftvolymen per man cirka 3,8 kbm». Det fanns icke mindre än 14 dylika arbetarbostäder, som blivit föremål för yrkesinspektörens klander, efter det arbetarna vägat anmäla det. Jag skall icke nu anföra flera fall, men jag tillåter mig att, i anledning av uttalandena av att ett par högerbönder som däri angrep arbetarklassens försök att organisera sig i norrlands-skogarna, anföra vad en bonde på en annan plats i Norrland meddelat i en tidning, Norrlandskuriren, där han skildrar deras kamp och slit och visar resultatet av allt detta arbete. Han säger, den mannen: »Jag satt en dag och gjorde en återblick på icke allenast min tid som bonde utan även i min fars och farfars långa och mödosamma arbetsdag. Jag räknade och summerade, drog ifrån och lade till, ty jag tänkte få fram någon behållning av deras och mitt arbete. Men vad tror ni jag fick? Så här ser tablån ut: min farfar slutade sitt livslånga arbete med svält, umbäranden, långa tunga arbetsdagar och ett liv i armod från vaggan till graven vid 69 år. Skuld vid bouppteckningen 347 kronor. Min far levde hela sitt liv i släp och slaveri med umbäranden och nöd av alla slag. Han unnade sig knappast vila på sabbatsdagen, slutade sin jordevandring vid 63 år. Skuld vid bouppteckningen 4,280 kronor. Således blev detta mitt arv jämte en hemmansdel, som kan föda fyra kor och en häst. Nu har mitt regemente varat något mer än 10 år och skulden — ja, har den ej ökat, så har den åtminstone inte minskat heller.» Detta fall är icke något sällsynt undantag utan det kan sägas karakterisera förhållandena för Norrlands jordbrukare, som icke kunna försörja sig på jorden och därför måste sälja sin arbetskraft om vintern. Denna bonde, som jag nyss citerat, vill gå andra vägar än de som rekommenderats av högerbönder här i dag ty han manar till kamp och säger: »Låt oss icke bli vankelmodiga i farans stund och fegt taga till reträtten, ty vi skola skriva en sida i Sveriges historia. Låt oss ännu en gång samlas under en gemensam fana och likt våra förfäder göra upp räkningen med fogdar och förtryckare.» Jag är övertygad om att när allt mognat till klarhet, kommer

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

större delen av Norrlands små bönder, som nu sälja sin arbetskraft, att gå i den riktningen.

Ånej, det finnes ingen arbetets frihet för den oorganiserade! Arbetarna få underkasta sig och taga arbetet på de villkor som bjudas eller också jagas som djur av lösdrivarlagens hantlangare med ett Svartsjö som framtidsperspektiv. Det enda, som kan hjälpa oss, är organisation och enhetlig solidarisk kamp mot arbetsköparen. Vi ha sett, huru Norrlands arbetare fört en långvarig strid för sin föreningsrätt, för fackorganisationernas medbestämmanderätt i fråga om avtal. Bolag och andra baggbölare, som tidigare förstått att roffa åt sig väldiga skogsmarker, dem de gjort till föremål för en förödande rovdrift, som genom att lura av allmogen dess skog och hemman skapa den del av det proletariat, som nu dag för dag får sälja sin arbetskraft — dessa baggbölare terrorisera nu bolagsväldets offer än ytterligare genom att söka slå sönder arbetarnas organisationer. Det är denna terror, som bedrivs, herr Lindman — en terror, som är »ovärdig en hög kulturståndpunkt». Går det icke med mindre att slå ned de klassmedvetna arbetarna, så organiserar man beväpnade strejkbrytarkårer. Dessa »mindervärdiga människor», uttrycket ur interpellationen, bli sannerligen icke för mycket trakasserade av våra dagars arbetare. De äro för övrigt skyddade av klasslagar, men strejkbrytarkårerna tillåtas många gånger att alldeles ostraffat trakassera hederliga klassmedvetna arbetare. Vem var det exempelvis, som av politiska skäl köpte upp skuldsedlar på en arbetarnas representant för att beröva denne hans medborgarrätt? Jo, det var en storpatron i Haffarnas förbund. Mot vilka är det man obehörigt tillämpar rätten till fridlysning av vissa områden och fridlyser utfartsvägarna till järnvägsstationen för befolkningen och anställer åtal två år efter sedan »förbrytelsen» att använda vägen har begåtts? Jo, mot 74 arbetare i Bodsjö, som vågade rebellera emot bolagsbaggbölarväldet.

Arbetarna och de, som representera dem, ha skäl att erinra sig det visa ordet, att man kan icke samtidigt tjäna två herrar. Är det klart och tydligt ådagalagt, att Arbetets frihet tjänar bolagens intressen, kan den organisationen icke vara en arbetarorganisation. Det är ganska intressant att läsa vad som framgår av en skriftväxling mellan en bolagstjänsteman och en av ledarna för Arbetets frihet för någon tid sedan, där denne bolagstjänsteman meddelade sin önskan om att hjälpa till med att bilda organisationer för Arbetets frihet. Denne ledare för arbetsfriheten tackade naturligtvis för den goda hjälpen men varnade samtidigt bolagets ombud att framträda alltför mycket i organisationsarbetet, ty som han skrev »i denna sak få vi bolagsombud gå ytterst försiktigt tillväga», och frihetsledaren tillade, att »här skall göras en storrengöring, vars make vi ej sett här i Sverige på århundraden».

Det har här i dag framkastats liknande signaler i anledning av det begynnande klassmedvetandet bland Norrlands skogsarbetare. Kanske borde man ha anledning tro, att regeringen efter den inställning, som dagens debatt har fått, är på det klara med att den också endast kan tjäna en herre, och skall den tjäna arbetarklassen, då må den visa arbetsköparna, att »hut går hem». Jag har ingen-
ting att erinra mot uppläggningsen av de anföranden, som ha hållits från regeringshåll, annat än avsaknaden av något positivt i kampen för arbetarna, men nog är det väl något, som kunde göras mot arbetsköpardömet för arbetarklassen av en arbetarregering. Den kunde åtminstone gå in för en undersökning av möjligheten att vägra statens annonsering i strejkbrytartidningen Arbetets frihet, och den kunde också, arbetarregeringen, gå in med en verklig aktion för Åkarpslagens upphävande. Det anser jag vara rätta svaret på högerns aktion i dag.

Härpå anförde:

Herr Hamrin: Herr talman! Efter den långa debatt, som här nu har pågått i flera timmar, är det ju ganska naturligt, om det icke åtminstone från

min sida finns mycket att tillägga till vad som förut har blivit sagt. Jag har emellertid redan från början gjort den reflexionen, att den debatt, som här har förts, fullständigt återspeglar vad som händer och sker därute i landet på arbetsstridernas område, ty vid varje konflikt, som uppstår, ja redan innan en öppen konflikt inträder, framträda de båda parterna och beskylla varandra att vara skulden och orsaken till den inträdda konflikten. Man mobiliserar på båda sidor allt vad stridskrafter heta för att påbörda varandra ansvaret för den situation, som inträtt.

Skulle jag, herr förste vice talman, våga karakterisera de olika parternas uppträdande här i dag, skulle jag vilja säga, att den ärade interpellanten i sitt anförande gjort gällande, att han och hans meningsfränder, enkannerligen arbetsgivarna, icke hade någon skuld i den nuvarande situationen, utan att all skuld låge på arbetarsidan. När jag sedan ger uttryck åt en reflexion över vad den andra parten haft att säga, skulle jag vilja påstå, att man ifrån de socialdemokratiska riksdagsmännens sida gjort gällande, att det är arbetsgivarna, som ha den huvudsakliga eller enda skulden till de oroligheter, de strider och de konflikter, som uppstå nu och då på arbetsmarknadens område. Härifrån kanske jag i rättvisans intresse bör göra ett undantag för de båda statsråd, som uppträtt i denna debatt, ty de ha åtminstone sökt att i någon mån göra gällande, att skulden ligger på båda sidorna.

Jag tror dock, herr talman, att när man går att skipa rättvisa på detta område, kommer man alldeles osökt att tänka på den ofrånkomliga lagen om sådd och skörd. Med hänvisning härtill skulle jag särskilt vilja rikta den vädjan till den ärade interpellanten, att han något ville tänka över vad som kan vara anledningen till att vi i vår tid få uppleva och bevittna så många strider på arbetsmarknaden. Det fanns ju dock en tid, då arbetsgivarna i vårt land allena rådde och härskade både i politiskt och ekonomiskt avseende, då verkliga övergrepp begingos från arbetsgivarnas sida, och då arbetarna, för att använda ett vanligt uttryck, voro slagna till en slant. Det är en skörd, som landets arbetsgivare nu få hösta in efter långa år av sådd.

När interpellanten gör gällande, att våra bolag däruppe i Norrland, jämväl i mellersta Sverige, skulle vara så måna om sina underordnade och sina arbetare, så undrar jag, om den meningen verkligen med fog kan göras gällande. Jag tror för min del, och jag har vunnit den insikten i detta spörsmål, då jag har följt med utvecklingen och något sökt sätta mig in i de händelser, som ha timat under gångna tider, att den där omsorgen om de underordnade och arbetarna mottages med misstro därför, att man ännu har i färskt minne, hur dessa bolag härjat, då de icke hade emot sig någon starkare part utan kunde handla efter gottfinnande.

Men, herr förste vice talman, liksom i krig mellan olika nationer förödelse och förluster icke blott drabba de båda stridande arméernas soldater utan understundom kanske ännu mera en tredje part, de stora fredliga medborgargrupperna i de olika länderna, så är det också på detta område, som ju för övrigt under diskussionen upprepade gånger har blivit betonat. Det är en tredje grupp i vårt land, som i verkligheten får vidkännas en stor del av den förödelse och de förluster, som det krig medför, varom vi i dag tala.

Hans excellens herr statsministern gjorde visserligen gällande, att det icke är så farligt med dessa strider i vårt land, som man här sökt blåsa upp dem till. Han sade, att jämför man vårt lands med andra länders arbetskonflikter, ha vi icke någon anledning till särskild oro eller till någon vecklagan. Ja, jag skall nu icke diskutera med en så kunnig man på detta område som herr statsministern, men jag vill dock säga, att går man till den officiella statistiken, nog finner man där siffror, som äro synnerligen nedslående jämväl för Sverige. Så finns det en annan faktor, som herr statsministern uppenbarligen icke

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

räknar med, som visserligen är osynlig, men som är av den allra största betydelse. Det är ju alldeles klart, att så länge dessa strider och konflikter ständigt och jämt uppstå och förekomma, finns det en mängd människor här i vårt land, som icke våga sätta i gång ett företag för att bereda arbete, bröd och livsuppehälle åt ytterligare några hundra eller tusen svenska medborgare. De känna till hur läget är. De veta, att så snart de börja en industri eller sätta i gång ett företag, så mötas de ständigt av dessa konflikter, de mötas av denna oro på arbetsmarknadens område, och det är icke underligt, om en och annan av dessa verkligen reflekterar över att använda sin energi, sina kunskaper och sin skicklighet på ett eller annat område i ett annat land. Jag skulle här en passant vilja skjuta in, att jag härom dagen hörde en mycket framstående man i huvudstaden, som lett uppförandet av många stora byggnader, allvarligt reflektera över att emigrera för att använda sina kunskaper, sina insikter och sin erfarenhet på den amerikanska marknaden. Jag vill icke göra gällande, att ett sådant enstaka exempel i själva verket betyder så mycket, men jag återkommer till vad jag nyss sade: Denna osynliga faktor i vårt ekonomiska liv spelar enligt min bestämda övertygelse en betydligt större roll än vi i allmänhet vilja tillerkänna densamma.

Jag talade om den tredje parten, dessa lugna fredliga medborgare i vårt land, som icke tillhöra vare sig arbetsgivarparten eller de stora arbetarorganisationerna. Är då den verkliga betydelselös, då vi diskutera denna sak? Den utgör i själva verket — det är alldeles obestridligt — den största delen av vårt lands befolkning. Den utgör majoriteten av det svenska folket, och det är denna stora majoritet, som esomoftast får sitta värst emellan, när det gäller de uppslitande striderna på detta område. Det lämnades ju, som jag förmodar en autentisk uppgift om, att det fanns omkring 350,000 organiserade arbetare. Hur många organiserade arbetsgivare det finns, känner jag icke alls till, men jag förmodar, att de lätt kunna räknas i några tusental. Den övriga delen av Sveriges befolkning är det — jag understryker det ännu en gång — som får esomoftast sitta emellan i olika avseenden, när det gäller dessa konflikter. Man undrar, vart jag härmed syftar. Jag skall ta ett enda exempel, nämna ett enda ord, som belyser vad jag syftar på. Tänk på murarhistorien, murarna i Stockholm! Vilka är det, som får sitta emellan, när det gäller sådana konflikter, om icke den del av huvudstadens befolkning, som icke tillhör vare sig det ena eller det andra av dessa läger.

Jag måste därför säga, att det gör ett vemodigt intryck åtminstone på mig, då jag från statsrådsbanken har fått lyssna till de anföranden, som ha hållits, och av vilka det framgår, att den nuvarande regeringen icke är betänkt på att söka vidtaga några som helst åtgärder för att åstadkomma ett bättre sakernas tillstånd.

Medan jag talar härom, må det tillåtas mig att uttala en liten stilla undran, anknuten till några ord av en ärad representant på stockholmsbanken, herr Löfgren. Han började sitt i övrigt skickligt lagda anförande med en förklaring, att det syntes honom omöjligt att genom lagstiftningsåtgärder kunna åstadkomma några effektiva åtgärder för att råda bot på de påtalade missförhållandena, men han slutade samma anförande med att efterlysa, huruvida icke regeringen ändå vore betänkt på att fortsätta det initiativ, som föreslogs 1921 av riksdagen, och som jag vill minnas upprepades 1922 eller 1923. Det var ju ändå så, att det här i riksdagen år 1921 framlämnades massmotioner, undertecknade av 140 å 150 ledamöter från olika av de så kallade borgerliga partierna. Riksdagen avlät en skrivelse till Kungl. Maj:t, men av densamma har man ännu den dag som är icke hört något. Det deklarerades då från socialdemokratiskt håll mera klart och tydligt än vad som i dag har varit fallet, att det vore ett gemensamt önskemål för hela vårt land

och dess befolkning, att det kunde bli lugna och fredliga förhållanden på arbetsmarknaden, men därvid stannade erkännandet från detta håll. De invändningar, som då gjordes, kanske då hade någon bärkraft, men i varje fall synes det mig, som om de icke skulle ha det i den tid, vi nu leva. Man sade nämligen då ifrån socialdemokratiskt håll, att vad tjänar det till att sätta i gång en utredning eller företaga en undersökning om vad som bör göras, ty det blir ingen objektiv utredning, ingen opartisk undersökning. Jag skulle vilja tillägga, att när vi nu ha en socialdemokratisk ministär, som stöder sig på det s. k. arbetarpartiet, så borde åtminstone den synpunkten vara av mindre betydelse, då ju herrarna på regeringsbänken ha tillfälle att själva bedöma och planera och dra upp riktlinjerna för den undersökning och den utredning, som naturligtvis måste föregå ett förslag för att vinna något resultat i denna komplicerade sak.

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr talman, jag skulle nästan kunna sluta här, men jag vill tillägga några få ord. Det är ju så, att det socialdemokratiska partiet, och naturligtvis därmed också den nuvarande regeringen, gång efter annan proklamerat sin fredskärlek. Jag skulle också vilja tro, att när vår nuvarande försvarsminister om en eller annan vecka framlägger sin försvarsproposition, så kommer han att motivera de nedskrivningar i försvarsbördorna han kommer att föreslå riksdagen att vidtaga, därmed att vi leva under fredligare och lugnare internationella förhållanden. Han tror alltså, och regeringen med honom, på en fredlig utveckling, när det gäller förhållandena mellan de olika nationerna. Men hur rimmar detta egentligen med det sakförhållandet, att man ställer sig fullkomligt passiv, när det gäller att göra någonting för att undanröja konfliktanledningar inbördes mellan de olika samhällsgrupperna i vårt land? Det går ej, svarar man från regeringsbänken, och man avvisar, som jag förut har sagt, gång på gång varje tanke att i det avseendet söka åstadkomma något. Men liksom kriget mellan nationerna går ut över kulturen och går ut över ekonomin, så måste jag säga att lika väl gå dessa inbördes strider ut över både kulturen och ekonomin. Är det så, att den nuvarande regeringen i sitt arbete, om den nu vill uppta den tanken som har framförts ifrån olika håll att försöka åstadkomma någon förändring, behöver större maktmedel ifrån riksdagens sida, såväl emot den ena gruppen som emot den andra, är jag för min del livligt övertygad om att den stora majoriteten i Sveriges riksdag också skall vara villig att lämna ett sådant maktmedel i regeringens händer.

Men det är också möjligt, och därmed slutar jag, herr förste vice talman, att ingen av de båda grupperna som här slåss om makten, arbetsgivarna och de med dem allierade, högerpartiet i stort sett, och socialdemokraterna, stödda på de socialdemokratiska arbetarna, någonsin komma fram till en uppgörelse. Den stora massan av landets befolkning får då alltjämt bevittna denna upprievande strid. Men det är möjligt, att den dag dock kan komma, då den stora majoriteten av landets befolkning tar upp denna fråga till ett avgörande, och också skall visa sig mäktig att framdriva densamma både i regeringen och i riksdagen.

Herr Järte: Mina herrar! Jag är i åtskilligt förekommen av herr Hamrin, särskilt då han förklarade denna fråga vara en angelägenhet, som framför allt rör den stora, neutrala massan av landets befolkning, den oskyldiga tredje personen. Det är det riktiga greppet på frågan; det är detta, som gjort den så brännande och så aktuell i vårt offentliga liv under det sista året. Därför är den framställda interpellationen rakt ingen partiaktion. Den skulle ha riktats till vilken regering som helst, därför att förhållandena nu ha nått den olidliga grad, att man måste påkalla regeringens speciella uppmärksamhet och

Fortsatt debatt i anledning av svar a interpellation. få frågan bragt på tal i riksdagen. Jag måste emellertid säga, att det svar, som givits från denna regering på interpellationen, var motsatsen till tillfredsställande! Det hade vi icke väntat oss!

(Forts.)

Herr socialministern vägrade sålunda att svara på frågorna med den motiveringen, att interpellationen var »ensidig» och frågorna för »elaka». Han passade i stället på tillfället att gå in på en synnerligen vidlyftig exposé av avtalsrättens utveckling och nuvarande status, och slog därvid med stor emfas in fullkomligt öppna dörrar. Envar som något känner dessa förhållanden, vet ju, att strejk och lockout enligt gällande rättsordning äro tillåtliga fackliga stridsmetoder. Arbetarna ha frihet att nedlägga arbetet, och arbetsgivarna ha rätt att låta bli att anställa arbetare. Vad är då blockaden? Jo, den är helt enkelt en verkställighetsåtgärd som konsekvens av ett strejksbeslut, och blockadens, den statutreglerade organisationsmässiga blockadens motsvarighet är den s. k. svarta listan. Blockaden vänder sig till offentligheten, därför att det gäller en organisations tusentals medlemmar ute i landet. Den s. k. svarta listan är ett cirkulär, som arbetsgivarföreningen skickar per post till sina medlemmar och säger dem, att de och de arbetarna äro med i strejk eller lockout och därför icke, så länge konflikt pågår, får anställas hos dem. Detta cirkulär benämnes »svart» lista, därför att man ofta tänker i färger och ofta hämtar dessa från den gamla motsättningen mellan ljusets och mörkrets makter, varvid arbetarnas motpart alltid regelbundet tilldelas den svarta färgen, liksom enligt amerikanskt bruk strejkbrytarna i Norrland kallas »svartfötter».

Om man skall vara rättvis, måste man medgiva, att den offentliga blockaden, kungjord i allmänna tidningarna, är ett *skarpare* vapen än arbetsgivarföreningarnas nyssnämnda cirkulär. Men det är klart, att blockaden är lika impopulär hos arbetsgivarna som de s. k. svarta listorna hos arbetarna. Det är en fullkomlig motsvarighet som föreligger även i det hänseendet. Och det är inte mera synd om de arbetare, som stå på den »svarta listan», än om dem, som deltaga i strejk och lockout och vilka äro identiskt samma personer, ty de få understöd av sin organisation. Men — här kommer en avgörande punkt! Alla äro vi väl med om att en organisations medlemmar skola respektera organisationens beslut, med risk att eljest bli betraktade som dåliga kamrater, liksom man också på arbetsgiversidan med uppsägbara reverser bundit sina medlemmar. Så långt råder fullkomligt fri överenskommelse. Men är det riktigt, att en person, som *inte* tillhör organisationen, som ogillar den verkställda stridsåtgärden, därför skall betraktas som »osolidarisk» och på den grund »behandlas efter förtjänst»? Enligt min mening ingalunda. Det är varje svensk medborgares rätt att söka arbete, var och hur han finner lämpligt, och att fritt antaga detta arbete. En sådan arbetsvillig skall och måste skyddas, då han ärligt och efter bästa förmåga söker försörja sig och de sina, liksom också varje arbetsgivare, som inte tillhör en arbetsgivarförening, enligt min mening bör ha oförkränkt rätt att anställa vilka arbetare som helst. Strejkens och lockoutens rättsverkningar ha sålunda sin bestämda gräns av och i organisationsramen. Den vidgning av blockaderna, som vidtar därutöver och drabbar de oorganiserade av alla de slag, är enligt min mening orättmätig, antisocial och följaktligen samhällsskadlig. Det syndas ibland häremot även på arbetsgiversidan, vilket icke är någon nyhet och som icke skall fördöljas. Herr Johanson anförde i middags en del hemligheter av det slaget icke så mycket åt oss som åt protokollet. För min del ogillar jag varje sådan utvidgning av stridsåtgärderna, som länder utomstående till förfång. Härmed kränkes hans rätt och frihet att driva sin näring, som honom lyster under lagens rämärken. Ty det är, mina herrar, i näringsfrihetens tecken, under dess stjärna som vi ha gått framåt så oerhört under den sista mansåldern materiellt, socialt, kulturellt. Varje åtgärd, som på något sätt kringskär friheten, ge-

nom påbud av självskapade myndigheter med tvångsmakt. är oriktig och skadlig.

Arbetsgivarnas överträdelse av sagda gräns äro dock av långt, ja, ojämförligt mindre omfattning. Det förekommer inte längre från arbetsgivar-sidan några angrepp på föreningsrätten. Den tiden är länge sedan förbi, då man gjorde lockout för att förhindra arbetarna att organisera sig. Allmänhetens och arbetsgivarnas hela syn på dessa problem ha i grund förändrats. Den rent Manchesterliberala uppfattningen, som i fackorganisationen och arbetskonflikterna såg ett brott mot samfundsordningen, har försvunnit; likaså det gamla patriarkaliska husväldet, som i arbetaren såg den underlydande tjänaren. Lyft av de ekonomiska framstegens mäktiga flodvåg har samtidigt arbetarklassen förts upp på ett högre plan med avseende å sin yttre standard, som är annorlunda och mycket förmånligare än 30 år tillbaka. Till denna obestridliga utveckling har *icke* organisationsväsendet i främsta rummet bidragit, utan välståndet skulle ha stigit det förutan som i Amerika. Men de starka organisationerna ha kanske bidragit till att förändra företagarnas uppfattning av arbetarna, vilken, som sagt, varit föremål för en betydelsefull evolution. Man uppfattar numera arbetarparten som en merkantil vederlike på arbetsmarknaden; man köper arbetskraft som man köper elektrisk kraft. Det är en likställighet, som är riktig och oundgänglig, och som också i det personliga umgänget efterträts av en jämlikhet, som är en stor social vinning. Även på den punkten har Amerika kommit till Sverige, men med en i övrigt vida bättre ställning för den svenske arbetaren än någonsin i För-enta staterna. Ty, mina herrar — mr Henry Ford i Detroit tar inte emot några ombud för en fackorganisation för att förhandla med sina arbetare.

Tiderna ha förändrats: maktförhållandena mellan arbetsgivarna och arbetarna i vårt land ha också kraftigt förskjutits. Arbetsorganisationen har hos oss en sådan styrka, att, herrar statsråd, er närvaro på regeringsbänken, där ni i alla fall blott representera en minoritet av det svenska folket, är det bästa beviset på vilken ställning arbetarrörelsen nu intar i vårt svenska samhälle. Tro verkligen ni andra av arbetarpartiet, att det är något slags nödvärnskamp för elementära rättigheter eller den nakna existensen, som för närvarande föres från de svenska arbetarorganisationernas sida? Det är ingalunda fallet. Och till-lämpar jag detta på vad jag nyss nämnde om vissa enligt min mening klan-dervärda ingrepp från en del arbetsgivareföreningars sida i näringsfriheten, emot den enskilde utanförståendes rätt, måste jag säga, att de hanteringar, där sådant förekommit, äro byggnadsbranschen och elektricitetsbranschen. Men här-vidlag ligga som bekant maktförhållandena på arbetsmarknaden på det viset, att man verkligen kan säga, att i det fallet borde allmänhetens, det vill säga konsumenternas, livliga sympatier vara på arbetsgivarnas sida, som föra en ofta hopplös försvarskamp mot de övermäktiga fackföreningarnas hänsynslösa löne-offensiv och upprörande blockadtaktik. Vad arbetsgivarna vilja är att und-komma det järngrepp, som fackföreningsmonopolet har på dessa näringar. De kunna göra det mycket enkelt genom att bara gå med på lönekraven och över-vältra dem på allmänheten i form av höjda hyror och ökade kostnader för elek-triskt material. (Herr *Månsson* i Hagaström: husjobbarna!) Aek, herr Månsson, murarna äro dessa spekulanters bästa bundsförvanter: de samarbete ut-märkt i präktigt kompanjonskap! Ingenting belyser bättre tillståndet på detta område. I detta speciella fall kan man sålunda tala om mycket förmildrande omständigheter som tillräcklig grund för dessa arbetsgivareföreningars intrång på näringslivets frihet.

Emellertid, vad interpellationen rör sig om är den utväxt av blockadväsendet, som gäller åtgärder utanför lagens ramar. Det är den personliga kränk-

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

ningen, skymfen och förföljelsen mot de arbetsvilliga, den offentliga bojkotten av personer, vilka, såsom handlande eller gästgivare, behandla arbetsvilliga som vanliga medborgare och inte vilja underkasta sig organisationens påbud att betrakta dem och behandla dem som vore de fågelfria och spetälska. Det är härom striden gäller; det är detta interpellationen avser. Men regeringen vill icke se denna sanning i ögonen; den vill icke lova att medverka till att bekämpa dessa otillständiga och otillätna utväxter av blockadväsendet, som artar sig att varda en verklig landsplåga. Övergreppen växa i kolossal skala. Helt naturligt för resten! Sådans tid: det trettioåriga arbetet att organisera Sveriges arbetare och att inplanta i dem fackföreningarnas taktik och moralbud, är i viss mån avslutad. Organisationerna stå nu manstarka och rustade. Skördeanden har fallit över dem. De missbruka sin makt och de utnyttja sin solidariska disciplin i en så kvantitativ utsträckning, att man kan tala om en ny kvalitet av hela vårt offentliga liv. Somliga av herrarna känna igen detta betraktelsesätt från den Hegelska dialektiken. Det förekommer sålunda i vårt land, och varenda dag ger nya exempel, en systematisk hets och brännmärkning av arbetsvilliga, som gör, att själva den habeas-corporis-akt, som varje svensk medborgare måste åberopa för att vara personligen okränkta, få försörja sig, vara i fred och fullfölja sitt arbete, den är riskerad. Det är sanningen, och det är detta, som här är på tal. De arbetsvilliga, som kanske aldrig ha tillhört en fackförening, som kanske av ärligaste uppsåt och efter sitt samvete bryta en blockad och gå i arbete, de begå enligt våra organiserade kroppsarbetares klassmoral en synd, som aldrig kan förlätas. Jo, den kan avplanas, som vi veta, med »avbön», och i vissa fall också med penningböter. Det finns alltså ett slags *avlatskrämeri* inom den svenska arbetarrörelsen, som är i högsta grad kränkande för personlig ära och frihet, och som man tycker, att det borde ligga i arbetarrörelsen eget intresse att snarast möjligt avskaffa.

Hans excellens herr statsministern erkände i ett anförande, som enligt min mening var något mjukare än herr socialministerns svar, som icke var något svar — vartill jag återkommer — att förvisso inte allt är bra som det är — ungefär så var hans tankegång — och att det fanns högre värden att respektera än »solidariteten». Han menade då förmodligen klassolidariteten. Det är en riktig sats, som var och en kan stryka under. Men det är dess tillämpning på den i interpellationen berörda hela långa raden av rättskränkningar, som man väntar och fordrar av regeringen, att den också i handling ville förklara sig beredd att visa. I samma anledning prisade dock hans excellens masssolidariteten mycket varmt, men, mina herrar, den solidariteten visar sig i vardagslivet som en *skråsolidaritet*. Ute på arbetsmarknaden, där har varje fackförening sin trångbröstade och egoistiska solidaritet, som vederbörande kräver respekterad. Och då händer, som inom byggnadsverksamheten, att den »solidaritet», som där utövas av det mäktiga murarskrået, den fordrar vederbörande, att alla arbetare skola böja sig för, fastän den skär de bredaste remmarna ur arbetarklassens egen rygg.

Den karakteristik, som herr socialministern gav av »strejkbrytarna», gick ut på att de voro i allo fördömliga och rekryterade från samhällets drägg. Det är i högsta grad oriktigt, förkastligt och obetänksamt att från denna bänk komma med ett sådant yttrande. Om eleverna i Stockholms stads yrkesskolor i den extra murarklass, till vilken staden på grund av rådande murarebrist beviljat medel, tvingas genom blockadhot att inställa sin verksamhet, skulle icke de lärjungar, som eventuellt trotsade en sådan blockad, göra en i högsta grad samhällsnyttig och modig gärning? Ett annat exempel! Om här utbröte en järnvägsstrejk, för vilken motiven måste underkännas och vars följder skulle bli fördömande för hela näringslivet och därmed för samhället, skulle det icke vara gagneligt och gott, om där anmälde sig arbetsvilliga i största möjliga antal. Men

dessa arbetsvilliga fölle samtliga under herr socialministerns fördömelse liksom de bannlystes av hans partivänner. Man måste sålunda bestämt protestera mot denna karakteristik från statsrådsbänken. Den är lika upprörande som osannfärdig. Det medgives, att det förekommit, att man för att upprätthålla driften i våra hamnar ibland importerat icke guds bästa barn från England. Detta har då visat sig vara enda sättet att bryta udden av en oresonlig och trafikför-lamande strejk. Men det är just detta skärande över en kam, detta dogmatiska, dualistiska svart och vitt, det är detta som är det upprörande. Och varje ord, som i denna anda i dag fällt från regeringsbänken och som främjat en sådan frihetsfientlig åskådning, har varit samhällsvådligt och landsskadligt.

Det nämndes, att vi i Sverige kunna fröjda oss åt en utveckling av vårt organisationsväsen på arbetsmarknaden, som få länder kunna uppvisa mot-stycke till. Det är riktigt. Vad den svenska arbetarklassen här har skapat, kan den vara stolt över. Detsamma gäller om våra arbetsgivare. Men det är också riktigt, att när nu denna organisation nått en sådan utveckling, att vi på sedvanevägen fått en av partierna allmänt erkänd och rikt utbildad arbets-rätt och under 20 år haft dessa grundsatser formulerade i kollektivavtalen, då kan, menar jag liksom herr Löfgren i Stockholm, tiden vara inne att överväga en positiv lagstiftning på detta område, och i samband därmed vill jag också rekommendera en noggrann prövning av just den gräns, där de »vilda» bloc-kader, som nu förhärja vår arbetsmarknad, vidtaga och där de organisations-mässiga och statuariska sluta. Säkerligen skulle den stora massan av med-borgare utanför striderna som en välgärning och som en befrielse prisa den dag, då den skulle få ett levande rättsmedvetande i denna fråga uttryckt i lag-paragrafer, så att man visste vad man lagligen hade att hålla sig till. Säker-ligen skulle många inom själva arbetarrörelsen anse det vara en lycklig åtgärd, om dessa ständiga slitningar upphörde att irritera arbetarnas egna samveten och ofreda deras dagliga gärning. Ty nu har organisationstvänet vuxit till den grad, att det t. ex. ofta händer uppe i Norrland, att skogs- och flottnings-arbetarna tvista med syndikalisterna och alla andra få sitta emellan. Det är icke alls så enkelt, som herr Hamrin ville framställa saken för att få fram den »rätta» d. v. s. den liberal-frisinnade mitten, nämligen att det är strider mellan arbetsgivarna och arbetarna i Norrland, som störa arbetsron och skada förutsättningarna för produktionen, utan det är dels konkurrensen mellan två arbetarorganisationer, och dels är det arbetarrörelsens kampmetoder, som nu tillämpas på den fria marknaden i Norrland och mot dess bondeklass, den be-suttna befolkningen, som under ett halvt sekel varit van vid och hänvisad till att under vintern försörja sig i skogen med sina händers arbete. Det är detta, som har vållat tvisterna här. Herr Hamrins syn på dessa saker är över huvud alltför billigt och otillätligt förenklad.

När vi nu skola glädja oss över den höga ståndpunkt, som vårt organisa-tionsväsen intar, kan jag dock icke underlåta att uttala den uppfattningen, att vi kunna få nog också av organisationer. De böra icke få växa upp i him-melen. Man får komma ihåg, vad Karl Staaff för 20 år sedan redan varnade för, att de icke få bli »en stat i staten». Det har tyvärr redan inträffat, och jag vågar därför hysa den kätterska meningen, att det behövdes en Geddesyxa också för organisationsväsendet på det privata området. Vad som framför allting annat tarvas är en arbetarrörelsens självbesinning, så att alla de tviv-lets och kritikens röster, som nu förstummas, bli beaktade, och att särskilt den nu sittande regering, som åtnjuter arbetarrörelsens förtroende, skall kunna med-verka till det syftet. Men därpå har svaret och debatten lämnat ett negativt resultat. Men, mina herrar socialdemokrater, även om ni försöka att med retoriska konstgrepp trolla bort dessa fakta och förneka, vad som förekommit, och säga, att det är »överdrifter», så kvarstå likväl dessa fakta, såsom för

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.

(Forts.)

närvarande det spörsmål, som väcker den mesta uppmärksamheten och det största bekymret ute i landet. Det kommer att påkalla vår uppmärksamhet alltjämt i fortsättningen, och den förhoppning, som man kunde hysa, att här skulle vi kunna mötas för att få ett gemensamt uttryck för riksdagens enhälliga och kraftiga opinion mot blockadväsandets överdrifter, har regeringens hållning i dag gäckat.

Herr Månsson i Hageström: Den konsertsångare, som nyss avträdde från denna plats, skall icke lyckas förta intrycket av vad det är för en dag och vad det här gäller för ett spektakel. Innan jag går in på vad det är för ett spel, som drives, skall jag be att till honom få göra ett par personliga repliker.

Det är då först märkvärdigt att höra en byråchef tala om skråväsen i organisationerna och prisa näringsfriheten. Jag förmodar, att herr finansministern skulle kunna spara åtskilliga kronor på att utlysa byråchefsbefattningarna på entreprenad till den minst bjudande. Jag tror, det vore skäl i att börja införa näringslivets principer även på detta område, ty det finnes nog minst tiotusen, som skulle vilja bli byråchefer och även kunna sköta detta ämbete. Han talade vidare om, att det är alls ingen existenskamp för Norrlands skogsarbetare. Nej, när man har en byråchefsbefattning stucken i bakfickan och 60,000 kronor om året för att föra klasskamp i Svenska Dagbladet, förstår man säkert icke, vad 400 kronor spelar för en roll. Det är bara så mycket, som man har i västfickan, när man går på krogen en kväll. Då förstår man icke, att 400 kronor spela en roll, ett års väl eller ve, för en skogsarbetare i Norrland, det är det maximum, som han kan uppdrypa i inkomst i skogarna. Det är mycket pengar för en man, som möjligen har en liten jordbit, en ko att passa och en gris att föda upp, om han kan tjäna 3 å 400 kronor i skogen om vintern under nuvarande förhållanden. Herr Järte förväxlar helt och hållet arbetarklassens utveckling under 25 år med sin egen ekonomiska utveckling. Det är icke alls säkert, att alla arbetare ha det på alldeles samma sätt. Det är förresten icke alls säkert, att arbetarklassen i stort sett kan uppvisa en god social utveckling på 25 år. Det synes omdiskutabelt, när det gäller de materiella förhållandena. När det gäller de andliga förhållandena, kan jag medgiva det.

För 25 år sedan hade arbetarklassen sådana här hemvävda kläder, som höllo i många många år. Nu ha de något smask, som är fullt med klister, som man köper billigt och som vätan regnar sönder. För 25 år sedan hade man ett eller två halva svin bakom spisen, som man karvade en skiva av då och då, och fårbogar och kolår i bondgårdarna. Nu skrapa deras barn botten på en anjovisburk. För 25 år sedan bodde man i en bondstuga så stor som en sjättedel av denna kammare, och där var både luft och ljus. Nu bor man fyra trappor upp i en cigarrlåda vid en stinkande bakgård. Jag undrar, om den sociala utvecklingen är något att skryta med. Den är synnerligen omdiskutabel. Men jag säger ännu en gång, att när det gäller den andliga utvecklingen och friheten, då medger jag, att det är en betydlig skillnad, och ur den andliga friheten kan, om man sköter sig och får vara i fred för ohyra, materiell frihet växa. Men den bonde, som har ladan full av råttor, kan aldrig i sitt liv bli rik, hur mycket han än vill arbeta, och går aldrig fram till social utveckling. En sådan bondgård är för närvarande Sveriges land, en bondgård full med råttor, där hela skörden är uppäten och alla gamla rikedomar med. Jag hade tillfälle att beröra det under remissdebatten i det anförande, jag då höll, och jag skall säga några ord i anslutning härtill även nu.

Herr Järte tror, att det här rör sig bara om blockadens utväxter, sådana där blockader, som etableras av arbetsgivareföreningar och som hindra firmorna att få elektrisk materiel, cement, tegel o. s. v., om de anställa organiserade arbetare, som äro föremål för arbetsgivareorganisationernas förföljelse, eller så-

dana blockader, som syndikalisterna och andra organisationer låta gå ut över tredje man. Ånej, så enkelt är det icke och icke heller så enkelt, som herr Hamrin i Jönköping framställde det. Jag måste verkligen säga, att herr Hamrin är ganska ofta en mycket klok man, men på mig gjorde hans anförande i dag ett oblandat intryck av socialt hyckleri, som jag icke trodde honom om. Han vet nog — det är han tillräckligt gammal köpman och riksdagsman för att veta — att de här sakerna ligga mycket djupare än dessa fejder om några blockadhistorier. Här ligger det helt enkelt så till, att skogarna börja tagå slut och befolkningen ökas där uppe i Norrland. Sedan man under 40 å 50 år haft en avverkning på under de sista åren upp till 14, 15, 20 och 27 miljoner kubikmeter om året mer än återväxten och man icke mer kan avverka på det gamla sättet, då finns det icke mer arbete för denna massa människor där uppe, utan då blir det på många ställen en kamp mellan dem, som ha en jordbit och arbeta med körslor och dyligt, och dem, som äro skogsarbetare och uteslutande leva på sitt arbete. Från den tiden, jag själv var byggnadsarbetare och bergsprängare på skilda håll — det var många år, innan jag hörde talas om en fackförening — minns jag, huru dessa oorganiserade arbetare, därför att jag skulle hetas vara bondson, icke tolererade, att jag och mina kamrater togo arbete ifrån dem, som voro fullkomligt egendomslösa. Det var jag förresten också, men det hettes, att vi skulle ha en bondgård. Det var ständiga yttringar av animositet mot mig och mina likar. Detta var ju synnerligen beklagligt. Det resonerades så, att de ha kor, svin, hästar, spannmål och potatis hemma, de kunna ha arbete på gården och behöva icke fara till staden och vara tegelbärare eller bergsprängare eller andra grovarbetare. Jag har i alla tider mycket väl förstått detta resonemang, att den, som icke har något annat gratis än luften och solljuset, anser sig böra ha ett moraliskt företräde vid eljest lika duglighet till det arbete, som erbjudes, framför dem, som ha andra utkomstnöjligheter. Jag tror, att många här i denna kammare, som ha varit arbetare i sina dar och som äro utgångna från bondehem, ha en liknande erfarenhet.

Nu vill jag icke erkänna denna synpunkts riktighet, och när herr Lindman trotsar på, att varje medborgare i ett civiliserat land skall ha frihet och rätt att försörja sig och de sina, svarar jag, att detta är riktigt. Ingen kan vara större principiell vän av friheten än jag, och jag anses ju till och med vara en vildbase, som går alldeles för långt i detta avseende. Men trots detta säger mig ändå mitt förnuft, att räven, höken, vargen och björnen, de ha en kula att bjuda sina ungar, och av ett civiliserat samhälle kräver man, att detta samhälle svarar för med det ena eller andra medlet, att alla, som där bo och äro hederliga och arbetsamma människor, skola ha en stuga eller en torva helst eller i varje fall en något så när fast grund att bjuda den kvinna, som fött deras barn och fostrar dem. Det är det allra minsta, man kan begära. Att vikingarna skulle gå med på det, har jag icke tänkt mig. Ty vikingarna äro moraliska utlänningar, som komma för att röva och plundra och fara hem igen, när det icke finns mer att taga. Det är, som jag säger, vikingamoralen går säkert icke med på det. Vi få höra det om en stund, när herr Lindman kommer upp.

Då komma nu under dessa förhållanden de stora arbetsgivareorganisationerna, då komma sågverksbolagen, som en gång i världen fingo kronans bästa skogar gratis och köpte en del för 3 öre tunnlandet, slogo under sig med knep och list för några få kronor allmänningsskogar samt köpte av bönderna med lock och pock resten, dessa som på ett så ohederligt sätt slogo under sig allmän mark och böndernas mark, dessa komma nu och försöka att, medan något än är kvar av skogen, till aktieägarnas förmån utnyttja allt intill sista droppen, vad som finnes att suga. Då försöka de, om det är möjligt, att, som det nu sker här i Norrland, vägra arbetarna deras föreningsrätt, och det sägs överallt, där man träffar norrländska arbetarombud, att man icke ens godkänner skogs- och

*Fortsett debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

flottningsarbetareförbundet och långt mindre syndikalisterna. Då är det väl ändå icke, som herr Järte står här och sjunger i sin sång, att för- eningsrätten är erkänd. Den är alls icke erkänd. Den är tvärtom just nu ganska bestridd på synnerligen viktiga områden. Då förena sig med bolagen en del av bolagen avhängiga bönder. Det har alltid funnits i Sverige historia, så långt vi kunna gå tillbaka, ett slags bönder, som den gamla all- mogen kallade för herrelackare eller herrehyllare, som bildade en rumpa, var en herre gick fram. Den verkliga allmogen var alltid mycket förargad på dessa herrelackare och herrehyllare, det kunna vi se i hela Sveriges historia. Denna herrelackareklass är ännu icke utdöd, den finnes ännu. Den tar vikingaligans parti och förenar sig med dem, som riva ned den sista skogen, och som icke unna arbetarna ersättning i form av skälig arbetslön. De förena sig med dem för vissa materiella fördelars skull, för vänskaps skull och för gamla arvs, herre- hyllarearvs, tillfredsställande. De förena sig med bolagen mot arbetarna och mot allmogen. Herr Lindman må ändå besinna, att över hälften av Härjedalens bönder äro anslutna till de fackliga organisationerna. Herr Lindman må gå ganska långt för att hitta blott 5 % av Hälsinglands småbönder och deras söner, som icke äro med i de fackliga organisationerna. På samma sätt, föreställer jag mig, är det i västra Jämtland och i somliga trakter av Västerbotten, och ändå är organisationen så pass ny, att den blott är några år gammal.

Herr Hamrin frågade, hur försvarsministern kan tala om internationell fred, på samma gång han talar om de nationella inre tvistigheter, som pågå här i landet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Ack, herr Hamrin, det är i grund och botten ingen strid mellan arbetsgivare och arbetare. Var jag träffar en arbetsgivare i landet, när jag reser omkring, och kommer till honom och säger: hur är det här, hur arbetas det här, har ni arbete och har ni bra affärer? så svara de så gott som alla med en mun: ja, gudskelov; vi kunna icke klaga på våra arbetare; här arbetas det bra. Vad är det då fejden står om? Om fejden icke står mellan arbetsgivare och arbetare, vilka står den emellan? Jo, den står emellan samhället och de vikingaligor, som slagit under sig industrien för att utplundra dess skogar, för att schackra om aktier rörande densamma, för att på allehanda håll skaffa sig orättfärdig vinst, emellan dem och arbetarna står striden, och de s. k. arbetsgivarna och disponenterna och andra, som få kläda skott i denna historia, äro icke annat än arbetare, som händelsevis tills vidare äro oorganiserade beklagligtvis, ehuru de höra hemma även de bland arbetar- klassen och hava i stort sett samma intresse som arbetarklassen.

Detta spelet här i riksdagen i dag, skall jag säga herr Lindman och övriga herrar, rör icke någon strid emellan arbetsgivare och arbetare. Den är ett upp- tråde liknande det som de i Blekinge bruka kalla »tosiga bonnadan» i Ronneby. då allehanda marknadsgycklare uppträda till den i hopar tillstädeskommande allmänhetens förlustelse — det är vad detta är och ingenting annat.

Här arbeta i dag hundratusentals män i sitt anletes svett och med värkande ryggar och delvis rätt hungriga magar för att få upp malmen ur gruvorna, för att göra malmen till järn och förädla järnet till stål och redskap, för att tröska spannmålen, för att sy kläder, bygga hus, göra läder och skor till dem, som varken kunna eller vilja göra det där, vilka icke hava annat att göra än att fundera ut nya knep och intriger, huru de ännu i tio år skola kunna lura dem som bygga hus, bryta malm, göra järn och stål, sy kläder och odla åkrarna. Det är vad det är fråga om. De som hindra andra att arbeta, hindra dem från att få cement, hindra dem från att få elektricitet, från att få kalk och tegel, stå här och tala om arbetes frihet. Man talar här om murarna, men man talar icke om jobbarna, man talar icke om dem som på Linnégatan eller på Sture- gatan köpa ett hus för 500,000 kronor och sälja det för 610,000 kronor och lyfta 110,000 kronor i förskott av de ämbetsmäns och arbetares inkomster, som

skola bo där. Man talar föga om herr jobbaren Larsson på Linnégatan och de 500 övriga larssönerna, som icke göra ett spår annat än stjäla andra människors avlöning i förskott, så att när de nu komma ifrån avlöningsskassan och hava fått sina 1,000 kronor i kvartalet eller vad det är så är det inga 1,000 kronor. Det är icke mer än 700 kronor, ty de 300 kronorna ha larssönerna lyft i förskott för många år sedan. — Sedan kommer en till och köper huset och så säljer han det för 700,000 kronor, och en annan köper och säljer det till 780,000 kronor: — här finnas i storstäderna stora tjuvligor, som operera, och av dessa finns det många som aldrig komma på Långholmen, men du möter dem ibland på middagar med kommandörskorsets gröna band om halsen. Det får man, om man stjälar mycket här i samhället. Och samma företeelse hava vi ute på landsbygden. Du känner nog Johansson i Vetlanda? Var du kommer i samhället och reser, om du är i Hallsberg eller Bollnäs eller i Vretstorp eller Hässleholm eller Alvesta, så ser du att det står en stor och fin villa vid stationen. Vem bor där, frågar du. — Johansson! Känner du icke Johansson, han som handlar med gårdar? Han köper en gård för 80,000 kronor, tar av skogen för 100,000 kronor och stoppar i ena fickan, sedan säljer han gården till en stackare för 160,000 kronor och lyfter 80,000 kronor av de kommande böndernas grödor i förskott och lägger i den andra fickan. Sedan går han till en annan gård och tar 5, 10, ja, 200,000 kronor när turen är god. Och bonden ser på det där systemet. Det är klart att han skall säga: jag har slitit så hårt i mina dagar och aldrig fått annat än otack och skulder, nu skall min son icke frambringa några grödor, utan han skall stjäla andras grödor i förskott, ty det lönar sig mycket mera. Sammaledes är det med aktiespekulationen, sammaledes är det vart vi vända oss. Det är en grupp, som håller på att stjäla andras avlöningar och andras grödor i förskott, och det är för att möjliggöra att dessa få en stor politisk organisation, som hjälper dem i första kammaren och här i andra kammaren, för att dessa fortfarande skola kunna utöva sitt vikingaliv i samhället, det är för att värva nya trupper, för att få material till nya agitationsbroschyrer, som herr Lindman är bekymrad å arbetets frihets vägnar. Det är icke den friheten som är i fara, herr von Sydows och hans arbetsgivareförening, nej, det är en annan arbetsfrihet, som är i fara av några halvt hemlösa och av hunger halvt villrådiga människor i skogsbyarna. Det skulle icke förvåna mig, vet ni, om det här skulle vara upptakten till ett nytt bondeförbund omkring herr Lindman. Jag har hela dagen känt den där lukten allt ifrån herr Lindmans första anförande. Herr Lindman ämnar segla upp i lovart om bondeförbundet och taga vinden ifrån det och samla in vad som samlas kan till en fascistisk bondeorganisation. Fascismen är ju nu modern i Europa, ehuru det skulle vara synd att säga, att den blir långlivad där den uppträder, och den uppträder alltid på samma sätt, täckt av nationalistiska fraser och lidelser, eller i nödfall, när det icke finnes möjlighet därtill som här, söker man att med vissa näringspolitiska eller ideella till hjälp värva omkring sig, till sina gamla anhängare, som äro naturliga medlemmar, ett förbrytarband av samhällets lägsta lager. Så i Bayern, där jag personligen studerat detta, så i Italien, så på flera andra håll. Hela syftet med detta synes vara att få en bondeuppslutning kring herr Lindman, en bondeuppslutning av herrelackare och herrehyllare och några ideella människor, som icke hava reda på vad spelet gäller, som tro att det gäller Sveriges ära och Sveriges blågula fana, och så gäller det bara lössen i vecken på Sveriges fana.

Kampen står om borgardömets fortsatta existens, och vad är då det nya borgardömet? Vad var det gamla borgardömet? Det var arbetare, som genom sparsamhet och arbete och omtanke och lyckliga omständigheter lyckats att komma på grön kvist, som man säger. Han var idealist, han trodde på samhällets sunda utveckling som han själv utvecklats, han var arbetsledare, han

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Fortsett debatt
i anledning av
svar å
interpellation.

(Forts.)

var i kontakt med sina arbetare. När han gick över gården, så var han efter få steg inne på sin vagnmakareverkstad eller repslagarebana eller verkstad, där han vunnit sina segrar och gått framåt och där han nu ledde produktionen. Men vad är den nye borgaren, som kommit till under de femtio år, vi haft olyckan att dragas med det kapitalistiska systemet, ty äldre är det icke i vårt land egentligen, det kapitalistiska system, som uppkom på grund av maskintekniken och framför allt propellerns uppfinning, som möjliggjorde det större tonnage, precis som en annan liknande av sjöfartens utveckling betingad ekonomisk revolution ägde rum för 400 år sedan. Denne nye borgare är i motsats till den gamle borgaren icke alls produktionsledande. Han är den som arbetar för vinst, spekulation, jobb. Var han kommer åt far han omkring som en fästing för att suga och sticka. Han räknar sannerligen icke med Sveriges urgamla heder och rätt och frihet, där han hyr sina tidningar och utövar med dem den mest ohyggliga klasskamp. Jag ber eder läsa Svenska Dagbladet och Aftonbladet med deras rykande klasskamp spalt upp och spalt ned. De hava icke ens försyn för julafton, när andra fira Kristi födelse, eller påskafton, när andra fira ljusets och livets seger över mörkret och döden, de hava ingen försyn för midsommarafton, när andra människor skola vila och hava det trevligt; även de dagarna rasar klasskampen spalt upp och spalt ned i dessa ohyggliga helvetesgap, ur vilka allt av lömskhet och larvighet i människonaturen väller ut. Under påverkan av dessa organ, som ibland hava blivit sämre än den nya borgarklassen själv, har denna nya borgarklass så utvecklat sig från den gamla, att den icke alls är lik det gamla borgardömet. Det gamla borgardömet utförde ett nyttigt, hederligt arbete, men den nye borgaren skäms för att arbeta, han skulle skämmas för att gifta bort sin dotter med en arbetare, en småbonde eller en fiskare, han skulle hellre se, att hon doge. Han skulle hellre se sin son gå under i elände än han skulle vilja se, att denne bleve småbonde, fiskare eller arbetare. Så har under denna klasskamp, som utvecklat sig i de köpta organ, som denna borgarklass har till sitt förfogande, uppkommit en sådan fiendskap mellan samhällsklasserna, en sådan rasskillnad, att man kan säga, att en korsning mellan medlemmar av dessa skilda raser är omöjlig, i varje fall anses det som ett brott mot naturen. Den försöker, under det den håller på att kämpa för livet för att kunna fortfarande föra samma parasitliv som förut, att få bönderna till hjälp och få alla till hjälp, som möjligtvis vilja hjälpa den. Det är det som ligger bakom denna spekulation. De vilja vad som helst och allting, men ett vilja de icke: de vilja icke syssla med produktivt arbete, icke under några förhållanden. Det har uppstått, jag ber judarna om ursäkt, en nationell judeklass, som i princip icke gör något produktivt arbete. Denna borgarklass har blivit så förfärligt talrik och försöker att på alla möjliga vis uppehålla sin talrika avkomma utan produktivt arbete, och nu hava de icke annat att göra än att söka pressa ned arbetslönerna och vägra arbetarorganisationen likaberättigande med arbetsgivarorganisationerna. Så uppkommer den kamp, som är till synes så oberättigad och så konstig och som föres i Härjedalen, ehuru den är uppblåst av tidningarna på ett sådant sätt, att den är ingenting att tala om. Det är några bönder och arbetare i ett par tre socknar, som blivit ovänner om något i det kommunala livet, de äro kanske också personliga ovänner och därtill avundsjuka på varandra, därför att de tagit arbete från varandra i skogarna. Det rör sig om tre eller fyra byar i ett land med flera tusen socknar, där människorna leva i tämlig ro och frid med varandra, men det är typiskt för det kapitalistiska systemet och dess förhållanden, att man på denna lilla låga blåser med klasshatets andedräkt för att därav försöka uppamma en stor öld, och det har nu också, som ni ser, lyckats ganska väl med detta.

Men därför skall det icke alldeles förnekas, att det icke ligger *någonting* under detta, och under ligger skogsarbetarnas och småböndernas och deras söners

ängslan för vad deras barn skola leva av, därunder ligger och jäser den sociala revolutionen, som icke släcket och icke kväves förr än vi gått fram till det system, som jag rekommenderade i remissdebatten, det system att *ge dem jord, som vilja hava jord och kunna sköta jord*, att taga igen bolagens inägomark, som de tagit från staten, dels gratis och dels för några ören per tunnland, och ge den tillbaka till dem som icke veta vad de skola göra för att få tio kronor till det allra nödvändigaste. *Det är joräfrågan, som är lösningen på gåtan.* När vi få jordfrågan löst, så behöva vi icke heller befara att vi få så förfärligt många sådana här otrevliga historier. Det är också som landshövding Linnér häruppe säger — jag har här framför mig hans redogörelse — han säger detta, »att svårigheterna i det nuvarande rättstillståndet, vilka detta län har gemensamt med samhället i övrigt, ligga till stor del på annat område än det man reglerar med ordningsmakt och strafflag». Ja, nyckeln till dessa svårigheters lösning ligger i en verkligt radikal lösning av jordfrågan, så att de som äro hemlösa och som kunna arbeta på jorden och sakna arbete skola få ett hem att arbeta på, men lösningen ligger också i ett stävande och ett tämjande av denna vikingaklass, som har härjat fram nu och tömt skogarna och deras rikedomar på 50 år, och i ett uppfostrande av folket, så att den fullkomligt vettlösa hetspress, som för pengar skriver vad som helst, icke får någon vidare tilltro och anklang.

Herr Petersson i Lerbäcksbyn: När jag, herr talman, här dristat mig begära ordet i denna interpellationsdebatt, har det skett för att få tillfälle säga några ord om det, som för mig framstår såsom kärnpunkten i det komplex av frågor, som denna interpellation och denna interpellationsdebatt röra sig om, nämligen detta: äro våldshandlingar och med dem jämförliga tvångsåtgärder över huvud tillåtliga i de sociala striderna? Det var på den punkten, som jag och säkert många med mig hade hoppats på ett mera klart och bestämt, direkt och oförbehållsamt besked än det, som givits från statsrådsbänken. Och att detta klara, bestämda och oförbehållsamma besked uteblivit skall helt säkert väcka en känsla av besvikelse och bekymmer hos många i detta land.

Jag medger gärna, att det är rätt anmärkningsvärt, att en fråga sådan som interpellantens första skall *behöva* framställas till den, som är satt som högste vårdare av den lagliga ordningen i landet. Men det var nog icke överflödigt, det skedde icke utan skäl. När det dag efter dag i tidningarna förmäles om övergrepp och våldshandlingar av olika slag, är det icke underligt, om laglydiga och ordningsälskande svenska medborgare börja fråga sig, om vi leva i ett lagbundet samhälle eller icke. Och när nu denna fråga blivit framställd, är det ägnat att väcka den allra största uppmärksamhet och det allra största beklagande, att den icke ansetts förtjänt av en annan behandling än den som kommit den till del från regeringsbänken. Det är beklagligt icke minst från den synpunkten, att ingenting kan vara mera ägnat att försvaga medborgarnas tillit till och deras tro på statsmaktens auktoritet, än om de börja tvivla på överhetens förmåga att hindra och förbjuda »vrångvisa och orätt», som orden lyda i 16 § i regeringsformen.

För egen del får jag säga, att det som mest förvånar mig är icke, att det begås våldshandlingar i klasskampen, utan det är, att det icke begås många fler våldshandlingar, så hänsynslöst och på samma gång metodiskt, som man från vissa håll går till väga för att underblåsa klasshatet och hetsa till våldshandlingar, och så benägen, som man å andra sidan på vissa andra håll är att se genom fingrarna med dylika handlingar, även om man innerst inne säkerligen icke kan undgå att ogilla dem.

Jag skall, herr talman, icke underlåta att anföra bevis för riktigheten av mitt påstående nyss om den hänsynslösa agitation, som i dessa stycken bedrives från

Fortsett debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.

(Forts.)

visst håll. Det förekom i höstas med någon veckas mellanrum i en tidning, som heter Stormklockan, artiklar, däri man öppet och direkt hetsar till dylika våldshandlingar. Så förekommer under rubriken »Håll efter strejkbrytarlöddret!» en artikel, däri det säges, att »alla arbetare, som är fackligt organiserade, bör kunna vara överens om en sak: att skärpa kampen mot strejkbrytarlöddret!» — »Det är icke svårt», säges det i fortsättningen, »att organisera en klappjakt på detta herrskap. Tar man reda på, var de värda herrarna bor och var de arbetar, så passar det säkert någon gång att ge dem en välbehörlig lön för deras arbete. Kvällarna börjar bli mörka nu och man kan mycket väl passa på strejkbrytarlöddret utan att polisen behöver lägga sig i det.» — »Se till», heter det vidare, »att de får känna på, vad det smakar att bli förrädare mot de kämpande arbetarna. Utrota detta pack med de medel, som äro nödvändiga. Något tillfälle ges det alltid, då ett ordentligt kok stryk kan levereras. Ett sådant tillfälle får ingen organiserad arbetare försitta.» Och så upppepar man ytterligare maningen: »Skärp kampen mot strejkbrytarlöddret!»

Redan i nästa nummer av tidningen får man nya uppmaningar i samma stil. »För det första», heter det där, »måste naturligtvis upprättas ett fullständigt, hela landet omfattande förbrytarregister, noggrant utarbetat. När vi så har de sköna gossarnas namn och signalement, måste en hänsynslös förföljelse sättas i gång. Små grupper av organiserade arbetare får ta på sin lott att svara för så och så många.» Och så förklaras, att klubbisterna äro särskilt lämpliga att sköta om det här, därför att de äro lättroliga och kunna snabbt och effektivt förfölja och dölja sig, vilket är värdefullt, när det gäller att draga sig undan för att undvika att få med polisen att göra. »Det kan hända», säges det vidare i artikeln, »och det kommer att hända, att vi under detta 'arbete' tangerar den borgerliga rättvisan. Men över den borgerliga 'rättvisan' står intresset för vår klass' frigörelse — när borgarnas 'rättvisa' står oss hindrande i vägen, måste den makas åt sidan.» Och denna artikel slutar också med en sådan där kraftig slutmaning: »Var dessa individer än visar sig, förföljd dem skoningslöst och utan minsta hänsyn. Slå ner dem!»

I vilka händer är det, som man sätter denna publikation, för vilka äro dessa artiklar, dessa maningar avsedda? Jo, det är för svensk arbetarungdom, av vilken man icke har rätt att vänta, att den alltid och undantagslöst besitter det mått av självbehärskning, att den kan behålla huvudet kallt inför uppmaningar sådana som dessa. Jag upppepar därför mitt omdöme från nyss: det underliga är icke, att här begås våldshandlingar, utan det underliga är, att här icke begås mycket fler våldshandlingar, än som sker.

Nu är jag beredd på att det skall sägas från annat håll: det där har stått att läsa i Stormklockan, i en kommunistisk tidning, för vilken man ju icke har något ansvar inom den äldre riktningen av svensk arbetarrörelse. Till den invändningen ber jag att få göra två små anmärkningar. För det första vill jag säga, att syndikalism och kommunism, på vilka de andra gärna vilja skjuta skulden, äro dock icke några fristående företeelser, som framsprungit av sig själva. De äro — åtminstone hos oss — skott på arbetarrörelsens och socialismens träd, eller — om det tillåtes mig en annan bild — de ha skjutit upp ur en jordmån, som arbetarrörelse och socialism ha rätt. Och icke heller den äldre arbetarrörelsen har alltid sått uteslutande god säd i sin åker. Därför ha dess ledare heller ingen rätt att sätta upp ett oskyldigt och förvånat anlete, när det påvisas, att det finns åtskilligt med ogräs i åkern.

Det är den ena anmärkningen. Den andra vill jag anknyta till det förhållandet, att efter dessa artiklar och närmast kanske föranlett av en tredje artikel i Stormklockan, hållen i om möjligt ännu mera upphetsande ton än dessa två, förekom det i svenska socialdemokratiens ledande organ en artikel, vars författare, tidningens chefredaktör, med anledning av de direkta uppmaningarna till fysiskt

våld, som framkommit i Stormklockan, avråder ifrån att man begår dylika våldshandlingar. Det erkännandet skall jag gärna här oförbehållsamt ge, att en sådan artikel omedelbart efter publicerandet av de artiklar, jag här talat om, stått att läsa i tidningen Socialdemokraten. Men varpå byggde författaren till denna sistnämnda artikel sitt avrådande ifrån dessa våldsåtgärder? Var det på det i sig självt moraliskt förkastliga i att begå dylika våldshandlingar? Jag har läst denna artikel mycket uppmärksamt därför att jag icke ville göra mig skyldig till att hava förbigått någon omständighet, någonting i denna artikel, som borde tagas i betraktande. Men huru omsorgsfullt jag än läst den, har mitt huvudintryck dock förblivit det, att vad som för författaren av denna artikel är det väsentliga, när han avråder från våldshandlingar, det är icke de moraliska hänsynen, utan det är den omständigheten, att man icke skall göra strejkbrytarna till martyrer, man skall icke begå några sådana handlingar, att dessa människor, om vilkas mindervärdighet han har de allra starkaste uttryck, inför allmänheten framstå som några martyrer. Annars får man nog det intrycket, att de vore väl förtjänta av allt vad de kunna få i den vägen. För den svenske arbetaren »måste strejkbrytarens handlingssätt te sig som en gemenhet och nedrighet. Det finns heller icke någon anledning att ändra denna värdesättning. Den är riktig, sund och mänsklig. Över strejkbrytarens huvud bör med all rätt vila det moraliska förakt, som i grunden är det hårdaste straff, som kan drabba en människa.» Jag undrar: är det så märkvärdigt, om människor, som läsa detta och som få sig dag för dag italat, vilka moraliskt mindervärdiga människor dessa arbetsvilliga äro, till sist draga ut konsekvenserna fullt och helt av detta och ta det icke allt för långa steget mellan det djupa föraktet och det fysiska våldet?

Det är, som jag antydde, andra hänsyn, som främst ha bestämt författaren av denna artikel, när han avrått ifrån våldshandlingar. Han är icke övertygad om att det gagnar *arbetarrörelsen själv*. Det skulle kunna skada arbetarrörelsen, att man begår dylika handlingar, och det är därifrån han kommer till sitt avrådande. Det stämmer ju ganska väl överens med den uppfattning, som en annan ledande arbetartidning i vårt land utvecklade på tal om ett annat vapen i striderna på arbetsmarknaden, nämligen obstruktionen, när ifrågavarande tidning säger, att vad arbetarpressen har att göra, när det anmäles nya vapen i striderna, det är framför allt att »undersöka, huruvida vapnet är effektivt eller ej, och om det kan skada eller gagna det mål, arbetarklassen eftersträvar. Och det blir», säger denna tidning, »en helt annan fråga». För övrigt har samma tidning, som med anledning av artiklarna i Stormklockan avrådde från att behandla strejkbrytarna med fysiskt våld, någon tid efteråt berett plats för en artikel under avdelningen »Arbetsmarknaden», en artikel, vari man namnger ett antal personer, ett tio- eller tjugotal, som påstås arbeta i vissa blockerade kolgårdar. Och efter att sålunda hava namngivit dessa personer, slutar man artikeln med följande ord: »Varje, märk väl, *människa* i detta land äger rätt till nödvärn. Men att den lagparagraf, som omfattar denna sak, skulle utsträckas till att även omfatta *asgamar*, och detta är just vad strejkbrytaren är, tangerar väl ändå det omöjliga gräns.» Här uppmanas visserligen icke till våld; man diskuterar överhuvud taget icke, huruvida våld skall förekomma eller icke. Det enda man diskuterar är, huruvida de arbetsvilliga skola äga rätt till *nödvärn*. Men också den rätten fränkänner man dem.

Nu menar jag, herr talman, att skola vi komma till rätta med de företeelser, som hava föranlett denna interpellation, så måste vi nog angripa det onda i dess rot. Det är *en annan anda*, som måste övervinna den hatets och våldets anda, som nu härskar i vida kretsar inom svensk arbetarrörelse. Och ingen kan därvidlag göra värdefullare insatser än de svenska arbetarledarna. De ha gjort sig förtjänta av de svenska arbetarnas tacksamhet. Under deras ledning ha arbetarskarorna i Sverige marscherat fram till den starka position i organisatoriskt och

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation
(Forts.)* politiskt hänseende, som de nu intaga, och äro blivna en makt i samhället. Det måste vara en stolt känsla för arbetarrörelsens ledare att veta med sig, att detta är deras verk, och känna sig burna av deras förtroende och tacksamhet, som de kämpat med och för. Men det är icke bara en stolt ställning — det är tillika en ställning, som förpliktar. Och jag har många gånger gjort den reflexionen för mig själv: tänk, om arbetarrörelsens ledare ville bruka sin ställning och den makt de äga till att säga folket sanningen, även när den icke är behaglig att höra, och gå till rätta med svagheter och olater i stället för att se genom fingrarna med dem, säga, att över *klassolidariteten* står — och måste stå — *samhällssolidariteten*, att den enes frihet icke får bli till tvång för andra, och att något för arbetarklassen varaktigt gott aldrig kan utvinnas ur en kamp, som kränker en så fundamental mänsklig fri- och rättighet som den att arbeta och själv försörja sig. Det skulle icke minska arbetarnas tacksamhet och tillgivenhet för sina ledare, men det skulle göra dessa förtjänta av hela landets och hela folkets tacksamhet.

Om det är några, som i detta fall ha större förpliktelser än andra, så är det de ibland arbetarrörelsens ledare, som på folkets förtroende förts fram till ställningen som rikets styresmän med ansvar omedelbart och direkt för hela samhället. Det heter i den märkliga 16 § av regeringsformen, som jag tidigare funnit anledning åberopa, denna paragraf, som icke utan skäl brukat kallas »vår regeringsforms magna charta», att »Konungen får ingen fördärva eller fördärva låta till liv, ära, personlig frihet och välfärd». »Låta» betyder här icke bara föranstalta, giva anledning till, utan också tillåta, medgiva, och stadgandet innebär därför jämväl, såsom en av våra erkänt främsta statsrättslärare utvecklat, att Konungen, d. v. s. Kungl. Maj:ts regering, »skall hålla sträng och vaksam hand däröver, att varje enskild individ blir i sitt enskilda liv och verksamhet såsom privatperson på ett fullt verksamt sätt tryggad mot varje slags överväld. godtycke och olagligt intrång, vare sig från andra enskildas eller ifrån det offentliga sidan».

Denna grundlag har herr statsrådet och chefen för socialdepartementet tillika med regeringens övriga ledamöter med ed förbundit sig att »till alla delar lyda och efterkomma» ävensom att »städse låta sig vårda om rikets inbyggares fri- och rättigheter.»

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**: Herr vice talman! Under debatten har herr Hamrin appellerat till regeringen särskilt ur den synpunkten, att denna regering ju är buren av ett stort intresse för alla de åtgärder, som kunna antagas vara gagnande för fredstillståndet i världen. Och han har sport, varför icke samma personer, som alltså bekänna sig till de internationella fredssträvandena, också på samma sätt försöka att bidra till fred inom nationerna, då särskilt på arbetsmarknadens område.

Jag vill till detta endast svara, att då det gäller upprättande av en rättsordning på det internationella området, så utgår grundtanken i denna rättsordning därifrån, att de olika parterna, det vill i detta fall säga de olika nationerna och folken, betraktas som likställda med lika rättigheter i det internationella freds-samfundet. Och följaktligen tror man på möjligheten att kunna bevara freden genom rättvisa uppgörelser och domslut i tvistefrågor mellan länderna.

Skillnaden mellan internationella tvister och de konflikter, som förekomma särskilt mellan arbetsgivare och arbetare, torde framförallt ligga däri, att då den ena parten uti samhället, i detta fall närmast arbetarna, strävar efter att söka höja sin levnadsstandard, så finnes det inte något objektivt kriterium på, vad som skulle kunna kallas verklig rättvisa; det är i varje fall förenat med oerhörda svårigheter att åstadkomma en rättskipning, som skulle kunna

utlösa den känslan hos parterna, att verklig rätt vore skipad. Jag nämner detta därför, att det borde vara självklart, att det parti, som jag för min del företräder, ju inte rimligen kan antas ha något slags intresse, som går emot intresset för freden på arbetsmarknaden. Det är i och för sig ett orimligt antagande, att det stora socialdemokratiska partiet skulle önska eller sträva efter, att det skall råda krigstillstånd på arbetsmarknaden. Men svårigheterna att verkligen komma ur krigstillståndet med i övrigt oförändrade samhällsförhållanden inses av oss och präglade i mycket vår syn.

Om det gäller att bestämma, för att ta det närmast till hands liggande exemplet, vilken lön för en viss arbetargrupp, som skall betraktas som rättvis för den gruppen, så tvivlar jag på, att det för närvarande finnes någon människa, som kan säga, att just där och där går den arbetslön, som en objektiv rättskipning skulle betrakta som den riktiga.

I detta sammanhang må det tillåtas mig påpeka en sak, som skulle kunna åstadkomma efter min tro en verklig förbättring i detta avseende. Det är ju ej någon hemlighet jag avslöjar, fast kanske människor inte alltid tänka därpå, utan det är tvärtom en allbekant sak, att arbetarna ha under 40 års tid organiserat sig, och att de under samma tid försökt att höja sin levnadsstandard. Hela denna tid har varit fylld av konflikter, visserligen icke permanenta men konflikter då och då. Det är ingen överdrift att påstå, att om man i dag kan säga med herr Järte, att arbetarklassens levnadsstandard är högre än vad den var för 25 år sedan, så beror detta icke därpå, att landets arbetsgivare ha frivilligt medgivit i de särskilda fallen de löneförhöjningar eller de ökade förbättringar i arbetsvillkoren, som skett under denna tid. Nästan varje medgivande har — om jag får betrakta arbetskonflikterna såsom ett slag ekonomiskt våld — med våld avtvingats dem. Hela denna utveckling med ständiga arbetskonflikter, utan vilka de svenska arbetarna icke hade uppnått den nuvarande levnadsstandard, har naturligt nog rotfästas hos arbetarklassen ett starkt misstroende mot arbetsgivarnas vilja till tillmötesgående; och denna brist på förtroende till arbetsgivarnas försäkringar, då de förklara, att de icke kunna betala mer i ett visst givet ögonblick utan hellre taga konflikter, detta misstroende, som så att säga under en generation har växt upp hos arbetarklassen, den kan icke i ett enda ögonblick brytas. Förutsättningen för att detta misstroende skall brytas — eller i varje fall för att något större förtroende än arbetarklassen hittills hyst för arbetsgivarnas försäkringar skall ernås — är, att man åtminstone någon gång får se ett allvarligt prov på frivilligt tillmötesgående från arbetsgivarnas sida. Jag vill bara nämna i förbigående, att då under senare åren ifrån arbetarorganisationernas sida har ställts det anspråket, att arbetsgivarna skulle icke bara göra påståenden och ge försäkringar, utan också prestera de nödiga bevisen för sina påståendens riktighet, så ha alla sådana yrkanden från arbetarklassens sida ständigt mötts med ett bleklagt nej, ingenting annat. Jag är övertygad om, att vill man räkna med mera långvariga och mera permanenta fredstillstånd och söka åstadkomma den atmosfär av förtroende parterna emellan, som är första förutsättningen för ett sådant önskemåls uppfyllande, ja då, mina damer och herrar, kräves det ett annat uppförande från arbetsgivarpartens sida, än vad vi tills dato fått bevittna. Det kunde ju vara onödigt att försäkra — jag tycker det borde vara självklart för en var — att i och för sig skulle även för vår del ingenting vara önskvärdare, än att man kunde skapa en verklig och varaktig fred på arbetsmarknaden — men förutsättningen härför måste som sagt dock först skapas.

Jag skall nu tillåta mig att tacka även herr Järte för det inlägg i debatten, som han gjorde. Genom herr Järtes anförande fick nämligen kammaren veta, vad interpellationen verkligen gällde. Det har interpellanten icke upplyst oss om — kanske av rätt naturliga skäl — men herr Järte meddelade oss,

*Fortsett debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

vad denna interpellation verkligen gällde: den gäller frågan, huruvida svenska arbetare skola, om jag uppfattade honom rätt, åtnjuta en verklig näringsfrihet.

Jag vill i förbigående säga, att då jag yttrade mig i mitt interpellationssvar om strejkbrytarna, så gjorde jag det icke så generellt, som man från vissa håll velat göra gällande, utan jag förklarade uttryckligen, att *ofta* utgöra strejkbrytarna antisociala element och komma från samhällets botten. Det är ju jämförelsevis lätt att kontrollera, eftersom jag hade manuskriptet i hand. Jag tror ingen kan bestrida, att det förekommer och förekommer mycket ofta, att dessa strejkbrytare, som anställas och till vars förmån ju i alla fall även den nu ifrån högerpartiet igångsatta aktionen måste komma att verka, dessa strejkbrytande element komma från samhällets botten. Jag har därmed icke velat karakterisera de olika parter, som uppträda i konflikterna uppe i Norrlands skogar, där, såvitt jag förstår, äro inblandade många olika element, ofta bönder, som stå i de olika organisationerna. Men det är ju så, att denna interpellation frågar ju om de arbetsvilliga i allmänhet, och hela interpellationen avser, såvitt jag förstår, att få besked om, huruvida regeringen ville beträffande arbetsvilliga överhuvud taget på något särskilt sätt ingripa till deras skydd. Jag skall i detta avseende ej nu inlåta mig på något förnyat försök att besvara frågan utöver det svar, som givits i interpellationen; utan jag vill bara hänvisa till, att när man ifrån interpellantens håll på detta sätt skjuter frågan om de arbetsvilliga i förgrunden uti dessa sociala konflikter, så kan jag däri icke se något annat än en önskan, att man i allmänhet skall uppluckra arbetarpartens kraft under arbetskonflikterna. I den mån arbetarparten vill försöka att taga en strid och genomföra den, skall ryggraden på den parten från början vara knäckt, därigenom att den som bryter mot en blockadförklaring eller bojkottförklaring — det kan icke bara gälla Härjedalen, utan det måste gälla generellt — betraktas som ett bättre slags medborgare i samhället än de arbetare, som gå i strejk. Men en sådan uppfattning kan jag icke skriva under och göra till min.

Herr Hamrin yttrade också ett par ord om den skörd, som arbetsgivarna nu ha att inhösta efter den sädd, som de själva för 10 å 20 år sedan ha sått. I det sammanhanget kan jag icke neka mig nöjet att taga upp till replik herr Järtes påstående, att numera är föreningsrätten erkänd och att föreningsrättsstrider icke förekomma. Innan jag i det avseendet kommer in på de aktuella frågorna, så må det tillåtas mig att göra en liten återblick på gångna år. Likasom jag har sagt, att arbetsgivarna ha förstått att gentemot sig uppodla arbetarnas misstroende, därför att så gott som varje medgivande till förbättring i arbetsvillkoren måst avtvingas dem, att de ej frivilligt medgivit någonting, likaså vill jag erinra om, att på 90-talet och för övrigt i början på 1900-talet ända långt fram efter 1909 voro de öppna konflikter, som utbröto på grund av att arbetsgivarna bestredo arbetarna rätten att organisera sig, minst lika vanliga som konflikter om de rent materiella förmåner, som skulle vara förenade med ett visst arbete. I själva verket ha de svenska arbetsgivarna under — det är icke för mycket sagt — 25 års oavbrutna strider *tvångats* att erkänna föreningsrätten. Det är naturligtvis ett stort framsteg att höra en representant för högerpartiet förklara, att föreningsrätten är erkänd. Vad det kostat det svenska samhället i ideella värden och i ekonomiskt avseende att slutligen komma därhän, att man åtminstone icke från det politiska högerpartiets sida längre bestrider arbetarna rätten att organisera sig och därigenom gemensamt bevaka sina intressen, torde vara omöjligt att uträkna. Men nog rör det sig om åtskilliga tiotals miljoner kronor i ekonomiskt avseende, och i fråga om själva spänningen mellan klasserna gäller det sannerligen icke mindre värden utan kanske t. o. m. större. Men det hindrar ej, att den uppgiften, att

föreningsrätten nu kan betraktas såsom ett faktum i vårt land, är *oriktig*. Det är ej sant, det är ej på det sättet. Så snart organisationerna breda ut sig ifrån ett område, där de nu sedan något årtal kunna vara godkända, till ett nytt område, så visar det sig, att arbetsgivarna det då gäller ingenting lärt av hela den erfarenhet, man gjort under gångna år. Det ser ut, som om de vore fullkomligt oemottagliga för de lärdomar, de sista 20 årens historia kunnat ge oss. Detta gäller lantarbetarna, det gäller skogsarbetarna, det gäller handelsarbetarna, med ett ord det gäller dessa områden, där arbetarorganisationerna nyligen börjat breda ut sig. När lantarbetarna för något år sedan började organisera sig och kräva kollektiva avtal, så var det ingalunda frivilligt, som arbetsgivarna ville gå med på den kollektiva avtalsformen. När skogsarbetarna för två år sedan krävde kollektiva uppgörelser, så ville arbetsgivarna heller ingalunda frivilligt gå med på något sådant. När handelsarbetarna — jag erinrar om konflikten i Centralvaruhuset för också ett par års tid sedan — ville ha ett kollektivt avtal, vad svarade arbetsgivarna då? Det föll dem inte in att erkänna dessa handelsarbetares föreningsrätt. Och det är i själva verket så, att ännu i denna dag, när arbetarna på något förut av organisationen mera väsentligt oberört område organisera sig, så få de gamla striderna utkämpas på nytt, låt vara att de i regel icke bli så långvariga, utan arbetsgivarna böja sig något snabbare. Men faktum är faktum. Det förhåller sig icke så, att man numera ej har föreningsrättsstrider att utkämpa.

Jag skall tillåta mig säga några ord om ett alldeles speciellt ömtåligt kapitel, och det är om de stockholmska murarnas konflikttaktik. Jag behöver icke säga för dem, som känna min verksamhet ifrån tidningen Socialdemokraten och andra håll, att jag ogillar och många gånger givit uttryck åt mitt ogillande av murarnas blockadtaktik liksom överhuvud den ståndpunkt de intagit i skilda frågor. Det är ganska naturligt, därför att jag har med hela min samhällssyn, med hela mitt sätt att se på olika samhällsföreteelser en naturlig ovilja mot monopolistiska tendenser. Men däremot är det med ganska egenomliga och ganska blandade känslor, som jag här hör talare uppträda och särskilt beklaga sig över murarna, talare, vilka, då det gäller andra monopolföretag, aldrig givit något uttryck av ovilja mot eller någon önskan att gå till kamp mot dem. Tvärtom ha de betraktat alla slags monopolistiska företag som naturliga yttringar av den ekonomiska utvecklingen. När jag hört icke bara dagens anföranden utan sett många tidningsartiklar rörande denna sak, så har jag ständigt frågat mig: hur kunna egentligen sådana personer, vilka betrakta det såsom helt naturligt, att en vanlig företagartrust försöker diktera prisen på en vara, hur kunna de egentligen bli så förfärligt indignerade över, att murarna försöka diktera prisen på sin vara, om jag så får uttrycka mig? Ty murarnas tillvägagångssätt är ur min synpunkt alldeles typiskt, icke för tendenser inom arbetarrörelsen, utan för *kapitalistiska metoder*, då det gäller att tillförsäkra sig ett så högt pris för den vara — sin arbetskraft — de utbjuda, som de överhuvud taget kunna få. De utestänga konkurrensen, och det är precis vad trusterna och kartellerna göra. Med utestängande av konkurrensen föreskriva de priset på sin arbetskraft precis som trusten gör på en tunna cement eller handelsidkarna på vilken vara som helst. Jag säger uppriktigt, jag är ännu i denna dag förvånad över nämnda förmåga att uteslutande reagera åt ett håll, under det man icke kan reagera åt det andra hållet, precis som vi fått bevittna i dagens debatt.

Herr Järte tillkännagav, för att förklara sin ställning och skilja sig från de föregående anförandena, som hållits från hans partis sida, att han ville hävda näringsfrihetens princip på så sätt markerad, att likaväl som han ogillade, att strejkbrytare prickas, likaväl ogillade han s. k. materialbojkotter. Åtminstone i den mån sådana bojkotter kunde drabba oorganiserade arbetsgivar. Ja, detta

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

är ju alltid ett framsteg: i interpellationen fanns ju icke ens en aning av ett sådant ogillande, och jag får väl nöja mig med för tillfället att registrera det som ett medgivande, att man icke anser sig kunna rikta sig ensamt mot den ena sidan. Jag skulle bara önskat, att medgivandet kompletterats med ett erkännande, att *vräkningar* som stridsmedel i en arbetskonflikt äro ytterligt förkastliga; precis lika förkastliga som våld eller hot mot arbetsvilliga arbetare.

Jag skall slutligen endast tillåta mig att komma med en replik till herr Hamrin. Jag gör det, ehuru det kanske icke rätteligen skulle tillkomma mig, då herr Hamrins yttrande egentligen riktade sig till herr statsministern. Jag har redan sagt, att vi från vårt håll naturligtvis ingenting hellre skulle önska än att arbetsfreden kunde upprätthållas. Då herr Hamrin nämnde, att vår statistik vittnade om de ekonomiska svårigheter, som konfliktväsendet — strejker, lockouter, blockader och bojkotter — medför för samhällets medborgare, och att det sålunda icke alls vore så bra ställt i detta avseende, som han tyckte, att statsministern ville göra gällande, så grundar sig nog hans replik på ett missförstånd. Vad statsministern, om jag uppfattade honom rätt, riktade sig emot, var försöken att utmåla Sveriges folk som ett folk, vilket i stort sett besjälades av terroristiska tendenser, alltså försöken att liksom göra veterligt, att här i landet arbetskonflikter i allmänhet föras med en sådan råhet, att det behöves en kolossal apparat för att reagera mot desamma. Ty så är det icke. Det förhåller sig tvärtom i stort sett så — med de undantag, som påtalats från olika håll under debatten — att arbetskonflikterna, om de än i och för sig äro att beklaga, föras i god anda och icke kunna läggas till grund för klagomål mot Sveriges folk för någon slags extra råhet eller några utpräglade terroristiska tendenser. Jag skulle t. o. m. vilja förstärka yttrandet så, att jag säger, att kanske det icke finns något land — med undantag av ett enda: vårt södra grannland, Danmark — där konflikterna på arbetsmarknaden utspelas i så pass mjuka former som i Sverige. Jag vet mycket väl, att man beskyller särskilt den socialistiska arbetarrörelsen för den klasskamp, som den predikar etc., och man har alltid sett i arbetarrörelsen i vissa andra länder ett slags mönster, därför att socialismen där icke fått det stora insteg som hos oss. Men, mina herrar, har man något reda på vad som försiggår på andra håll i världen, tror jag, att man får erkänna, att det land, där arbetskonflikterna taga sig de råaste uttrycken, där mord och dråp och misshandel tillhöra ordningen för dagen i arbetskonflikterna, är det land, där socialismen har, jämfört med alla andra länder, varit nästan utestängd från arbetarklassen, nämligen Amerika. Vill man ha verkliga exempel på råhet under arbetskonflikter, skall man gå till *det* av socialismen mest obesmittade land i världen, där för övrigt moderna förhållanden råda. Det är därför jag vågar för min del göra gällande, att det finns ingen anledning för oss att på grund av enstaka företeelser, sådana som förekommit bl. a. uppe i Härjedalen, »kasta stenar på egen port». Den kultur, som utmärker Sveriges samhälle, däri inbegripet den svenska arbetarrörelsen, ha många andra länder allt skäl att avundas oss; och detta visas bl. a. av de godartade former, i vilka våra arbetskonflikter i stort sett föras.

Herr **Johansson** i Kälkebo: Herr talman! När herr Lindmans interpellation framfördes, gjorde jag mig den frågan: är det möjligt, att man genom denna interpellation, genom det svar, som kan givas på densamma, och genom den diskussion, som säkerligen kommer att följa, kan bidra till klarläggande av förhållanden, som för närvarande äro av rätt invecklad natur på ifrågavarande område? Jag hade en särskild anledning att göra den reflexionen, då jag fattade interpellationen så, att den alldeles särskilt tog sikte på de norrländska förhållandena. Nu har, efter vad jag nyss hört, herr socialministern förstätt interpellationen på annat sätt. Det kan emellertid göra detsamma,

om jag fattat interpellationens innebörd rätt eller orätt, ty läget har i varje fall utvecklats så, att den huvudsakliga delen av diskussionen kommit att röra sig om de norrländska förhållandena.

Jag får då med den syn på läget, som jag har, säga, att vad som nu inträffat på vissa ställen norrut har man kunnat förutse sedan rätt lång tid tillbaka. Man har nämligen haft på känn, att vissa förändringar skulle inträda, som komme att ha rätt stor betydelse för arbetsförhållandena i Norrland, och detta av det enkla skälet, att arbetstillfällena i de norrländska skogarna tidigare varit vida rikligare än för närvarande är eller synes bli händelsen. Tyvärr har nämligen en överavverkning förekommit, som med nödvändighet kommer att inom rätt kort tid leda till minskade arbetstillfällen.

I de norrländska bygderna finns det som bekant två grupper av arbetstagare, som ovillkorligen till slut måste komma i kollision med varandra. Den ena gruppen är de, som äro bosatta i orten och som ha sin utkomst förutom av skogsarbete av det jordbruk, som kan finnas i Norrland. Den andra gruppen utgöres av dem, som ha vad jag skulle vilja kalla säsongarbete: de ha arbete under vintern i skogarna, på våren med flottning och under sommaren på olika håll. Jag kanske icke skulle anse mig vara riktigt ärlig, om jag icke också nämnde, att arbetsgivarna i viss utsträckning sökt utnyttja dessa förhållanden på ett för dem gynnsamt sätt. Har det nämligen varit lämpligt för arbetsgivarna att så att säga ställa säsongarbetarna mot de bofasta arbetarna, har man icke uraktlåtit att göra det. Men ifrån att göra detta medgivande till att anamma den satsen, att förhållandena få utveckla sig huru som helst, är dock ett rätt långt steg. Jag tycker också, att regeringen tagit en smula lätt på denna sak; frågan kan dock bli av mera invecklad natur, än att den bara kan behandlas efter den enkla regeln, att förhållandena må utveckla sig som de kunna.

Av vad jag sagt torde framgå, att jag har den uppfattningen, att det för närvarande finns en övertalig arbetarstam, en övertalig arbetarbefolkning i Norrland, om man nämligen räknar med de jordbrukare, som äro nödsakade skaffa sig extra arbetstillfällen under vintertiden, antingen genom att de forsla ut sitt eget virke eller taga lönearbete. Under sådana omständigheter står det åtminstone för mig klart, att det lär icke kunna gå att bara genom fackföreningar utjämna svårigheterna, utan man måste nog se till, att icke fackföreningsväsendet får taga sig sådana former, att man åt fackföreningarnas medlemmar monopoliserar det arbete, som för tillfället föreligger och är nödvändigt att utföra, under det att andra icke få något arbete. Den synpunkten måste man taga med i räkningen, då man går in för att söka utreda det invecklade läge, som tyvärr föreligger i Norrland. Det är nog dessa omständigheter, som frammat de mindre lyckliga förhållanden — jag skall icke använda ett starkt ord — som tagit sig uttryck i konflikterna i vissa trakter där uppe. Det län, varifrån jag är, Gävleborgs län, har icke heller varit undantaget i detta avseende — jag erinrar om konflikten i Alfta. Detta var egentligen ingen konflikt mellan arbetsgivare och arbetare utan snarare en konflikt mellan å ena sidan sådana arbetstagare, som godtagit de villkor arbetsgivarna ville ge och som installerat sig i arbetet, samt å andra sidan de organiserade arbetare, som sedermera kommo från annat håll och sade: nej här får ni icke vara, ty detta arbete skola vi ha. Även om man erkänner föreningsrätten, kan man väl ändå ha sina funderingar, om det är förenligt med en riktigt god ordning på arbetsmarknaden, att det får gå till på det sättet. Nu har, efter vad jag sett i tidningarna — jag har icke haft någon annan underrättelse om saken — konflikten utjämnats på det sättet, att man givit med sig på båda hållen; man har t. o. m. utvidgat arbetsområdet något, och det har

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

sålunda kunnat ske en uppgörelse. Men det är icke säkert, att sådant kan ordnas lika bra i godo på alla håll, därför att det skett i detta fall.

I denna diskussion har givetvis läget i Härjedalen kommit att spela en rätt betydlig roll. Såvitt jag förstått, har den mest omtalade av ifrågakvarande konflikter icke heller i egentlig mening varit en arbetskonflikt, utan i stället en konflikt, som uppkommit därigenom, att vederbörande hellre ansett sig böra låta arbetet ligga nere än att ge arbetarna den avlöning, som de fordrat för det sammans fullbordande. Om jag fattat situationen orätt, skall jag naturligtvis taga rättelse, men för mig har saken i varje fall framställts på det sättet. Nämnda omständigheter ha sedan givit anledning till det elakartade läge, som kommit att utveckla sig och varur personlig förföljelse av olika slag sedermera härflutit.

Man har också frågat sig, huruvida vederbörande myndigheter gjort vad de kunnat för att bilägga tvistigheterna. Jag skall icke mycket inlåta mig på den saken, men jag vill nämna, att det givit anledning till förundran, att man från länsstyrelsens sida så raskt ingrep, när det gällde att ordna en sådan sak som en skolstrejk, men däremot dröjde i flera månader, innan man gav sig till att medla i förevarande arbetsstrider. I förra avseendet förelåg naturligtvis icke någon arbetskonflikt, utan det var ett fall där ortens bebyggare kommit så att säga i »okontakt» med varandra. Om man från myndighetshåll ansåg sig böra ingripa i det fallet, synes det mig, att man även borde sökt utjämna de andra förhållanden, om vilka vi nu tala, då dock ostridigt den personliga säkerheten åtminstone under vissa tider och för vissa personer därigenom varit i viss mån hotad.

Jag skall icke förlänga debatten vidare, då jag saknar anledning att mera vidlyftigt ge mig in på det föreliggande spörsmålet. Jag skulle emellertid vilja uttala den uppfattningen, att det icke är därför att det sitter en socialdemokratisk regering, som man har intresse av att spörsmålet för närvarande föres fram — jag skulle givetvis varit lika intresserad, ifall spörsmålet kommit fram under en annan regering. Och jag tillåter mig med anledning av vad en talare sade här i förmiddags, nämligen att han ansåg en artikel i en viss tidning här i Stockholm i viss mån tendentiös, säga, att den artikeln — den stod i Vårt Land och Folk — riktade sig med sin begäran till regeringen, medan den förra regeringen satt, och det var således icke för att göra denna socialdemokratiska regering någon svårighet, som man riktade sig till regeringen i syfte att få till stånd någon utjämning, utan det var till den förutvarande regeringen. Och det var ju helt naturligt, att, då man ansåg att förhållandena icke voro sådana som de borde vara, så hade man icke något annat att företaga sig än att vända sig till regeringen med begäran att göra vad göras kunde för att icke svårigheterna skulle växa och bli större.

Ja, herr vice talman, jag skall icke trötta vare sig kammaren eller talmanen längre, utan jag vill låta bero vid vad jag nu sagt.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**: Jag vill med anledning av den siste ärade talarens yttrande endast nämna, att min företrädare i ämbetet redan i september månad infortrat en redogörelse ifrån länsstyrelsen om konfliktförhållandena där uppe. Redogörelsen föranledde icke någon åtgärd. Det är ju så, att när man skall medla i en konflikt, så är det icke bara att rusa i väg till parterna, utan man måste avvakta rätta ögonblicket. Jag hoppas detta ögonblick är kommet nu. Jag vet det icke med säkerhet, men det ser i varje fall så ut.

Herr **Lindman**: Herr förste vice talman! Det har framställts mot mig den anmärkningen, att denna interpellation skulle vara tillkommen för att lik-

som, som jag tror det hette från socialministern i hans anförande, sätta regeringen på de anklagades bänk, och att jag icke skulle ha brytt mig så mycket om själva punkterna och frågorna, utan att det var någon annan avsikt med det hela, och det har ju insinuerats från många olika håll, att detta skulle vara någon partihistoria, som man skulle komma med. Det är alldeles, som om man kunde röntgenfotografera hjärtan och njurar och undersöka, vad man egentligen vill innerst inne.

I sitt första anförande tyckte jag emellertid att socialministern sade, att han var nöjd med interpellationen, att den var framkommen. Vadan då allt detta tal? Och jag menar att, vilket skälet till interpellationen än må ha varit enligt herr socialministerns uppfattning, så har den i alla fall givit regeringen ett alldeles utmärkt tillfälle att, om den velat, klargöra sin ståndpunkt till dessa frågor, som vi väl alla måste betrakta som mycket viktiga och mycket angelägna att få belysta från samhällets synpunkt. Det är anledningen till att jag framställt interpellationen. Om herr socialministern menar, att det skulle vara av någon sorts högerpolitiska bevekelsegrunder, som den framkommit, så skulle jag, om jag ville vara litet elak, vilket jag i allmänhet icke brukar vara, kunna, och detta särskilt med hänsyn till herr socialministerns anföranden, fråga, om det verkligen är statsrådet och chefen för socialdepartementet som talar, eller om det icke snarare är den förutvarande partisekreteraren som håller talen? Ty om man skall tala om att någon är enögd och ser ensidigt, så nog var väl han det i sina anföranden. Vart togo de vägen alla dessa utomstående människor, som jag talat om förut i dag, vilka bli lidande på allt detta, vart togo de vägen i hans anförande? Det var i stället endast tal om striderna mellan arbetarna och deras arbetsgivare, det var tal om lantarbetsgivarna och skogsarbetsgivarna, de vilja icke tillåta föreningsrätten o. s. v. Är det rätt det, för övrigt, att lantarbetsgivarna inte tillåta föreningsrätten? Jag tror, att de verkligen göra det, men jag tror, att det är kollektivavtalet de rikta sig emot. Och är det rätt att säga, att skogsarbetsgivarna motsätta sig föreningsrätten? Så är nog ej fallet, men svårigheterna äro ööverbinnliga att på skogsområdet åstadkomma ett avtal på grund av alla de vitt skiftande förhållanden som där äro rådande, t. ex. detta — jag behöver dock knappast belysa det, ty vem som helst känner till det — att uppgöra kollektivavtal i fråga om grov skog, småskog, gles skog, på vidsträckta områden, på sammanträngda småområden o. s. v. Ja, det är svårigheterna att kunna göra detta som föranlett att kollektivavtal ej kunna ingås.

Det glädde mig att höra, att herr statsrådet i detta sistnämnda anförande hade modifierat sig något beträffande strejkbrytarna. Jag vill fästa uppmärksamheten på att om man talar om dessa strejkbrytare, så finns det ju utom dem som man i allmänhet kallar vid detta namn en kategori, som väl ingalunda kan kallas tillhöra bottensatsen, det är de som på en arbetsplats t. ex. vid utbrytande skördestrejk stanna kvar och rädda en skörd eller som sköta mjölkningen av kreaturen o. s. v. Dessa kan man väl i all världens namn icke kalla »bottensatsen». Det är tvärtom folk som äro drivna av absolut pliktökänsla att icke övergiva sin arbetsgivare i den kritiska situation, vari han råkat på grund av strejk, för att icke tala om många andra fall då pliktökänslan är det drivande motivet. Herr socialministern var i samma anförande inne på detta och talade om att han lagt sitt svar så, att han gått ut ifrån att frågan i interpellationen avsåg skydd åt de arbetsvilliga överhuvud taget. Ja, det är riktigt, så stod det i frågan. Men var god och kom ihåg, herr statsråd, att statsrådet vägrade svara på frågorna. Herr statsrådet förklarade ju själv att han icke brydde sig om att svara på frågorna, utan ville besvara interpellationen i dess helhet. Och i denna helhet, i motiveringen till interpellationen vidröras uttryckligen förhållandena i Norrland, dessa förhållanden, som man nu från regerings-

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Fortsett debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

bänken sökt komma förbi så lindrigt som möjligt, som man sökt halka över, jag menar dessa förhållanden, där det gäller en annan, en alldeles utanförstående oskyldig part som blir inbegripen, en part som icke är vare sig arbetare eller arbetsgivare. Vidare det förhållande som man talat om, nämligen den direkta jordbruksidkande befolkningen, som åtager sig arbete, vilket herr Johansson i Kälkebo alldeles nyss var inne på och efter min uppfattning alldeles riktigt skildrade. Jag tror att jag försökte göra detsamma på förmiddagen. Denna fråga måste ju för övrigt betraktas så, att den rör en del av förhållandena på detta område beträffande blockader och bojkotter, mot vilka interpellationen riktar sig.

Det finns intet land, sade herr statsrådet, där konflikter ha ett sådant godartat förlopp och föras i så goda former som här i vårt land, med undantag möjligen för vårt södra grannland Danmark. Nå, då förfalla alla de anklagelser, som här en hel mängd talare riktat mot arbetsgivarparten för brutalitet, hela den argumentationen är då borta, om det är så, som statsrådet säger. Jag undrar, om man ändå icke får kalla för brutalitet det som pågår i Härjedalen, även om det icke är direkt fråga om förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare.

Ja, herrarna på statsrådsbänken äro utan tvivel skickliga strateger och ha väl avsett att vara mycket skickliga i sin strategi vid besvarandet av denna interpellation genom att gå till motanfall. Jag erkänner att det är icke dumt. Det är att göra som trollkarlarna emellanåt, man kommer lättare ifrån besvarandet av det som man egentligen skulle svara på.

Och så har man dragit fram hela denna stora mängd av fall, såsom t. ex. herr Johanson i Stockholm och herr Vennerström gjort och många andra, fall, som avse förhållanden, där arbetsgivarna förmenas ha uppträtt mindre lämpligt. Ja, herr Johanson i Stockholm talade t. ex. om ett fall som gällde en torpare, vilken åtagit sig skogsarbete ovillkorligt, och så hade han förlorat sin häst, och sedan utkrävde arbetsgivaren av honom ersättning för att han icke utfört detta arbete. Ja, jag är genast redo att svara: det skulle aldrig fallit mig in att handla på det sättet; jag tycker det var mycket brutalt gjort, om det förhåller sig så, som herr Johanson säger. Och på samma sätt är det med en hel del andra exempel, som herrarna framdragit, t. ex. vräkningarna. Jag vet mig aldrig i hela min tid ha vräkt en arbetare från hans bostad. Men härvidlag vill jag dock säga, att förhållandena kunna bli sådana att det kan bli nödvändigt, och det går ej att tala om den saken generellt, utan man måste taga hänsyn till omständigheterna. Om t. ex. en strejk pågår och arbetarna bo i arbetsgivarnas hus, så skulle den strejken kunna pågå i evighet, om de fingo sitta kvar i sina bostäder. Jag har själv en gång i ett förekommande fall låtit arbetarna sitta kvar utan att uppsäga någon. Men om strejken hade pågått ett par år, så — ja! På samma sätt förhåller det sig naturligtvis också med en del av de monopoltendenser, som här har talats om.

Nu har jag på förmiddagen föreslagit, att regeringen skulle följa det efter min mening mycket kloka råd, som socialstyrelsen gav 1921, nämligen att man skulle göra en utredande och belysande framställning av dessa förhållanden. Jag menar att socialstyrelsen skulle från objektiv synpunkt, från opartisk synpunkt, göra en utredning beträffande blockader och bojkotter och hithörande företeelser. Varför vill icke regeringen förklara sig villig göra detta? Det är ju icke något som är till skada för regeringen och regeringspartiet. Jag betraktar det som en fördel för oss alla och för den stora allmänheten att få den framställningen gjord, ty den skulle ovillkorligen ge en belysning av en mängd förhållanden, om vilka uppenbarligen en och annan och kanske även jag svävar i en viss villfarelse.

Hans excellens statsministern sade på förmiddagen, att det är överdrift av

mig att tala om allas krig mot alla, då jag talar om förhållandena i Härjedalen. Jag fällde det uttrycket, och dithän håller det på att gå. Gör då en utredning om dessa saker! Jag undrar, om icke herrarna skulle få skåda rätt så underliga ting, när denna objektiva utredning låge före, och om icke hela den stora allmänheten skulle bli tacksam mot regeringen för att den velat verkställa en sådan.

Om herr förste vice talmannen tillåter, vill jag göra en liten utvikning — och jag ber kammarens ärade ledamöter ursäkta mig om jag gör den — men det är icke mitt eget fel utan herr Vennerströms; den hör ju för övrigt på sätt och vis till saken. Herr Vennerström var inne på den fråga, som i remissdebatten vidrördes av herr Fabian Månsson om farhågorna för att skogarna i Norrland skola uttömmas, att man avverkar mer än som växer igen. Och jag ber då att få säga herr Vennerström, att detta är mitt *præterea censeo*; jag förde detta offentligt på tal medan herr Vennerström ännu gick i skolan — herr Fabian Månsson hade nog kommit därifrån. Det är en viktig sak, mina herrar, och den hänger intimt samman med en mängd av arbetarförhållandena i Norrland. Det är bara en sak, som så många gånger förundrat mig, att, när man talar om denna sak, när man tänker på att skogarna med nuvarande avverkning i Norrland och för övrigt i hela Sverige icke kunna räcka i evighet, att skogen minskas, att vi taga bort mer än som växer igen, man då samtidigt arbetar och kastar ut så mycket pengar på att företaga en, jag vågar säga, konstlad kolonisation i Norrland. Det står icke riktigt väl i samband med vartannat, detta.

Och nu skall jag be att få agitera, om det tillåtes mig, herr förste vice talman, ett ögonblick. När nu den fråga kommer till behandling i riksdagen i år, som avhandlas i statsverkspropositionen, nämligen om fullföljandet av den s. k. rikstaxeringen av Sveriges skogar, om vilken jag såsom ordförande i Svenska skogsvårdsföreningen gjort en framställning till Kungl. Maj:t och som Kungl. Maj:t lagt fram i propositionen: hjälp då, herr Fabian Månsson, herr Vennerström och kammarens ärade ledamöter i övrigt den talare som nu riktar sig till eder, hjälp då att få det förslaget igenom.

Och så vill jag tillägga ett ord om samma kapitel. Herr Vennerström sade, att herr Lindmans förfäder ha begagnat Norrlands skogar till uthuggning. Jag vill då säga, att det ha mina förfäder icke gjort — jag vet icke, hur det är med herr Vennerströms — men mina ha icke gjort det, och jag själv har icke gjort det. Om man kan rikta någon förebråelse mot mig i fråga om skogsskötsel, så är det för att jag hushållat och sparat för mycket.

Ja, herr förste vice talman, om jag skall fortsätta litet med herr Vennerström, såvida jag icke tröttar kammaren för mycket, men det är därför att interpellationer bruka ju besvaras, och det är ju så, att herr Vennerström riktade en hel lång rad av interpellationer till mig, ja, så många att jag nästan tänkte fråga, om de icke kunde få bli bordlagda ett slag. Men de voro i själva verket så pass enkla, att jag tror jag kan svara på dem genast.

Han frågade, om jag ville vara med om att använda våld. Den frågan besvaras med nej.

Vill icke herr Lindman rikta en maning till tidningen Vårt Land och Folk för att den skrivit i en artikel att kommunisterna begått brottslig agitation och uppmanat till direkt våld och övergrepp, något som måste bekämpas med alla medel? Ja, det skall jag svara på, då herr Vennerström talar om vad som menas med detta. Menas det våld, så svarar jag, att så får man icke skriva. Men det vet jag icke, och jag har icke något med den tidningen att göra.

Vill icke herr Lindman säga ifrån angående beväpningsfrågan? Jo, den frågan besvaras jakande.

Beträffande bolagstjänstemäns användande som polismän, är det lämpligt? Nej, det är icke lämpligt, och endast en nödfallsåtgärd. Men tillgripes ej den,

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

Fortsatt debatt i anledning av svar å interpellation. måste man sätta dit andra poliser i stället, när det behövs, och det har jag bett regeringen göra, men det har statsrådet och chefen för socialdepartementet icke velat lyssna till.

(Forts.)

Vidare var det ytterligare en interpellation rörande en arbetsgivare, som vägrat antaga medlemmar ur skogs- och flottningsförbundet i sin tjänst, om de icke gingo ut ur sin förening; gjorde de det, skulle de få anställning. Ja, jag vill säga, att enligt mitt begrepp så har arbetsgivaren rätt att avtala med vem han vill, och det står visst också i avtalskontrakten i allmänhet, att han har rätt att göra det. Vad detta speciella fall beträffar, som herr Vennerström talade om, så var det en medlem i kammaren, som stack i min hand en liten lapp — själv känner jag icke förhållandet — och den lappen innehåller att det fall herr Vennerström talat om var ett sådant, där arbetsgivaren icke tillhörde arbetsgivareföreningen och där det var en gammal överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetare, att ingendera parten skulle tillhöra organisationen. Ljuger han, så ljuger jag.

Ja, jag tror att jag nu någorlunda ordentligt har besvarat den av herr Vennerström till mig riktade interpellationen, alla punkterna.

Hans excellens statsministern sade, att jag framställt förhållandena i Härjedalen, som om där rådde krig, och herr statsministern återopade landshövding Linnérs yttrande till justitiekanslern. Ja, jag har det yttrandet också, jag har läst det, och jag vill säga, att där står till exempel på ett ställe i yttrandet, att det är således obestriddigt, säger landshövdingen, att rättstillståndet i detta län liksom i stora delar av vårt land för närvarande företer vissa svaghetstecken. Och han säger, att det preventiva skyddet kan förstärkas på särskilt hotade arbetsplatser, såsom också skett här i länet vid en mångfald tillfällen, men myndigheterna äro till stor del hänvisade till efterföljande ingripande, således icke något förebyggande sådant.

Beträffande talet om ordningsmakten uttalade sig hans excellens statsministern att det var intet fall angivet, där myndigheterna eftersatt sin plikt. Är det icke i alla fall på det sättet att vissa handlingar ha begåtts, som icke blivit beivrade förrän de fått offentlighetens ljus över sig? Jag beskyller icke regeringen för det.

Hur var det med ett visst renhållningsärende i Härjedalen? Hur förhöll det sig med den där mannen, som hälsovårdsmyndigheterna ålade att hålla rent vid sin gård, men som icke kunde göra det därför, att han blockerats av syndikalisterna? Myndigheterna tillsatte under hela sommarens lopp icke någon att ombesörja renhållningen. För övrigt: läsa icke herrarna på regeringsbanken tidningarna? Kan man bestrida, att där inberättas det ena övergreppet efter det andra? Vi läsa oupphörligt om dylikt i tidningarna och, som jag sade på förmiddagen, man kan knappast öppna en tidning, utan att man där ser något nytt övergrepp omtalas. Är det icke vid sådant förhållande på sin plats att skärpa uppsikten, att öka ansträngningarna för ordningens upprätthållande? Det är icke något oriktigt påstående att säga, att det råder fullständig ofrid i stora delar av Norrland, en ofrid, som drabbar människor, som ingenting förskyllt. Tror verkligen herr statsrådet och chefen för socialdepartementet själv, att det icke i dessa vidsträckta skogstrakter kan förekomma sådant, som bort beivras, men som icke blivit beivrat, naturligtvis på grund av att myndigheterna icke disponerat tillräckliga krafter för ordningens upprätthållande. Under dylika förhållanden är det, enligt min mening, önskvärt, ja nödvändigt, att man förstärker ordningsmakten, så att den icke blott genast och utan att det dröjer veckor eller månader kan ingripa, när en handling begåtts, som kräver ett ingripande, utan även att hela befolkningen får känna det stöd och det lugn, som skänkes av medvetandet om att ordningsmakten är rustad, så att den kan företaga nödiga åtgärder för ordningens upprätthållan-

de. Det är väl icke för intet, som en hel befolkning i en provins slutit sig tillsammans och bildat en organisation, som kallas »Härjedalens ansvarskännande folk». Tillkomsten av denna organisation beror givetvis på det behov, dess medlemmar erfarit att tillvarataga vissa gemensamma intressen.

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.*

(Forts.)

Jag undrar, om man icke efter det debatten pågått så länge, som den nu gjort, skulle kunna säga, beträffande de uttalanden som gjorts från regeringsbänken, att dessa uttalanden, icke mycket, men dock något litet modifierats, undan för undan. Modifikationerna ha skett tripp, trapp, trull.

I sitt första anförande tog socialministern ett visst avstånd från vad som förekommit i Härjedalen. Han bagatellerade det skedda och talade, som jag förut framhållit, om det hela som en barnsjukdom. Statsrådet menade, att man icke kunde förebygga, att en del folk på grund av vad som inträffat bleve lidande. Enligt min mening borde dylika uttalanden aldrig göras från statsrådsbänken. Det kan väl hända, att det ibland är omöjligt att förebygga, att folk blir lidande till följd av att våldshandlingar begås, men det är i så fall ett mycket beklagligt förhållande, och jag anser att en chef för socialdepartementet aldrig borde erkänna, att dylikt icke bör kunna förebyggas.

I socialministerns andra anförande framträdde det mera humana statsrådet och chefen för socialdepartementet. Jag kände igen honom bättre från i söndags. Han förklarade, att han själv under sin verksamhet sökt främja humanitet i striderna på arbetsmarknaden. Otvivelaktigt är det riktigt, sade han, att alla vilja medverka till att humanare metoder — naturligtvis på båda sidor — komma till användning. Det föreföll mig, som om detta anförande var en liten nyans mildare än det föregående.

Sedan kom det tredje anförandet från regeringsbänken. Det hölls av hans excellens herr statsministern själv. Liksom en talare för en stund sedan anmärkte, var statsministern kanske den, som såg blidast på dessa frågor. »Det finnes slagg», sade hans excellens, »i detta.» Det är ju ganska kraftigt sagt det. Slagg! Slagg är ju en avfallsprodukt. Det finnes åtgärder, som efter allas vårt förmenande äro förkastliga, sade hans excellens.

Men efter detta statsministerns uttalande, som ändock blott innebar en nyans skillnad mot vad tidigare yttrats från samma håll, skulle jag vilja fråga vad i alla fall till sist svaret blir på det stora spørsmålet om, huru regeringen ställer sig till de påtalade förhållandena, och alldeles särskilt till vad som tilldragit sig i Härjedalen. Jag ber om ursäkt att jag icke i själva interpellationen speciellt frågat om regeringens ställning till syndikalisterna, men jag har behandlat saken i interpellationens motivering, i mitt första anförande här i kammaren och jag vill upprepa frågan nu: Vilken ställning intar regeringen till de syndikalistiska striderna i Norrland? Vill regeringen göra ett auktoritativt uttalande, innehållande ett rent och klart ogillande av dessa strider? Hans excellens herr statsministern säger om de blockader, som särskilt givit anledning till interpellationen, att frågan om blockad och bojkott icke kan upptagas utan att man till bedömande upptar vad som ligger bakom dylika stridsmetoder. Men nog kan man väl därförutan bedöma tilldragelserna exempelvis i Härjedalen, där det ju icke rör sig om förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare i vanlig mening, utan, som flera gånger här sagts både av mig och av andra, där det rör ingripande från syndikalistiskt håll i andra människors rätt och handlingsfrihet. Vad svarar regeringen — ställd inför de övergrepp, som ägt rum mot fredliga medborgare alldeles särskilt i Norrland — på min senaste fråga? Hans excellens statsministern sade, att interpellanten tilltrorde regeringen att kunna göra mycket. Ja, eders excellens, jag tilltror denna regering att i denna fråga verkligen kunna göra ganska mycket, om regeringen bara vill det!

Forlsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**: Herr talman. Jag skall endast bedja att få belysa en punkt. Herr Lindman förklarade, att han ogillade, att bolagstjänstemän erhöles polisfullmakter. Detta herr Lindmans uttalande måste jag ju inkassera som ett gott yttrande. För min del har jag i berörda fråga den uppfattningen, att det är mycket olämpligt, att bolagstjänstemän vid arbetskonflikter utrustas med polisfullmakter, ty detta innebär ju faktiskt, att man under en konflikt mellan två parter låter den ena parten uppträda som samhällets representant mot den andra. Jag har verkligen beträffande Västerbottens län tillåtit mig att påpeka för vederbörande myndigheter, att de borde draga in dylika polisfullmakter och, i den mån som det vid arbetskonflikter uppstode behov av en förstärkning av ordningsmakten, därtill söka skaffa personer, som stode utanför konflikterna. Det förefaller ju sålunda, som om herr Lindman och jag skulle befinna oss på samma linje på denna punkt.

Medan jag har ordet, vill jag med anledning av herr Lindmans fråga, huruvida regeringens medlemmar läser tidningarna, påpeka, att det ju är möjligt att *vårt förtroende* för åtminstone vissa tidningars synnerligen sensationella uppgifter icke är lika stort som herr Lindmans. Det har, för att taga ett exempel ur högen, i Svenska Dagbladet stått att läsa en historia om en person, som blev överfallen av ett hundratal andra personer och som därvid uppförde sig mycket hjältemodigt och lyckades, om också icke jaga alla sina motståndare på flykten så åtminstone hos dem injaga en mycket stor respekt för sin person. Det där låter ju mycket vackert, men i den officiella rapporten avslutar landfiskalen sitt omdöme om vad som förekommit med att som sin åsikt framhålla att det vore lätt förklarligt, att Björnsson (d. v. s. den person, som skulle uppträtt på detta sätt) icke gjort någon anmälan om saken, ty »han torde själv haft större skuld till uppträdet än någon annan».

Herr Engberg: Herr förste vice talman! Mina herrar! Det är en ganska gammal erfarenhet från de debatter i andra kammaren, som börja klockan 11 f. m. och sluta omkring klockan 11 eller efter klockan 11 e. m., att andrakammarhögerns ledares humör är mest sprakande och mest briljant efter middagen och att därför ofta det hela avslutas i solskenets och den försonliga stämningens tecken. Det är en av de många personliga älskvärda företräden, som andrakammarhögerns ärade ledare besitter. Jag tror emellertid, att han ställer kammarens rent intellektuella offervillighet på ett något för halsbrytande prov, därest han förmenar, att han genom sin sista replik skulle på något sätt ha kommit ifrån det faktum, att det icke är regeringen, men väl han själv, som här, nyans efter nyans, för att använda ett mildt ord, har utvecklat sig från den ena ståndpunkten till den andra.

Jag tror, att man kan göra vissa bestämda konstateranden, om man tar fram interpellationen och jämför den med de ståndpunkter, som herr Lindman i sitt sista anförande utvecklade. Man skall finna, att det är icke bara i fråga om påståendenas valör utan också i fråga om själva den mot regeringen använda tonen, som det skett en betydande omsvängning i herr Lindmans hållning. Jag vill som exempel nämna herr Lindmans ställning till statsministerns bestämda fråga, vad han menade med den passus i interpellationen, där han å det kränkta rättsmedvetandets vägnar klagade över att ordningsmakten icke uppfört sig, som den bort. Jag konstaterar, att herr Lindman på den frågan *icke gav något som helst svar*. När jag hörde herr Lindmans sista anförande, svävade för mig bilden av en katt. Det är ju bekant, att hur man än kastar en katt, så kommer den ned på tassarna. Herr Lindman sökte också komma ned på tassarna, men det vill synas, som om han i den sista volten hamnat på några brännheta plåtar. Det kan icke hjälpas, att, när

herr Lindman för att rädda sig ur knipen tillgrepp en bevisning av det slag, han då använde, kammarens ledamöter säkerligen fingo en känsla av, att det icke stod rätt till. När socialministern sade, att vi i Sverige ha mera godartade konflikter än i de flesta andra länder, möjligen med undantag av Danmark, inkasserade nämligen herr Lindman ögonblickligen detta yttrande på det sättet, att alla anmärkningar, som riktats mot *arbetsgivareparten*, alltså måste förfalla! Jag tror, att detta sätt att argumentera i ett slag avslöjar, hur rätt herr statsministern hade, då han i sitt anförande på förmiddagen konstaterade ensidigheten i själva den utgångspunkt, varmed herr Lindman hela tiden laborerat.

Man kan vidare konstatera, att herr Lindman gjort en fullständig reträtt i fråga om sina insinuationer angående regeringens ställning till våldshandlingarna. Fattade jag hans sista yttrande rätt, ville han icke längre vidhålla sin första insinuation, att regeringen på något sätt, vare sig direkt eller indirekt, skulle ställt sig gillande eller stödjande bakom notoriska våldshandlingar, som vore av beskaffenhet att böra betraktas som brottsliga och påtalas.

Det är vidare från herr Järtes sida indirekt erkänt, att det vidlåde herr Lindmans första framställning den ensidigheten, att han bara räknade med vad som förekommit på arbetarsidan och icke också med vad som förekommit på den andra sidan.

Emellertid är det uppenbart, att det kring herr Lindmans framträdande i denna fråga har rätt åtskilligt dunkel, och det har här uppträtt om icke sjuttio så åtminstone tre uttolkare av interpellationens mening. Egentligen skulle man väl ha trott, att det borde varit ganska onödigt, att, sedan interpellanten själv först sökt klargöra vad han menat, herr Järte skulle behöva rycka fram till urdsättning och tala om för kammaren vad som vore den egentliga syftningen med interpellationen, och att herr Petersson i Lerbäcksbym, icke nöjd med de två föregående uttolkarna, skulle ytterligare behöva klargöra saken. Man får en bestämd känsla av, att det härvidlag förhåller sig, som om flera kockar tillagat en soppa, men den ene alls icke vetat vad den andre tillsatt soppan för ingredienser och därför, då soppan serverats, tvist uppstått dem emellan om vad den egentligen innehöle.

Emellertid har av vad som under debatten förekommit framgått, att under det hela ligger en fråga, som man nog, som socialministern sade, kan vara herr Lindman tacksam för att den förts fram till diskussion. Det har ju från det läger, som herr Lindman närmast representerar, sagts, att vi icke på vårt håll erkände några gränser för solidariteten. Man har gjort gällande, att solidariteten för oss ginge framför allt annat. Det har redan av statsministern med skärpa framhållits, att detta är en vantolkning. För min del skulle jag vilja säga herr Lindman, att även i vår press sagts ifrån — jag har själv icke blott en utan flera gånger gjort det — att solidariteten har sina bestämda gränser. Jag har sökt framhålla att, så snart solidaritetens bud komma i konflikt med känslan för rättvisa och rättfärdighet, även vi på vårt håll äro fullkomligt redo att taga rättvisans och rättfärdighetens parti och icke driva kravet på solidaritet ut i det orimliga.

Det är uppenbart, att här öppnar sig ett stort problem. Ingen förnekar, att man i de sociala striderna på båda sidor kan göra sig skyldig till saker, som innebära notoriska överdrifter. Därvid blir alltid fråga om var gränsen för partitagandet skall gå. Men medan man faktiskt i den socialdemokratiska pressen påtalat de överdrifter, som förekommit på den egna sidan, så har herr Lindmans press stilla tegat, var gång från arbetsgivaresidan skett något övergrepp. Jag vill icke tala om den tidning, vars ledarspalt redigeras av herr Järte, ty den tidningen, Svenska Dagbladet, har i hithörande frågor ådagalagt en sinnesart, som jag vet, att man åtminstone bland högerns lantmannaelement många gån-

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

ger på det livligaste beklagat. Ty den tidningen icke bara har en överklasssyn på det sociala problemet, utan den utgör ett uttryck för en överklassnobbism, som genom salongsskikare tittar på sociala konflikter och gör högviktiga anmärkningar utan ett enda uns av förståelse för vad som verkligen ägt rum. Jag vill för min del säga, att jag beträffande okynnesblockader och dylikt tror, att det är bäst att överlämna dem åt det allmänna rättsmedvetandets dom. Beträffande en konflikt, som till sin natur är orättfärdig, har erfarenheten visat, att den moraliskt dödas, blodtappas, sjunker ihop som en tomsäck, ty den ogillas icke blott av alla utomstående utan upphör till sist att vara buren av vederbörandes eget rättsmedvetande. Det blir en allt starkare och starkare moralisk isolering, om jag så får uttrycka mig, omkring en dylik konflikt. Jag är övertygad, att den väg, man får gå, är att å ömse sidor föra rättvisans och humanitetens talan.

Det har nu talats om en hel rad av överdrifter. Herr Lindman frågade i sitt sista anförande: medger icke socialministern, att i Härjedalen begåtts en hel del saker, som icke påtalats? Herr Lindman och jag ha nöjet och äran vara från samma provins, nämligen Hälsingland. Han vet, att i våra socknar ibland utövas en ganska omfattande och blodig nävrätt. Man har bland folket däruppe den känslan, att det finns en hel del saker, som egentligen icke angå länsman, utan som man gör upp på egen hand bakom knuten. Man får vara försiktig med att draga den slutsatsen, att, därför att uppträden ägt rum, de nödvändigt behöva stå i sammanhang med sociala konflikter. Jag skulle vilja uttrycka saken på det sättet, att *orsaken* till dessa våldsdåd är den allmänna brist på hyfs och kultur, som tyvärr finns i dylika trakter. Det är kvarlevandet av nävrättsinstinkterna. Men *anledningen*, som utlöser orsaken, skapas mången gång av den spänning, som uppkommer vid arbetskonflikterna. Detta sätt att betrakta saken är nyktrare och riktigare än herr Lindmans fantastiska skildringar. Jag är övertygad om, att i regel skall det visa sig, om man gör undersökningar i de individuella fallen, att vad som ligger bakom våldsdåden, ytterst är den brist på självbehärskning, den brist på kultur, som kan utmärka enstaka individer och deras handlande. Det har aldrig ifrågakommit, att vi på vår sida skulle velat på något sätt glorifiera eller det allra minsta försvara dylika ting, utan tvärtom, vilket också torde vara lätt att visa. Jag måste därför reagera mot det sätt, varpå en jungfrutalare i dagens debatt här behagat utlägga denna fråga. Jag syftar på herr Petersson i Lerbäcksbyn, som förklarade, att exempelvis tidningen Socialdemokraten — han adresserade sig därvid direkt till mig för att jag där skrivit en artikel i frågan — icke hade velat riktigt draga fram det argumentet, att sådana här handlingar skulle vara moraliskt oriktiga utan bara, sade han, sökt visa, att de skada arbetarrörelsen. Jag vill be herr Petersson i Lerbäcksbyn läsa om artikeln, själv har jag den icke till hands. Jag vill dock minnas, att där förekommo uttryck om att arbetarklassen sätter en moralisk fläck på sin vapensköld, om den vill följa så dåliga råd som dem, som gå ut på att använda fysiskt tvång gent emot andra människor, även om dessa skulle vara strejkbrytare. Nu menar herr Petersson, att det att moraliskt förkasta strejkbryteriet är detsamma som att göra strejkbrytaren till offer för våldsverkare. Jag vill bestämt säga herr Petersson, att det vore den största olycka, som kunde hända oss och vår rättskultur, om vi komme därhän, att strejkbrytaren såsom typ bleve nationalhjärte i detta land. Hur skulle det gå över huvud taget med gemene mans känsla för rätt och moral, om man skulle se dessa individer, med det handlingssätt, som många gånger utmärkt dem, tagas om händer och hållas om ryggen av en viss överklasskrets, icke på grund av någon beundran för individerna själva utan — man måste få den uppfattningen — på grund av att de råka tjäna vissa syften. Jag tror för min del, att vi göra vårt rättssamhälle den största tjänsten, om vi äro vakna

även på den punkten och icke här gå med på någon glorifiering av dessa element. Emellertid är det alldeles uppenbart, att vi även på vårt håll erkänna, åtminstone gör jag det utan förbehåll, att det ligger ofantligt mycket i vad herr Löfgren i Stockholm tryckte på om vikten av att få de stora och starka organisationerna och hindra det syndikalistiska undermineringsarbetet. Då herr Petersson i Lerbäcksbyn förklarade, att syndikalismen och kommunismen äro skott på socialismens träd, så vill jag för min del bestämt reagera häremot. Kommunismen är icke något skott på socialismens träd utan ett skott på den allmänna fascismens träd; den är i hela sin själsart mera släkt med herrarnas på högersidan politik än med vår politik. Och vad syndikalismen beträffar bör det icke vara den ärade talaren obekant, att den bekämpats och alltjämt bekämpas av den socialdemokratiska arbetarrörelsen.

Jag tyckte mig, när jag hörde den ärade talaren, minnas, att herr David Norman, som en gång bildat skola här i kammaren, men som försvann en tid med sin skola, hade fått en arvtagare. Jag gratulerar herr Norman till att traditionen från hans glansdagar fått en förvaltare. Jag gratulerar däremot icke den ärade arvtagaren själv, ty jag tänker, att han nog skall finna, att det sättet att bekämpa socialdemokratien, som består i att rabbla stycken ur högerkatekesen, icke är den rätta metoden.

Skulle jag för min del våga en gissning om vad syftet med denna interpellation är, skulle jag vilja säga, att det sannerligen icke är någon moralisk nitölskan, icke någon iver att här träda i bräsch för något kränkt rättsmedvetande, icke någon åstundan att slå sig till riddare för det svenska rättssamhället. Tror någon, att herrarna, som skriva om dessa saker i Svenska Dagbladet, uppträda å den kränkta rättens och moralens vägnar? Ånej, syftet är ett helt annat. Det är *ett vanligt politiskt bondfångeri och har i grund och botten icke ett dugg att göra med det moraliska patos, som man affischerar från högerhåll i debatten.* Jag förstår mycket väl, att herr Lindman, även med risk att bli så illa tilltufsad i denna debatt, som han blev i svaren från statsrådsbänken, tager risken med glatt mod, ty han vet, att det gör sig i vissa kretsar, att högern i Sverige, om här ställes till från syndikalist- och likartat håll en mängd förargelseväckande uppträden i landet, kan framträda vid valen och säga: Det var vi, gode herrar och svenske män, som förde er talan i riksdagen, när de andra icke ville vara med på våra noter!

Jag vill säga herr Lindman, att den sortens politik ha vi mött förut. Det är bara det, att ämnena äro så skiftande. En gång var det religionen, en annan gång moralen. och nu är det individens rätt. Herr Järte gick till och med så långt, att han kreerade som sin egen politik den renodlade Manchesterliberalismen. Jag tänkte för mig själv, då jag hörde detta, att nog mände väl min högt ärade vän herr Röing, då han ser herr Järte såsom sina idéers arvtagare, med den gamle Simeon i templet utbrista: »Herre, nu låter du din tjänare fara i frid!»

Men, herr förste vice talman, för egen del är jag övertygad om, att debatten varit klagörande och nyttig i ett par avscenden. Den har varit klagörande och nyttig så tillvida, att en till sina syften dunkel högerspekulation här har avslöjats. Problemet är ju i och för sig av den vikt, att det gärna tål vid en ventilering, i vilken vi från vårt håll icke på något sätt draga oss för att deltaga. Jag för min del kan icke underskriva det hårda omdöme, som herr Fabian Månsson fällde om herr Hamrin, och detta därför att, även om jag fann, att herr Hamrin i sitt anförande såg ensidigt på saken, betydligt mera ensidigt än t. ex. herr Löfgren i Stockholm, så kan jag å andra sidan mycket väl förstå, att den part, som nu betraktar sig som den neutrala, den tredje parten, och känner sig klämd mellan sköldarna, verkligen kan få den uppfattning herr Hamrin hade och hysa den känslan, utan att detta behöver tolkas som någon bristande moralitet eller som något medvetet hyckleri. Men debatten har slutligen också varit klagö-

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)

rande så tillvida, att jag tror, att det hädanefter skall stå tämligen klart, att aktioner på de linjer, som herr Lindman valt i dag, egentligen *isolera sig till högerpartiet*. Det var också nästan som om herr Johansson i Kälkebo, när han hakade fast sin vagn vid herr Lindmans, var litet tveksam om annexskapet till högerpartiet skulle fortsättas. Men utanför högerpartiet går i denna fråga en isolerande ring, och jag tror, att man kan konstatera, att kammarens majoritet, även om den inom sig rymmer skiftande uppfattningar, energiskt betackar sig för att göra någon större politisk affär av dessa Härjedalshistorier, hur beklagliga de än i och för sig må vara.

Herr Norman: Herr förste vice talman! Efter den sedvanliga exposé över den förda debatten, som den siste ärade talaren här presterat med sin värdesättning och sitt avslöjande av interpellantens mörka avsikter samt sitt konstaterande av interpellationens fullständiga fiasko, tillåter jag mig med anledning av ett yttrande från statsrådsbänken att framställa en fråga.

Det har talats från statsrådsbänken om strejkbrytarna som en samhällets bottensats, ett mindrevärdigt element, en drägg av ett alldeles särskilt slag. En annan talare från samma parti som regeringen uppträdde och talade om hur det var omöjligt för den som har det minsta sinne för det löjliga att undgå gapskrattet, när man såg eller talade om en strejkbrytare.

Jag vill ur en mycket rikhaltig exempelsamling draga fram ett enda fall samt upprepa interpellantens fråga om man från regeringens sida gillar eller ogillar våldets taktik.

Det förekommer på jordbrukets område vid åtskilliga tillfällen så kallade mjölkkningsstrejker. Jag vet ett sådant tillfälle, där vid en ladugård 100 högmjolkande djur under 24 timmar fingo stå omjolkade på grund av utbruten mjölkkningsstrejk, tills i sista stund från visst håll kommo frivilliga krafter, som räddade situationen och befriade djuren från stora lidanden. Det var några unga flickor, — en av dem är för övrigt dotter till en ledamot av första kammaren — vilka trädde hjälpande emellan. De fingo arbeta från kl. 6 på kvällen till långt in på natten, innan djuren voro befriade från sina lidanden. Dessa flickor, som här grepo in, voro ju enligt vanliga begrepp strejkbrytare, samhällets bottensats, det var mindervärdiga personer, vilka man måste gapskratta åt, som man givetvis måste skänka sitt förakt och vilka eventuellt kunde bli utsatta för våldshandlingar.

Då herr socialministern icke är närvarande, men däremot Hans excellens statsministern, kunde jag kanske till honom, som ju vid ett visst tillfälle speciellt intresserade sig för mjölkkningsblockader och därmed sammanhängande ting, få ställa den i interpellationen gjorda, men icke besvarade frågan: »Gillar herr statsrådet den förföljelse av olika slag mot arbetsvilliga, som blivit en följd av den nuvarande blockad- och bojkottrafiken, och det olidliga andliga och fysiska tvång, som härigenom utövas mot oliktankande?»

Det vore mycket intressant särskilt med hänsyn till det anförda fallet, om Hans excellens ville giva ett svar på den frågan. Då den föregående ärade talaren från sin höga moraliska ståndpunkt här uttalade, att också han instämde i Hans excellens här förut gjorda uttalande, att solidaritetens bud icke alltid fick stå över allt annat och uttalade — jag antecknade det ordagrant — att när solidaritetens bud stå emot rättskänslans, så måste den senare stå över solidariteten, så skulle jag dessutom vilja rikta följande fråga: Står i ett sådant här fall, när det gäller en mjölkkningsstrejk och ett ingripande av frivilliga krafter sker för att förhindra djurens lidanden, rättskänslans bud över solidaritetens? Ogillar Hans excellens då eller gillar Hans excellens, att frivilliga krafter gripa in och rädda djuren från lidanden, vari väl de om några äro oskyldiga? Jag skulle i det sammanhanget också vilja fråga: Om våldstaktik i ett sådant fall ogillas, ogillas

den då enligt den Engbergiska uppfattningen, att den är olämplig ur klassmoralens synpunkt eller därför att den är förkastlig ur den allmänna moralens synpunkt?

*Fortsett debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr Lindskog: Herr talman! När jag begärde ordet, var det med anledning av herr Månssons i Hagaström anförande. Jag skall emellertid icke närmare ingå på hans yttrande; sedan herr Månsson av en ärad medlem i denna kammare blivit föreslagen till inval i Svenska Akademien, måste det ju vara förmätet av mig att våga mig på en så framstående talare. Jag lämnar därför honom och skall endast i några få ord bemöta herr Engberg, min ärade kollega till höger.

Jag är ju van vid herr Engbergs framställningssätt, dels från hans anföranden i kammaren och dels från hans skrivelser i pressen. När jag till exempel läser de ettriga ledare, varmed han överöst herr Lindman i denna sak, avspeglar sig i dem hans anförande här. Det innehåller ju ungefär 70 % fraser, 30 % okvädinsord och resten saklig behandling. Herr Engberg talade om, att han var en stark motståndare till kommunismen, som egentligen icke var mera värd än fascismen. Det är mycket glädjande att höra detta. Herr Engberg talade om en sinnesändring hos herr Lindman: för min del gläder jag mig åt den sinnesändring herr Engberg genomgått sedan den gången, då han nedlade en Mateottikrans till minnet av Lenin.

Herr Engberg har här i stolta ord talat om dunkla högterspekulationer. Jag får säga, att jag förvånar mig över att herr Engberg, liksom åtskilliga andra här, verkligen icke har den kontakt med svensk folkmening, att de inse, att detta är något annat än dunkla högterspekulationer. Här är det verkligen ett krav från den svenska nationens stora massa, ett krav på att om möjligt åtgärder vidtagas för att råda bot på de verkliga våldshandlingar, som begåtts och dagligen begås och varpå rikliga exempel finnas. Man skall icke till den grad förakta skildringar i pressen, att man alldeles blundar för dem.

Herr socialministern tog, särskilt i sitt första anförande, på sig den kränkta oskuldens min och tycktes egentligen mena, att ingenting hade hänt; jag förstår ingenting, tycktes han vilja säga. Jag kom nästan att tänka på den fromme psalmisten, som sade i sitt sårade hjärta: »Varför larma hedningarna och varför tänka folken fåfänglighet?» Ungefär så måtte socialministern tänka om denna oro hos befolkningen. Varför detta bråk? Allt är ju så utmärkt väl ställt. Men nog visar väl debatten här i dag, även om man ser på den från regeringspartiets sida, att frågan dock är av utomordentligt allvarlig karaktär. Och nog är det väl egendomligt, att herr socialministern kallar herr Lindman enögd. Jag undrar vad man skall säga om herr socialministerns egen synförmåga under sådana förhållanden.

Debatten här har kommit in på djupa principiella spörsmål, och nog får man väl medgiva, att den givit mycket värdefulla bidrag till en synnerligen svår frågas behandling. Då tiden är långt framskriden, skall jag endast nämna några ord om hur jag för min del ser saken. Jag hade visserligen ett mycket vidlyftigt material, men jag skall lämna det nu.

Herr socialministern medger, att det finnes olika slag av blockader och bojkotter. Måhända sade han också, jag vill minnas det, att det finnes olika slag av strejker, berättigade och oberättigade. Det tyckes dock, då man ser på den socialdemokratiska pressen — jag medger, att statsrådet glädjande nog, i någon mån, tagit avstånd på den punkten — som om det vore en punkt där ingen olikställighet existerar, och det är när det gäller strejkbryteri. Strejkbrytarna äro slödder, banditer, utskum, drägg, bottensats. De skola förföljas med alla medel. Kan man verkligen peka på en socialdemokratisk tidning, där man gör skillnad mellan det ena och andra slaget av strejkbryteriet? Skulle det ändå icke vara en god logik i den tanken, att om en majoritet av arbetare begär

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

en orätt, t. ex. genom en uppenbart avtalsvidrig strejk, att den arbetare, som då icke vill följa parollen, åtminstone icke bör betraktas såsom någon brottsling?

Här har bland annat också talats om murarna i Stockholm, och från regeringsbanken nämndes det, att man där ogillade murarna, liksom man där ogillade varje kapitalistisk monopolsammanslutning. Det var glädjande nog, att det ordet hördes, men är det ändå icke en skillnad i förhållandena, den skillnaden nämligen, att det stora flertalet monopol dock icke operera med metoder, där våldshandlingar förekomma? Man lär icke kunna fritaga Sveriges socialdemokrater helt och hållet från att ha gjort sig skyldiga till dylika våldshandlingar, icke ens från predikandet av sådana.

Här har visserligen, senast av herr Engberg, delvis också från regeringsbanken, sagts, att från våldet taga vi naturligtvis det allra bestämdaste avstånd. Men när jag läser herr Engbergs ledare i hans tidning och ledarna i andra arbetartidningar och ser på de metoder som där användas, kommer jag att tänka på Shakespeare, hur han i ett det mest klassiska exempel låter en person uppvigla folkmassan. Det är i »Julius Cæsar», då Antonius hetsar upp pöbeln mot Brutus och hans anhängare vid Cæsars grav:

»Ja, alla, alla äro de ärans män
och Marcus Brutus är en ärans man . . .
Ack, goda, kära vänner, låt mig ej
uppreta er till sådant stormigt uppror.
Ty jag har varken kvickhet eller språk
att hetsa folk med.»

Och när så han har hetsat upp massorna, utropar han triumferande:

»Nu må det gå. Du är i farten, ofärd.
Tag nu vad väg du vill.»

Det är onekligen den metod, som användes, konsekvent och systematiskt från den socialdemokratiska pressen. »För all del, intet våld! Visserligen vore det inte underligt, om det kokade över hos våra hederliga arbetare gentemot detta förbrytarslödder, dessa förrädare, men för all del, intet våld!» Men om detta icke gör effekt, nöjer man sig icke med det. Eftersom man här velat göra skillnad mellan syndikalister och fackföreningsmedlemmar, vill jag bara påpeka och påminna om, vad som hände blott för ett par månader sedan vid elektriker- och kolutkörarstrejken. Man antog därunder ett gemensamt uttalande, en resolution, ur vilken jag här citerar följande: »Vi måste därför mana alla arbetare att på sina arbetsplatser upptaga frågan om skärpt kamp mot strejbrytarna, att organisera denna kamp och att vid alla tillfällen hänsynslöst förfölja detta slödder som borgarklassen engagerat i kampen emot arbetarna. De måste läras, att det icke är *riskfritt* att falla arbetarklassen i ryggen o. s. v.» Detta sker från organiserade arbetares sida och detta intogs i regeringsorganet utan ett enda ord till protest. Jag vill dock fråga, om verkligen detta uttalande principiellt är i sådan motsättning mot det, som t. ex. herr Petersson i Lerbäcksbyn gjorde om dessa stormklockeartiklar? Är det verkligen någon faktisk skillnad mellan den resolution, som antogs av nyssnämnda fackföreningsorganisationer och artiklarna i Stormklockan? Inte i sak, endast i form. När man i detta sammanhang talar om barnsjukdomar, undrar jag, om det ändå icke vore på tiden, att de snart började att värka ut ur kroppen.

Ja, här har vidare talats om, att även den andra parten, nämligen arbetsgivarna, har många synder på sitt samvete. Det är emellertid egendomligt, att från samma håll, där man säger, att det hela ingenting är, att det i stort sett råder ett gott förhållande, och att ingen olycka är å färde, drager man fram

massor av exempel på arbetsgivarmetoder för att visa, hur galet det är även på det andra hållet. Om så är, att övergrepp sker på ömse håll, någonting, som jag för min del gärna tror, är väl detta ett bevis för, att det om möjligt bör rådas någon bot mot detta.

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Här har herr Löfgren i Stockholm talat om, att man å ena sidan låter behärska sig av klassmoral, å andra sidan av intresse-moral, och att båda delarna äro beklagliga. Jag finner också, att det är beklagligt, men att detta förhållande utvecklar sig till ett »allas krig mot alla», måste väl dock anses vara tillräcklig anledning för en regering att åtminstone söka fundera på, om det icke skulle kunna finnas medel häremot, låt vara att de kunna vara svårifunna nog. Man skall dock icke låta den där moralen, som har blivit ett bevingat ord på grund av en ärad kammarledamots skämtsamma ord, »slå du först, men icke mer än en gång, för sedan kommer jag», bliva allvar.

Hans excellens herr statsministern uttalade det glädjande ordet — jag säger det fullt allvarligt och fullt uppriktigt — att han ansåg att solidariteten icke var den högsta moralen. Så mycket mera glädjande var detta, som man verkligen förut, som vi nog minnas, från mycket högt stående håll inom socialdemokratiska ledningen, har hört det ordet, att det vore fråga om, huruvida icke den gamla moralens bud hölle på att avlösas av en ny högre moral, där solidariteten stode främst. Det gläder mig, att hans excellens herr statsministern nu bestämt hävdar, att det finnes bud, som stå högre än solidaritetens.

Ja, man kan nu fråga sig, vad skall man då göra mot allt detta, och man har här talat om att ordningen måste upprätthållas. Jag vill då exempelvis påminna om, vad som också ligger för bara några månader tillbaka i tiden, när Stockholms fackliga centralorganisation ställde det kravet på regeringen, att polisbevakningen av strejkbrytarna skulle upphöra och dessa avväpnas. Det vill säga, de ställde det kravet på regeringen, att samhället icke skall skydda strejkbrytarna och dessa icke få skydda sig själva. De skulle med andra ord läras, som det hette i en nyss citerad resolution, att det icke är riskfritt att vara strejkbrytare.

Socialministern talade om hur lång tid det har tagit att få föreningsrätten erkänd, och vad det har kostat. Jag skulle vilja kasta den undran tillbaka, huru lång tid det skall taga, och vad det skall kosta, innan föreningsfriheten bliver erkänd i detta land, den friheten nämligen, som ligger däri, att en person, som icke vill tillhöra en fackförening, skall slippa att gå in i en sådan — åtminstone om han, såsom de norrländska bönderna, anser sig stå fullkomligt fri från varje beröring med de fackligt organiserade arbetarna. Jag skulle även vilja framställa den frågan, om det kan vara berättigat att tvinga en person med en helt annan politisk bekännelse in i en fackföreningsorganisation till att därmed ekonomiskt understödja en politik, som han eller hon innerst i sitt hjärta ogillar.

Hans excellens herr statsministern slutade sitt anförande — om vilket även jag måste erkänna, att det gick på betydligt mjukare linjer, än vad socialministerns yttrande gjorde — med att säga att han hoppades, att alla goda krafter måtte medverka till att humanisera striderna. Jag vill för min del sluta med att uttala den förhoppningen, att vi även måtte få räkna regeringens medlemmar till de goda krafterna i den striden.

Hans excellens herr statsministern **Sandler**: Jag vill svara herr Norman, som helt enkelt upprepade en av herr Lindmans frågor i interpellationen och riktade den till mig, att om herr Norman icke hörde det svar, som socialministern avgav klockan 11, kan jag icke giva honom annat råd än att taga del av detsamma i tidningarna eller i det tryckta protokollet.

Herr Hamrin var inne på en fråga, som naturligtvis är en allvarlig ange-

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

lägenhet. Han gjorde sig till tolk för de bekymmer, som vad han kallade tredje man har med anledning av pågående arbetskonflikter. Det där är en mycket naturlig synpunkt. Jag vill bara säga, att skall man taga upp det spörsmålet till allvarligt dryftande måste man säga sig, att den där saken om tredje man är något, som ingalunda bara sammanhänger med arbetskonflikter, utan det är något, som gör sig gällande på alla områden av det ekonomiska livet. Tränger man litet längre in i vad den konkurrenskamp, som pågår i det moderna ekonomiska samhället, betyder, eller vad det betyder, att monopoliseringen tränger fram på olika områden, har man ju där också rika tillfällen att anställa betraktelser över, hur under dessa ekonomiska kollisioner tredje man oförskyllt kommer emellan. Det där resonemanget gav herr Hamrin anledning att uppställa önskemål — om jag fattade honom rätt — om någon form av allmän lagstiftning beträffande arbetskonflikter. Samma stora spörsmål var även herr Löfgren i Stockholm inne på, men han begränsade sina önskemål till att tala om något slags kodifiering av den nu gällande sedvanerätten. Herr Järte försökte omfamna på en gång både herr Hamrin, som han förklarade hade fått rätta greppet på frågan, och herr Löfgren i Stockholm, men det föreföll dock nästan, som om herr Löfgren och herr Hamrin gled undan och herr Järte i själva verket kom i herr Lindmans armar i stället.

Den fråga, som herr Lindman har framställt, har nu framkallat en lång debatt och gång på gång hava olika talare sagt, att vi måste ju ha besked om, hur regeringen ställer sig till den angelägenhet, som den fört fram. Vad är det då egentligen herrarna vilja? Först tänkte man sig, och därtill gav ju interpellationen anledning, att man var bekymrad därför, att ordningsmakten hade försummat sig. Det blev konstaterat, att det icke föreligger någon sådan försummelse. Uti sitt allra sista anförande talade herr Lindman visserligen om något för mig ganska fantastiskt, om att man borde föregripa och ställa sig så, att man icke behövde från ordningsmaktens sida vänta, tills någonting hade förefallit, som kunde giva anledning till ett inörpande. Ja, herr Lindman, jag undrar i vad mån det överensstämmer med gällande svensk rättsordning att, — om jag får uttrycka mig en smula drastiskt — häkta folk i förväg. Lika nödvändigt, som det är, att ordningsmakten fyller den uppgift, som det åligger den att utföra, lika viktigt är det, herr Lindman, att ordningsmakten därvidlag följer gällande lag.

Vad är det egentligen, som man då syftar till? Är det att åstadkomma en kriminalisering av sådana handlingar, som icke för närvarande äro belagda med straff? I den riktningen har det i varje fall icke gjorts något bestämt uttalande. Jag tror, att den erfarenhet, man vunnit av att framgå på ett utvidgande av kriminaliseringen på arbetsrättens område, icke manar till något vidare fortgående på det området.

Herr Lindman har vidare talat om den utredning, som, efter vad jag har mig bekant, ligger hos socialstyrelsen.

Så har man här i största allmänhet talat om, att man vill ha ett uttalande från regeringens sida. Herr Lindman sade: Om man då åtminstone kunde få ett klart uttalande om de här konkreta konflikterna. Jag skulle vilja fråga herr Lindman, om det verkligen är allvarligt menat, att man skall upptaga den metoden för handläggande från regeringens sida av konkreta arbetskonflikter, att regeringen skulle träda fram och säga: *denna* konflikt är oberättigad och *denna* är berättigad. Regeringens handläggning av arbetskonfliktsärenden har hittills icke skett efter sådana linjer, och jag tror, att vi böra taga oss en funderare, om vi skola följa herr Lindmans råd från i dag.

Då herr Järte hade ordet, fingo vi ju veta, vad interpellationen avsåg. Under hans anförande skedde, om jag så får kalla det, ett litet trolleri, genom vilket man fick fram, att det som egentligen är kärnpunkten i denna fråga, är,

att man skall godkänna blockadväsendet så långt, som det är, som han sade, *Fortsatt debatt i anledning av svar å interpellation.* organisationsmässigt, men så fort man kommer utanför den av honom uppdragna ramen, så är det icke att tolerera. Det är under näringsfrihetens stjärna, som utvecklingen har gått fram, sade herr Järte, och det är de organisatoriska åtgärder, som kunna rymmas inom näringsfrihetens ram, som gillades av honom. Herr Järte fortsatte, och sade något som väckte min förvåning, nämligen att organisationsväsendet egentligen hade nått litet för långt fram, och att det kunde behövas en geddesyxa för att beskära organisationsväsendet. Då jag hörde detta, frågade jag mig varifrån egentligen herr Järte skulle få den geddesyxan, om han verkligen skall fortsätta att vandra under näringsfrihetens stjärna. I så fall finge man kanske tänka sig en sådan situation, att det skulle vara såsom chef för något ämbetsverk för näringsfrihetens rätta handhavande här i landet, som han skulle komma i tillfälle att hantera en geddesyxa gent emot organisationsväsendet. Eljest måste man säga sig, att det är under näringsfrihetens egid, som de nuvarande organisationsformerna ha växt upp.

(Forts.)

Under herr Järtens lilla trolleri med dagens fråga följde både jag och herr Lindman mycket intresserat med. Jag tror, att herr Lindman blev en liten smula mer förvånad än jag över det eleganta sätt, på vilket herr Järte lyckades att avslöja interpellationens innebörd. Jag har äran att känna herr Järte sedan många år tillbaka, och jag känner honom bättre än herr Lindman. Herr Järte är mycket skickligare, än herr Lindman tror.

Jag vill till sist framhålla en sak. Det har talats om här, att det skett en modifikation i den ståndpunkt, som från regeringens sida framlagts först av socialministern och sedan av mig. Jag bestrider, att det föreligger en sådan modifikation. Från regeringens sida har från början i interpellationssvaret angivits den ståndpunkt, som regeringen har velat giva uttryck för. Vad som har förekommit under debatten i form av exemplifieringar, har icke på någon enda punkt och icke i något enda avseende inneburit någon ändring eller modifikation av den ståndpunkt, som är framlagd i själva interpellationssvaret. Från början har i detta svar utsagts, att det finnes på detta område olater, som måste betraktas som förkastliga. Det ha vi sagt från början, herr Lindman. Det vore gott, ifall man kunde konstatera, att herr Lindman åtminstone vid debattens slut vore villig att göra ett motsvarande uttalande för arbetsgivarpartens vidkommande. Herr Lindman skulle kunna vara i tillfälle att göra det.

Herr Lindman talade om, att det från regeringens sida hade begagnats en klok strategi. Jag tackar honom för detta smickrande uttalande. Vår strategi, herr Lindman, är så oändligt enkel. Den består bara däri, att vi varit uppriktiga.

Herr **Hamrin**: Jag skall icke besvära kammarens ledamöter mer än ett par tre minuter. Jag kan dock icke underlåta att rikta en replik till socialministern, då han berörde en passus i mitt anförande. Såvida jag inte misstolkat vad han i det avseendet yttrade, sade han, att fredstillståndet i världen förutsätter att de olika staterna betrakta sig såsom likaberättigade. Det fordras rättvisa mellan dem.

Jag vill redan där inskjuta, att enligt min uppfattning är den riktiga definitionen på fredskärlek en sinnesförfattning, som tar sig uttryck i arbete för fred både utåt och inåt, eller med andra ord att i varje konflikt, som uppstår mellan länderna och mellan olika samhällsklasser, där brutaliteter kunna komma ifråga, sådana undvikas och konflikten löses utan dylika strider. Nu är det emellertid, såsom vi väl känna till, på det sättet, att det, när det gäller förhållandet mellan de olika nationerna, är svårt att uppdraga någon skarp

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

gränslinje mellan vad som är rättvisa och vad som icke är det. De senaste årens historia har ju lämnat en hel mängd belysande exempel därpå. Men trots att vi erkänna detta, arbeta vi i alla fall med det målet i sikte, att vi skola uppnå samförstånd och lösa tvisterna utan att resa vapen mot varandra. Om jag skulle tillåta mig anföra ett exempel, så skall jag bara nämna ett enda ord, som belyser saken, ordet Åland. Socialdemokratiens ledare här i landet, herr Branting, ställde sig på den ståndpunkten, att Åland enligt rättvisans synpunkt borde tillhöra Sverige. Men i enlighet med andra stora statsmäns uppfattning tillerkändes Åland till Finland. Jag fastslår således, att det, med avseende på tvisterna länderna emellan, ofta är svårt att säga, var rättvisan ligger. Överför jag nu detta resonemang till det inrikespolitiska området, så vill jag medgiva, att det naturligtvis är svårt att avgöra, vad som är rättvist i de särskilda fallen. Det är alldeles uppenbart, att det är svårt att bestämt säga, huruvida det är rättvist, att en arbetargrupp skall ha några ören mer eller mindre i timavlöning. Men därför att vi sålunda inte i det avseendet kunna draga upp någon skarp gränslinje mellan rättvisa och orättvisa, skola vi därför slå oss till ro och säga, att här måste makten, här måste de starka härarna uppehållas jämväl i fortsättningen? Vi frisinnade och liberala ha ju det gemensamt med socialdemokraterna, att vi i framtiden icke vilja lita till de starka maktresurserna, de stora härarna. Skulle vi inte också kunna komma överens om att man i framtiden bör söka komma fram till ett sådant sakernas tillstånd, att man, även när det gäller de sociala striderna, skall kunna slippa lita till de starka härarna, å ena sidan de stora arbetsgivarorganisationerna och å andra sidan de stora arbetarorganisationerna. Jag fastslår ännu en gång, att är man verkligen fredsvän och hyser man en sådan sinnesförfattning, så måste man vara besjälad av den åstundan, att vi skola komma fram till ett sådant tillstånd. Jag skulle vilja en smula förminska mina förhoppningar och framhålla, att nog skulle man väl åtminstone kunna taga ett steg mot ett sådant mål därigenom att man finge något sätt för att tillbakavisa rent orimliga krav, som ibland framkomma såväl från den ena som från den andra parten, där man redan från början kan fastslå, att här framställas rent orimliga krav. Även i ett sådant fall kan nu ingenting göras, och man tillbakavisar varje ansats för att ens i sådana lägen tillbakahålla de starka härarna. För övrigt tror jag inte, herr socialminister, att man kan draga en sådan gränslinje mellan fredsarbete internationellt och nationellt. Ty vi få ju komma ihåg, att även det stora fredsinstitutet Nationernas förbund sysslar med frågor, som stå i mycket nära samband med de frågor, vi diskutera här i dag. Man överlägger ju där om rena arbetarfrågor, om frågor hörande till socialförsäkringens område med mera sådant. Och det är ju klart, att det inte är någonting oviktigt eller betydelselöst, huruvida ett lands regering och befolkning äro besjälade av en verklig fredskärlek, när det gäller förhållandet mellan de olika samhällsklasserna, lika litet som det är betydelselöst för den yttre freden, om ett lands regering behärskas av kommunister eller fascister å ena sidan eller å den andra av medborgargrupper, som i likhet med oss äro besjälade av den fredskärlek, varom jag här talar. Herr socialministern säger emellertid också, att det, för att man skall kunna göra någonting på detta område, fordras en större likställighet. Ja, tillåt mig att i all ringhet få deklarerat beträffande vår lilla grupp — och jag tror, att vi i det fallet även ha anslutning från dem, som kalla sig liberala — att arbetet för en sådan likställighet, för en sådan utjämning av klassmotsatserna ingår i vår uppgift och har vårt livliga intresse. I den punkten har sålunda regeringen för närvarande det parlamentariska stöd, som den behöver för att åstadkomma någonting i den åsyftade riktningen.

Herr talman, jag skall sluta med detta, men jag ber endast att få till protokollet diktera ett ord till herr Fabian Månsson. Jag vill då formulera det så,

att hans eget uppträdande här i dag mot mig vittnar om hur nödvändigt det är att låta rättshänsyn och icke klassynpunkter diktera sitt uppträdande.

*Fortsatt debatt
i anledning av
svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr Lindman: Herr förste vice talman! Blott några få ord! Hans excellens herr statsministern förklarade nyss i sitt yttrande, att regeringens strategi vore enkel. Ja, men så enkel får den väl ändå inte vara, som hans excellens gav uttryck åt i sitt sista anförande, då han nämligen vantolkade vad jag sagt så, att han sade sig tro, att jag begärt, att regeringen skulle yttra sig om vissa konkreta fall i Härjedalen. Det har jag inte begärt, och ännu mindre, att regeringen skulle häkta folk i förväg. Nu tror jag visserligen, att regeringen inte lyder mina råd, men om det skulle uppfattas så, att jag skulle hava rätt till något sådant, så ber jag regeringen, att för all del inte göra så.

Herr Månsson i Hagaström: Herr förste vice talman! Herr Hamrin önskade, att jag skulle låta rättskänslan och inte klasskänslan diktera mina omdömen om hans yttrande i dag. Jag måste säga, att när herr Hamrin, som i mina ögon i allmänhet tett sig som en mycket nobel personlighet, med ett frispråkigt och frankt uppträdande i allmänna frågor här i kammaren, under sitt första anförande så att säga haltade på båda benen, blev jag något förvånad, och jag fällde sedan ett ord, som måhända var en liten nyans för skarpt, vilket jag i så fall beklagar. Att jag däremot skulle hava låtit några klasskänslor diktera mina anföranden, det vill jag på inga villkor erkänna. Ingen kan vara mera fri från klasshänsyn än jag. Jag söker i allmänhet att bedöma och klargöra för mig, vad som är rätt och vad som inte är rätt; och jag skulle icke frukta, liksom jag aldrig har fruktat, att uppträda rakt emot den klass, jag anses representera, såsom skett mer än en gång, när jag funnit det nödvändigt att säga ett ord mot den i en eller annan fråga — och sådana frågor behöver man inte söka så mycket efter. Ingen kan, som sagt, vara mera fri från klassynpunkter än vad jag är; och just därför blir jag så mycket mera upprörd, när man — inte herr Hamrin men däremot många andra — är ute i de mest ohemula klassärenden, under det man försöker att draperas sig i rättens täckmantel. Ingen skall mera än jag hälsa den dag välkommen, då inga klasser mer finnas i landet, utom en enda stor sammangjuten bonde- och arbetarklass. Ingen skall heller varmare än jag hälsa den dag välkommen, när inga partier finnas utan blott självständiga män, fria från partihänsyn. Så länge vi emellertid måste slåss med dessa jobbare- och spekulantgrupper, som här uppträda och driva sitt spel under sken av rättvisa och rättfärdighet, så länge nödgas jag taga i på skarpen.

Herr Vennerström: Herr förste vice talman! Herr Hamrin yttrade, att något medel måste finnas för att i striden mellan parterna på arbetsmarknaden åtminstone förhindra uppenbart orimliga krav. Man har från socialdemokraternas sida givit anvisning på ett sådant medel, nämligen den industriella demokratin, genom vilken arbetarna erhålla möjlighet att något vidga blicken på företagens ekonomi. Jag vill därför uttala den förhoppningen, att när regeringen en gång lägger fram detta förslag, detsamma skall vinna det varmaste understöd från herr Hamrins och det frisinna folkpartiets sida.

§ 2.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr Olsson i Ramsta, som anförde: Herr förste vice talman! Vid 1922 års riksdag väcktes av mig följande motion:

»Vid arbete med fastighetstaxeringen under förra året blev min uppmärksamhet fäst på en grupp lägenhetsägare, vilka bygga och bo på allmänningarna.

Interpellation. Dessa lägenheter äro i regel i taxeringslängderna taxerade som annan fastighet, då lägenhetsägaren allenast äger husen. Vem som rätteligen är ägare till den mark, som dessa lägenhetsägare disponera, är ovisst. Någon åtkomsthandling eller köpebrev på marken finnes icke.

Vid undersökning i kammarkollegium finner man ej dessa oskattlagda torp eller lägenheter upptagna i jordeboken men överförda i en särskild kladd.

Omkring år 1824 blevo alla dessa lägenheter på allmanningarna värderade och de, som ansågos tillräckligt stora, åsatta hemmantal, och de mindre avfördes ur jordeboken. Detta skedde vid en tidpunkt, då staten överlät dessa skogsmarker såsom allmänningar på kommunerna eller häradena. De som fingo sina lägenheter åsatta mantal, blevo samtidigt ålagda skattskyldighet och fingo full äganderätt till jorden. För alla de andra åter, som icke kunde åsättas mantal, blev ingenting åtgjort för att trygga deras rättsliga besittningsrätt till jorden.

Vem är nu rätteligen rätte ägaren till den mark, dessa lägenhetsägare besitta? är det lägenhetsägaren eller är det staten, eller möjligen kommunen eller häradet?

Frågan är av synnerlig vikt för dessa lägenhetsägare att få besvarad.

Vid beredningsnämndens i Floda, Södermanland, arbete förra året visade det sig, att icke mindre än tre stycken deklarerat sig äga marken till en sådan lägenhet på allmanningen i Floda. Det gällde en lägenhet Sörstugan på allmanningen. Den nuvarande innehavaren, Robert Hellström, deklarerade sig som ägare av både hus och mark, men Fiskeby fabriksaktiebolag, Finspong, vilket bolag äger skogsmarker runt Sörstugan, deklarerade sig som ägare även av marken vid Sörstugan; slutligen deklarerade en annan lägenhetsägare på allmanningen, ägaren av lägenheten Lilla Sörtorp, sig även såsom ägare till marken vid Sörstugan. Vid närmare undersökning av förhållandet framgick följande: År 1827 hade dåvarande ägaren av lägenheten Lilla Sörtorp medelst kontrakt tillförsäkrat en hustru, Charlotta Sofia Sjöberg, rätt att å Lilla Sörtorp tillhörande inskogsvret uppföra ett boningshus samt få utnyttja en hustomt av 100 kvadratfamnar mot en avgäld av fyra kvinnodagsverken om året. Den nybyggda lägenheten kallades Sörstugan och har sedan innehafts av ättlingarna efter hustru Sjöberg i rätt nedstigande led hela tiden. Floda beredningsnämnd uppförde den nuvarande innehavaren av Sörstugan som ägare till lägenheten, då de båda andra, som deklarerat sig som ägare av marken, lika litet som Hellström kunde framvisa lagliga åtkomsthandlingar.

Emellertid har genom detta kommit i dagen, att här finnes i landet en grupp lägenhetsägare, vars rättsliga besittningsrätt till den mark de disponera över är synnerligen oklar och tarvar utredning. Önskvärt vore, att dessa oskattlagda torp på allmanningarna tillförsäkrades de nuvarande innehavarna såsom deras lagliga egendom, eventuellt mot någon ringa ersättning.

Som en utredning av dessa lägenhetsägares rättsliga ställning enligt mitt förmenande bör kunna ske av något ämbetsverk, exempelvis kammarkollegium, torde kostnaden för en dylik utredning bliva skäligen blygsam.

Med stöd av det ovan anförda får jag vördsamt hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning om lägenhetsägarnas på allmanningarna rättsliga ställning samt i anledning av denna utrednings resultat vidtaga åtgärder för att tillförsäkra dessa lägenhetsägare endera tryggad besittningsrätt eller full äganderätt till disponerat markområde.»

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisades för förberedande behandling, säger i sitt betänkande bland annat: »Den utredning, som påyrkas i föreliggande motion, synes utskottet vara en av billigheten fordrad konsekvens av den jordpolitik, som statsmakterna den senaste tiden sökt utveckla, och som bland annat tagit sig uttryck i jordkommissionen.

Nämnas bör, att antalet lägenheter av här ifrågavarande slag, såvitt utskottet kunnat finna, åtminstone inom vissa delar av landet torde vara avsevärt. Utskottet vill alltså i likhet med kungl. kammarkollegium tillstyrka en utredning av ärendet; och finner utskottet, ävenledes i likhet med kammarkollegium och på de grunder, som av kollegiet anföras, att denna utredning lämpligen må överlämnas åt jordkommissionen såsom en komplettering av dess uppdrag.

Interpellation.
(Forts.)

Med åberopande av det anförda får utskottet hemställa:

att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt låta utreda, huruvida lägenhetsägarnas på allmänningarna ställning må kunna rättsligen ordnas på så sätt, att dem tillförsäkras antingen tryggad besittningsrätt eller full äganderätt till disponerat markområde, samt därefter vidtaga de åtgärder, vartill utredningen må föranleda.»

Andra kammaren beslöt i enlighet med sitt utskotts hemställan.

Första kammaren, som delgavs andra kammarens beslut, hänvisade ärendet till sitt andra tillfälliga utskott. Utskottet tillstyrkte bifall till motionen och sade bland annat:

»Då nu statsmakterna genom den senaste tidens jordreformer sökt trygga besittningsrätten för vissa kategorier av nyttjanderättsinnehavare, synes billigheten fordra, att även nu förevarande lägenhetsinnehavares rättsliga ställning undersökes och ordnas.

Med stöd av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa:

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.»

Första kammaren beslöt också i enlighet med utskottets hemställan.

Den 7 juni 1922 avlät riksdagen skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet, nr 252, i vilken skrivelse hemställas:

»Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes skyndsamt låta utreda, huruvida ifrågavarande lägenhetsägares på allmänningarna ställning må kunna rättsligen ordnas på så sätt, att dem tillförsäkras antingen tryggad besittningsrätt eller full äganderätt till disponerat markområde, samt därefter vidtaga de åtgärder, vartill utredningen må föranleda.»

Snart ha tre år gått, sedan riksdagen avlät denna skrivelse, vari begärdes en skyndsamt utredning av frågan, utan att någonting försports från Kungl. Maj:t om utredningens resultat. Vid förfrågan förra året hos jordbruksministern upplystes om, att ärendet remitterats till jordkommissionen. I jordkommissionens den 28 februari 1923 avlämnade betänkande redovisas till kommissionen remitterade utredningsfrågor, som kommissionen icke hunnit taga befattning med och bland dessa ärenden finner man även riksdagens skrivelse nr 252 år 1922 om lägenhetsägarnas på allmänningarna rättsliga ställning.

Då ingenting sedan avhörts från Kungl. Maj:t, kan man befara, att riksdagens skrivelse kommit i glömska.

Frågan för dessa lägenhetsägare är alltså lika aktuell. Fallet från Floda i Södermanland, som jag omnämnde i min motion, har åter blivit aktuellt därigenom, att Fiskeby i dagarna sålt sin ägande skogsmark i Floda. Lägenhetsägarna på allmänningarna befinna sig därför i ett ständigt osäkerhetstillstånd.

Med stöd av det anförda ber jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande frågor:

1. Har Kungl. Maj:t, sedan jordkommissionen den 28 februari 1923 anmält vid det slutliga avlämnandet av sina betänkanden, att den ej hunnit taga befattning med den av Kungl. Maj:t till kommissionen remitterade riksdagsskrivelsen nr 252 år 1922, om utredning om lägenhetsägarnas på allmänningarna rätts-

Interpellation. lika ställning, vidtagit någon åtgärd för att effektuera riksdagens beslut om utredning i detta ärende?
(Forts.)

2. Om denna första fråga besvaras nekande, ämnar då statsrådet och chefen för justitiedepartementet föreslå Kungl. Maj:t att föranstalta om skyndsamt utredning, huruvida ifrågavarande lägenhetsägares på allmänningarna ställning må kunna rättsligen ordnas på så sätt, att dem tillförsäkras antingen tryggad besittningsrätt eller full äganderätt till disponerat markområde, samt därefter vidtagna de åtgärder, vartill utredningen må föranleda?

Vidare yttrade

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr förste vice talman! Då av kammarens ledamöter endast den ärade interpellanten och jag äro närvarande, ber jag få yrka, att interpellationen lägges på bordet.

I anledning härav blev den av herr Olsson i Ramsta gjorda anhållan bordlagd.

§ 3.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 13, till Konungen i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av § 1 i instruktionen för riksdagens revisorer vid riksbankens avdelningskontor i orterna.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning;

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Svensson</i> i Betingetorp	under 5 dagar fr. o. m. den 3 febr.,
» <i>Mårtenson</i>	» 5 » » 3 »
» <i>Danielsson</i>	» 4 » » 2 »
» <i>Heiding</i>	» 4 » » 2 »
» <i>Lithander</i>	» 3 » » 1 »
» <i>Olsson</i> i Mellerud	» 3 » » 3 »
» <i>Lindberg</i>	» 7 » » 2 »
» <i>Törnkvist</i> i Karlskrona	» 6 » » 2 »
» <i>Lovén</i>	» 6 » » 2 »
» <i>Winkler</i>	» 8 » » 2 » och
» <i>Wikström</i>	» 5 » » 3 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,53 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Söndagen den 1 februari.

Kl. 8 e. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 21, med förslag till lag rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län;

till bankoutskottet propositionen, nr 19, angående pension åt skeppsmättningskontrollören J. A. Anderson; och

till jordbruksutskottet propositionen, nr 20, angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

§ 2.

Vidare föredrogs herr *Olssons* i Ramsta vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa spörsmål angående av riksdagen begärd utredning om lägenhetsägarnas på allmänningarna rättsliga ställning; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 3.

Första lagutskottets härfpå föredragna utlåtanden nr 1—3 bordlades åter.

§ 4.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Forssell*:

nr 265, angående sättet för verkställande av öppen omröstning i riksdagens kamrar; och

nr 266, angående vissa ändringar i andra kammarens arbetsordning;

herr *Sävström m. fl.*:

nr 267, angående sättet för verkställande av öppen omröstning i riksdagens kamrar; och

nr 268, angående viss ändring i andra kammarens arbetsordning;

herr *Lindqvist* i Halmstad, nr 269, om visst tillägg till andra kammarens arbetsordning;

herr *Engberg*, nr 270, angående upphävande av biskops självskrivna utövande av prokanslersämbetet; samt

herr *Törnkvist* i Bjuv, nr 271, om åstadkommande av en sakkunnig och förut-sättningslös prövning av d:r F. Sylvans metod för gymnastikbehandling av lungtuberkulos.

Dessa motioner bordlades.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes konstitutionsutskottets memorial, nr 1, med upp-gift å vilande förslag till ändringar i grundlagarna.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8,17 e. m.

In fidem
Per Cronvall.